

Gustaf af Geijerstam

Nutid. En samling dikter och berättelser utgifven af Gustaf af Geijerstam

Ejnar Cohns förlag, Stockholm 1891.

[– Läs mer om verket här](#)

Det avbildade exemplaret tillhör Göteborgs universitetsbibliotek.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner. Vid användning ber vi att du hänvisar till Göteborgs universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

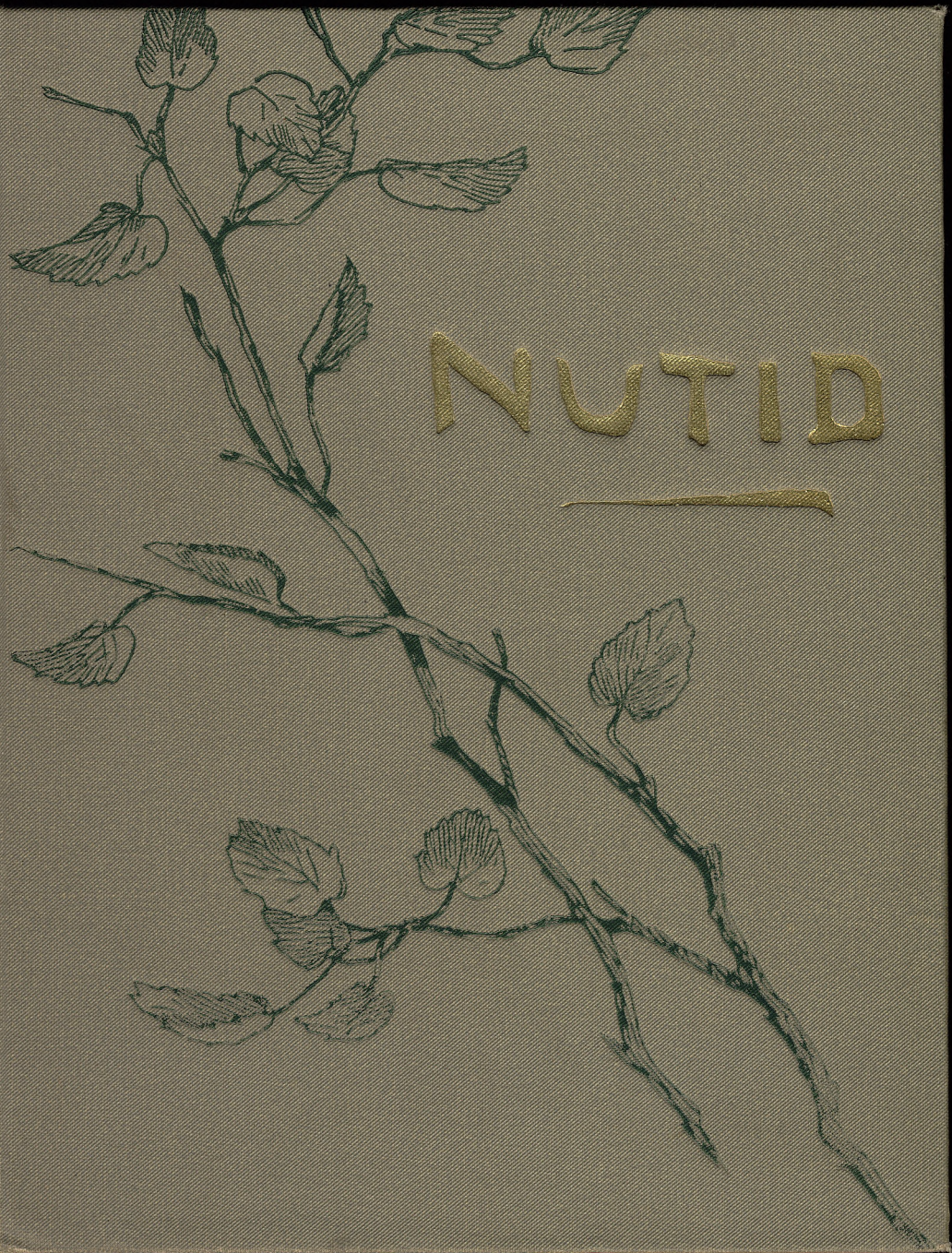
Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:

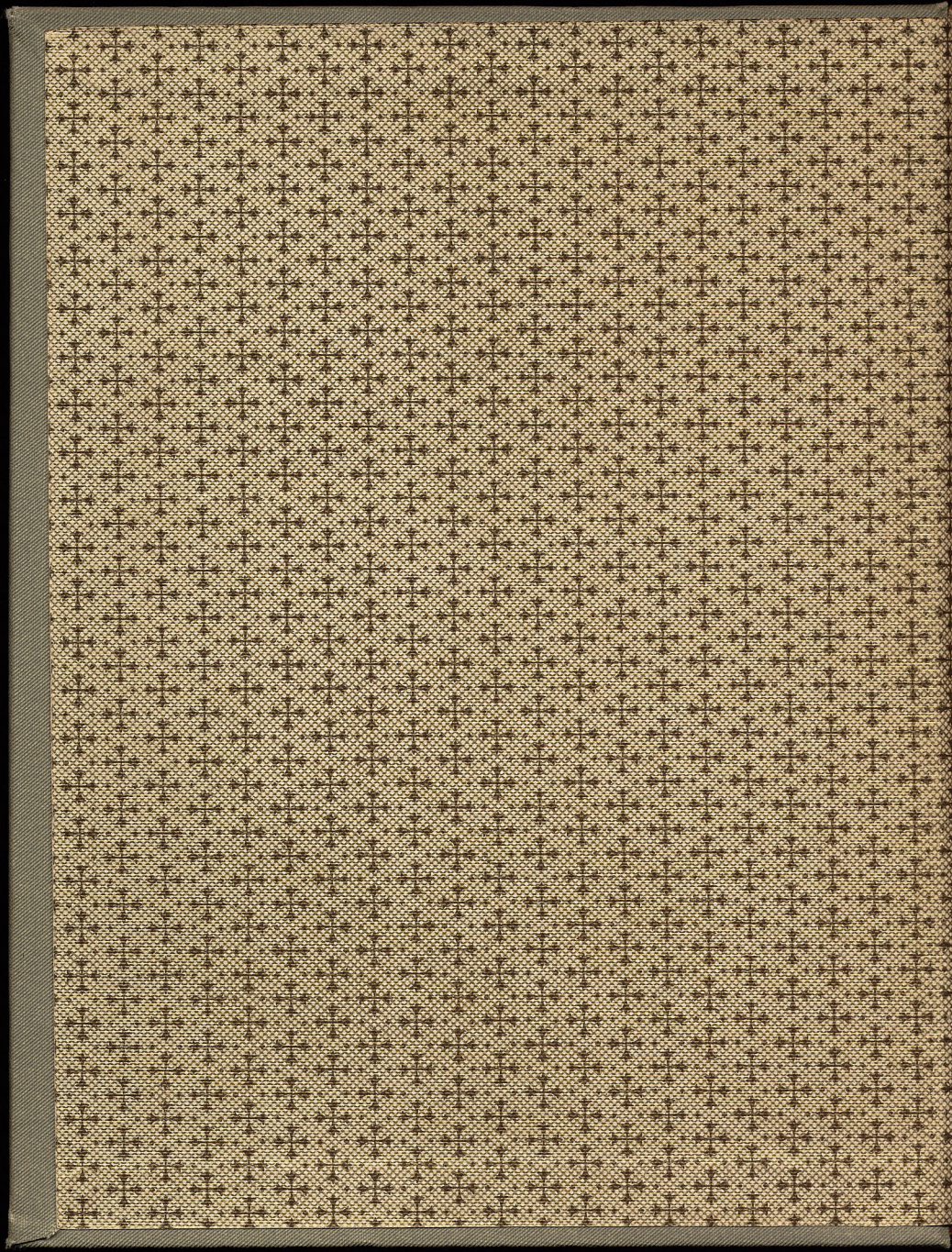
<https://lb.se/författare/GeijerstamG/titlar/Nutid1891/faksimil?om-boken>

Permanent länk (URN):

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb1625218-faksimil>

NUTID

Allmänna Sektionen

Litt.

Sv.

Saml.

x Sv. 70/124

NUTID

NOTED

NOTED

NOTED

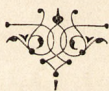
NU T I D

EN SAMLING DIKTER OCH BERÄTTELSE

UTGIFVEN

AF

GUSTAF AF GEIJERSTAM

STOCKHOLM
EJNAR COHNS FÖRLAG

RICHARD BERGH

"Konst är lif."

(Utkast.)

Man framställer så ofta den frågan: hvilket är konstens mål? Innan man afger en mängd subjectiva svar på det spørsmålet torde det icke vare ur vägen att söka ett objectivt svar på en annan fråga: hur har konsten kommit i världen?

Svaret jag funnit och som jag förutskickar bevisen lyder: konsten har framkommit ur allas vårt behof att lefva så intensivt som möjligt — att *känna* oss lefva.

* * *

Ehrensverd skrifver:

— Hvad sätter rörelse i det lefvande tinget människan?

- Hennes behof.
- Ingenting mer?
- Inte ett solgrand.
- Det är då behofven, som göra henne vettig, fintlig, uppbrukad?
- Ja.
- På hvad sätt!
- Behofven odla opp först de angelägnaste organerna och sedan de finare. —

* *

En ung man har blifvit förälskad, dödligt förälskad i en ljus, blåögd kvinna. Ödet är honom dock ej bevåget. Den älskade hyser visserligen vänliga känslor för honom, men hon älskar en annan, och denne andre som älskar henne tillbaka är en af den unge mannens intimaste vänner. Under svåra inre strider lefver han en tid i sällskap med de två lycklige. Detta blir dock slutligen outhärdligt. Han lämnar dem. Men sin olyckliga kärlek kan han, trots alla försök, ej fly ifrån. Hvarje morgon vaknar den igen efter att natten igenom ha fyllt hans drömmar med kval. Dagligen begär den större och större rum inom honom för att lefva sitt sorgliga, sönderslitande lif. Stegras lidandet ytterligare, skall

själfmord ensamt kunna göra ett slut därpå. Den tanken frestar honom redan. Han känner stundtals den starkaste lust att kasta allt motstånd öfver bord, att låta sig glida på lidandets upprörda ström, att ändtligen få ge luft åt de instängda kvalen, låta dem växa sig så stora, att de slutligen kväfva honom. Han längtar efter det djupa lugn, som sedan skall sänka sig öfver honom. Men han har ju ännu så mycket att lefva för i lifvet; han har ju redan tillkämpat sig ett ryktbart namn som författare, och han har tagit doktorsgraden. Själfupphållelsedriften strider sin kamp med själfmordslustan. Den förra ropar: lef; den senare: gör slut på lifvet. När han slutligen en dag, efter att ha erfarit sin väns bröllop med den älskade, griper ut med handen efter mordvapnet, räcker honom själfupphållelsedriften — pennan. Han diktar. Här i dikten låter han nu sina kval rasa ut — fritt, njutningslystet, förödande, utan att hans själfbevarelseinstinkt längre förmår hindra dem i deras vilda framfart. Här drifver han allt till dess spets, han fråssar i själfplågeri. Näbben på pennan skriker under hans kval. Han är ett med sin hjälte, han fyller honom med sitt lidande. Men småningom — under arbetets gång — diktar han kvalen öfver på honom ensam. När hjälten till slut begår det fruktade, men efterlängtade själfmordet, drar författaren en suck af lättnad. Han har

nu gifvit det intensivaste uttryck han förmått åt sin känsla. Med det fingerade själfmordet har han uttömt hela sitt förråd af lidande, med det har han diktat den olyckliga kärleken ur sin kropp. Dess kval finnas ej mer inom honom, men de lefva och rasa evigt med oförminskad kraft och med själfmord som enda möjliga upplösning inom de permar, hvilka omsluta det odödliga diktverk han med dem skapat, och hvars titel är: »Werthers lidanden». Den boken ha sedan tusende af kärleksqual plågade ungdomar i sin nöd tillgripit för att med Göthes hjälte lefva sitt lidande i dess högsta, rikaste, mest lefvande potens. Ty konst är lif.

Låt oss se saken från en annan synpunkt.

Uttröttad af det hvardagliga slitet för att skaffa bröd i huset, utledsen på de aldrig vexlande omgifningar, inom hvilka vårt reglerade lif flyter fram, känna vi ibland behof att »reagera mot en annan milieu». Vi gå på teatern. Orkestern spelar en ouvertyr. De slappa dragen lifvas, blicken får lif. Ridån går i vädret. Här ha vi en annan värld framför våra ögon. Hjärnan får nya intryck; de jaga bort siffrorna vi fört med oss från kon托ret, bekymren vi burit från hemmet, vanmakten och

vissenheten, som legat öfver oss. Vi lefva upp igen som en blomma, hvilken får nytt vatten. Vårt medvetande erfar en rik känsla af *lif*. Vi glömma vårt hvardagliga »jag» och lefva in i dramats vexlingar och personer. Ridån går ned. Vi gå hem ännu med glans i blicken, med ord på tungan, med lifligare gester och spänstigare gång. Men dagen därpå när vi rulla upp gardinen för sängkammarfönstret och den nyktra grå dagern strömmar in för att belysa hvardagslifvet därinnanför, bli vi åter de samma trötta hvardagsmänniskorna, endast minnet från gårdagen sprider då och då en reflex af *lif* öfver vårt ansigte. Och när vi snart åter drifvas till teatern, så är det af behovvet att lefva igen, att *känna* oss lefva. Ty konst är lif.

Men låtom oss lämna den nyare tiden och gå tillbaka till längst förflutna för att så småningom nå till roten på det vidtutgrenade träd, hvars blad och blommor dagligen glädja oss, utan att vi därför ofta fråga oss »hur» eller »hvarför»?

När Italien efter att länge under medeltidens natt ha varit fasthållet »i krigets dystra och kväfvande famntag» äntligen mot slutet af femtonde århundradet bör-

jade lefva upp igen under jemförelsevis lugna förhållanden, egde det ett sådant öfvermått af magasinerad lifslust, att det på ett eller annat sätt måste skaffa sig aflopp därför. Det var som en fjäder som länge hade varit nedtryckt och nu med ens fick frihet att springa i vådret. Å ena sidan var behofvet att ändtligen få *känna sig lefva* stort, men å andra sidan var lusten för krig och yttre öfveransträngning borta. Det gällde att i lugn skaffa tillfredsställelse åt den öfversvallande lifsglädjen. Hvad gjorde man? Renaissancens konst ger svar på frågan. Målarkonsten, skulpturen, poesien, litteraturen, vältaligheten, prakt, fästliga upptåg, lysande toiletter, hela konstens rika arsenal anlätades för att skapa ett omväxlande artificiellt lif, mäktigt att supplera det verkliga lifvet i dess otillräcklighet. Konstens portar slogos upp på vid gafvel, och in strömmade det lefnadslustiga folket för att i sällskap med sköna, småleende madonnor, lagom jordiska att ej skrämman dem, och atletiskt vuxne helige män, allvarlige men vänlige, vandra omkring i härliga parker, där musik och lefnadsfriska sånger trängde fram mellan de skuggrika trädgrupperna, öfver hvilka Italiens blåa himmel hvälfde sig utan skymten af ett moln. Konst är lif.

*

*

*

Låt oss närma oss roten.

Hör detta öronöfvande slammer, som skulle komma en nervsvag musiker från vår tid att falla i vanmakt. Se dessa svarta, tatuerade vildar, prydda med fjädrar från urskogens rofgirigaste foglar, dansande och skrikande kring sin höfding, som till hufvudbonad bär ett tigerhufvud medan kring hans midja hänga i en krans bloddrypande europé-hufvuden. Hvad är meningen med dessa gräsliga prydnader, denna våldsamma krigsimiterande dans, dessa gälla öronpinande ljud. Meningen? Ovedersägligen den: att föra till vildens medvetande en rikare känsla af lif, än hvad hvardagslivet utan sådana konstgrepp kan. Äfven om vildens dekorativa prålande med lånta fjädrar till dels tjenar det praktiska ändamålet att jaga skräck i fienden, så härrör det dock i första rummet ur hans behof att öka sin känsla af makt och — lif. Här se vi ett af konstens första och primitivaste uttryck; äfven det — liksom de föregående — ett troget uttryck för det i människan inneboende behovet att lefva i fullaste mätto. Öfverallt där verkligheten ej tillfredsställer behovet, tillgripes konsten. Konst är lif.

*

*

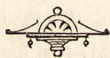
*

Ett steg lägre. Vi se hunden hemma på sin herres gård konstmässigt och i detalj efterapa en jagt ute på fria marken. Ögonen lysa. Hela hans kropp uttrycker spänning. I sitt dunkla medvetande erfar han tydligen en rik känsla af lif. Och det är ögonskenligen af behof efter denna känsla af lif, som han »skapar» — sin konst. Nu äro vi vid trädets rot. Här se vi konsten i dess linda. Den är här mindre komplicerad och uppfinningsrik än vildens musik, dans och dekorativa anordningar och bra olik Renaissancens ädla plastiska verk eller ett nutida psykologiskt musikdrama. Men den instinktiva urkraft, som drifvit fram dessa olika faser af konsten, är en och densamma = behofvet efter att lefva i fullaste måtto och att lefva »quand même». Konst är lif.

Har man kommit till klarhet om, att all äkta konst födes och underhålles af vårt behof att lefva med alla de slumrande krafter till lif vi ega, så skall man inse det naturvidriga uti att uppdraga konstnärer artificiellt i en sanktionerad riktning, skadan af att inom akademier lära dem att »lave kunst» efter recept och önskvärdheten af, att hvarje konstproduktion alltigenom må vara en för konstnärens subjektiva organism med dess fallen-

heter frivillig och naturlig lifsyttning. — Det enda bud, man kan våga uppställa för de konstnärer, hvilka vilja åstadkomma stor och suggestif konst är det, som ingen akademi framkommit med, men som naturen gifvit och den store Göthe formulerat: »Uppfyll Eder ande och hela Ert hjärta med århundradets känslor och idéer». Konsten ger ny och ökad lifsluft för hela den brokiga mångfald af känslor och drifter, som mer eller mindre medvetet röra sig inom oss alla, konstnärer eller icke konstnärer. Och skulle konstnärerna öfver hela världen på en enda dag dö ut, så skulle morgondagen redan framvisa ny konst och nya konstnärer. Publiken skulle själf blifva konstnär. Ty konsten är ett naturligt uttryck för allas vårt behof att lefva så intensivt vi kunna, att *känna* oss lefva, och konst skall finnas så länge lif finns. Konst är lif. — Behöfver man väl nu tala om konstens mål?

ANNA-CARLOTTA LEFFLER

D:SSA DI CAJANELLO

Trång horisont.

Det var en söndags e. m. i början af april, en af dessa välsignadt långa eftermiddagar, då det aldrig vill bli kväll, så att man kan få tända lampan och slå sig i ro med ett arbete, och då solen verkar så kraftigt, snö och isar töa undan så friskt, att man har en bedrägligt hoppfull känsla af att våren är i antågande och glömmar sin egen erfarenhet från alla föregående år, de många frostnätterna, som komma efter vårblommorna, de kalla vindarna, som draga förödande fram öfver den unga vårgrönskan. Och det kommer en sådan underlig oro i sinnet, en sådan längtan och vända, att all den hårdt till-

kämpade resignationen, som den långa vintern spänt omkring ens bröst som ett järnsnörlif, hotar att springa sönder under trycket af allt det som sjuder och jäser under isskorpan.

Sådana dagar är det bättre att icke gå ut. Man borde stänga för luckorna och tända lampan och låtsa som om ingenting föreginge därute. Eller åtminstone borde man hålla sig inom stadens murar, gå på några likgiltiga visiter, göra några uppköp.

Men man gör raka motsatsen — man drifves af en oemotståndlig lockelse till att göra just det som ökar sjudningen och våndan och längtan och hoppet inom en. Man ger sig ut på ett långt ströftåg utåt landet, man blöter sina fötter i ismörjan, glider på den smältande snön, plockar blåsippor, hettar upp sig i solen, knäpper upp kappan och får snufva — och hvad värre är, efter att på detta sätt ha fråssat i sin stämning, blir man ännu mer utom sig af oro än förut.

Antonia, kyrkoherdens dotter i första giftet, led kanske mer af dessa vårfröjder än de flesta andra, ty hon fick alltid hålla sina varma känslor så inestängda hela den långa vintern. I slutet af augusti, då de sista brunnsgästerna reste, tyckte hon att man lade henne i en graf och täckte öfver henne med mossor för att låta henne ligga där till långt fram på våren. Då mossan in-

emot slutet af vintern var alldeles uppruttnad, tog man bort den och bytte ut den mot några friska löf — och då begynte hon röra sig i grafven. Sedan lade man då och då doftande blommor bland löfven, blåsippor, hvitsippor, gullvifvor — då sköt det som en varm blodvåg genom hennes stelnade leder — men när man slutligen bar till henne en stor kvast syrener, då sprang hon upp ur sin graf med ett jubelrop och andades så djupt, så djupt. Ty då kommo brunnsgästerna. —

Antonia satt vid fönstret och såg ut åt torget, där det i dag var något lifligare än vanligt. Det var påskdagens eftermiddag. Smörtårtan, som utmärkt högtidsmåltiden, låg lite tung i magen. Nils, studenten, som kommit hem från Upsala öfver hälgen, låg och drog sig på en soffå med benen i vädret, kyrkoherden lurade i en gungstol med en tidning i knäet, frun drack kaffe med dopp och pratade med husets väninna, mamsell Mariana, som varit där på middag, de yngre barnen voro ute i trädgården.

Antonia längtade ut — hon tyckte hon skulle sprängas, om hon ej finge komma ut litet, nu strax, på en lång, lång vandring. Men hvem skulle hon väl gå med? Hon hade frågat Nils, men han afböjde kort i förargad ton.

»Gå ut! Hvad i all världen ska man ute å göra här, där man inte möter en katt en gång.»

Stackars Antonia! Hon hade den olyckan att vara och alltid under hela sin uppväxt ha varit den enda unga flickan i hela staden. D. v. s. med »hela staden» menades naturligtvis, från prestgårdens synpunkt, endast »ståndspersonerna» och dessa inskränkte sig till en fem, sex familjer, där alla medlemmarna antingen voro mycket äldre eller mycket yngre än Antonia. Borgarflickorna, som i dag stodo i grupper på torget, gladt prattande, i sina nya söndagsklädningar, voro mycket lyckligare, ty som deras klass var betydligt talrikare representerad i staden, befann sig ingen i en sådan sorglig undantagsställning som Antonia.

Men sedan denna nu länge kastat sina tankar hit och dit, stannade hon äntligen vid ett beslut. Hon skulle gå till doktors och höra efter om ej flickorna där kunde ha lust att gå ut lite. Hon kände dem visserligen blott obetydligt, ty de voro just hemkomna från en hel-pension, där de varit i flera år, och de voro dessutom mycket yngre än hon, blott sexton, sjutton år, under det hon var »nyss fyllda» tjuguåtta. Under de senare åren hade Antonia alltid »nyss fyllt» det sista årtalet ända tills det andra kom mycket nära. Det var allt för hårdt att bli gammal till på köpet medan man gick och väntade på något, som kunde kallas för att lefva.

Hon tog på sig sin gamla sammetshatt, som blifvit

upprustad i fjol, så att den nu var ganska modärn, men som hon dock alltid tyckt missklädde henne så, att hon blef beklämd till mods hvar gång hon fick den på. Åh, när skulle hon en gång få en ny hatt!

Och paletån med svarta kattskinnsbrämet. Under de mörka vinterdagarna var den icke så illa, men nu i solljuset såg man hur nött den begynte bli på sidorna. Och så var den så löjligt snäf baktill nu när det var modärnt med turnyr, och det förargade henne, ty hon tyckte, att när turnyren riktigt käckt svängde ut, såg hennes midja så smärt ut bakifrån.

Handskar! ja, hon hade ju ett par nya, men om hon tog dem nu, skulle hon kanske vara utan sedan till sommaren, när brunnsgästerna kommo. Hon motstod frestelsen och drog med motvilja på sig sina gamla tvättade och lagade kastorhandskar. Och så var hon färdig.

Hon hade bara att snedda öfver torget förbi kyrkan och så gå några steg till höger, så stod hon utanför det gula trähuset, som tillhörde doktor Bolin. Ingången var vid sidan af huset genom en grind, som förde in till en stor, sandad gård, bakom hvilken var en liten inhägnad trädgårdstäppa med en enda gång i midten, randad af blomsterrabatter och krusbärsbuskar. Här såg Antonia gamla Hennes nåd Meijermann, doktorinnans mor, gå upp och ned i gången med sina snabba,

fast stapplande steg, stödd af en af flickorna Bolin. Det var Agda — nej det var visst Ninette — ja, Antonia var icke riktigt säker, ty de voro tvillingar och så lika hvarandra som två bär.

Den unga flickan kastade otåliga blickar omkring sig som en fogel i bur. Och när hon fick se Antonia, tillropade hon henne redan på långt håll ett gladt:

»Nej si, goddag, Antonia! Så snabbt att komma och hälsa på mamma!»

På mamma! Hvarför inte lika gerna på mormor, tänkte Antonia stött, i det hon gick fram till dem och neg vördnadsfullt för den gamla damen, som tryckte hennes hand med en viss beskyddande vänlighet. Denna var en 80-åring med en ståtlig och förnäm hållning, som ännu i dag kunde gälla som föredöme för de unga flickor, som omgäfvade henne, men hvilka till hennes grämselse ingenting ärfte och ingenting lärt häraf. Dragen voro fina och regelbundet vackra, endast lite skärpta af ålderdomens mogenhet, ögonen, skarpa och spejande, foro ständigt omkring, forskande och nyfiket. Hon var klädd i en gammal, mycket dammig sammetskappa med rosigt pärlgarnityr, som en gång varit elegant, på hufvudet hade hon en sammetshatt från en tid, som ingen af den yngre generationen skådat, med högt upp-

tornade gredelina plymer samt ett blommigt flor för ansiktet.

Efter några utbytta fraser: »hur mår mamma, lilla Antonia?» — »Tackar, bra! Hon bad så mycket hälsa» — kom Antonia fram med sitt ärende: om inte flickorna hade lust att gå ut och gå lite med henne på kanalbanken, det var så vackert väder.

»Ninette håller på att skriva för pappa — men jag ville mycket gärna», sade Agda med en plötslig rodnad af nöje och en blick på mormodern, samt bad om lof för sig.

»Gå du barn lilla. Jag får väl stappla mig fram ensam så godt jag kan.»

»Nej, det menade jag inte — men mormor är visst snart trött.»

»Ja, men predikan då? Du vet, att jag alltid vill höra ett Guds ord läsas på söndags e. m. och en så stor helgdag till.»

I detta ögonblick visade sig på trappan, som ledde in till huset, en barhufvad, medelålders fru, som något liknade den gamla, ehuru allt det som hos denna var skarpt och korrekt, hos henne mjuknat och blifvit ore-gelbundet, hvilket gjorde henne mindre distinguerad, men mer godmodigt vinnande. Hon hade från ett fönster åhört samtalet och hon inföll nu, efter en vänlig

hälsning på Antonia: »Om mormor tillåter, vill jag gärna läsa högt för mormor i e. m. Jag tror Agda skulle ha godt af att få röra sig litet.»

»Kära barn, för all del. Ja, herre Gud, att man skall vara gammal och behöfva lefva de sina till last», sade den gamla, stucken, i det dottern aflöste Agda och tog moderns arm.

Det gick en liten ryckning öfver fru Bolins känsliga ansikte.

»Mamma vet, hur det skär i mig att höra mamma säga så», sade hon, i det de gingo in tillsammans.

Agda sprang emellertid och klädde på sig och var snart ute igen; en liten trefflig kort storjaeka, stor, djärft gumpande turnyr, filthatt med en tuppfjäder och hvitt flor. Antonia såg på henne med en beklämd känsla af sin egen torftighet vid sidan af denna käcka elegans.

De måste in på apoteket i förbifarten. Agda skulle lemna in ett recept för mormor, ett som icke hennes far skrivit, ty fru Meijermann visade alltid ett sådant miss-troende till sin mågs ordinationer och hade sin egen läkare på annat håll, med hvilken hon korresponderade om sina krämpor.

Apotekaren var den ende ungherre i hela staden, liksom Antonia hittills varit den enda unga flickan. Men detta hade dock icke ledt till något närmande mellan

dem. Antonia hade, på grund af apotekarens sätt mot henne, trott honom alldeles okänslig för all kvinlig dragningskraft, men förvånades nu öfver det utsökt förbindliga sätt, hvarpå han tog emot receptet af Agda, ja, hvarpå han vägde upp ingredienserna med ena lillfingeret i vädret, för att ej tala om, när han gjorde paketet och tog emot pängarna. Han var onekligen en mycket elegant företeelse, lång, smärt, ytterst vårdad i sin klädsel med lockigt hår och milda bruna hundögon; en man, som borde kunna göra intryck på en flicka, tänkte Antonia i dag för första gången. Det vill säga på en flicka, som vore känslig för sådant, hvilket hon själf visste sig icke vara det allra ringaste. Men Agda? Ja, hon hade hört sägas och trodde nog att det var sannt, att herrar bara brydde sig om sådana flickor, som koketterade för dem. Ty vacker var då Agda inte egentligen. Sådana små, blågrå ögon, fräknig, blek hy, liten oppnäsa. Ja, d. v. s. något näpet var det nog hos henne och så hade hon ett magnifikt, gulrödt hår, som hängde i en lång fläta utåt ryggen. Och så figuren — ja, hon var visst mycket väl växt — och herrar fäste sig mycket vid en vacker figur, det hade Antonia hört — hon var så mjuk och rund och smidig.

Ja, figuren, det var stackars Antonias svaga sida. Hon hade som barn fallit utför en trappa och skadat

rygggraden, så att hon blifvit hämmad i växten, förkrympt nästan som en dvärginna och sned. Hon hade dock icke själf klart för sig huruvida hon var mycket vanställd eller icke. Hon trodde nästan att det var något barnsligt täckt i denna lilla gestalt, när hon bara någon gång var väl klädd, och så visste hon ju att hon hade ett vackert ansikte — helt och hållet sin fars ansikte, och han hade alltid varit känd för att vara en ovanligt vacker man. Hon hade hans fina drag, hans stora, djupblå ögon med mörka fransar — svärmiska, ömma ögon, som tårades vid den minsta sinnesrörelse.

Men fadern var äfven tre alnar hög och hade i sin ungdom varit den främste gymnasten bland hela sin generation i Upsala, och han kunde aldrig se ned på sin lilla, missbildade dotter utan en sådan känsla af pina, att det nästan gjorde honom ovänlig mot henne. Han hade också ett tungt ansvar i hennes olycka — men det visste ingen i världen mer än de två. Antonia afgudade sin far och såg upp till honom med lidelsefull beundran. Hon sörjde djupt öfver den last, som undergräfvade denne ståtliga och rikt begåfvade mans lif, men när hon satt i kyrkan och hörde hans vackra och patetiska stämma från predikstolen, såg dessa själfulla blå ögon vexelvis ljunga i helig vrede eller fyllas med tårar i mild ödmjukhet, då glömde hon den förnedring, som tvang honom

att gömma sig för sina församlingsbor och sin egen familj hvarje eftermiddag, då var han för henne den man, han var ämnad att vara, och hennes hjärta svällde af stolthet öfver att vara hans dotter.

Hennes behof att hängifva sig, beundra och svärma fann eljest icke mycken näring i hemmet. Styfmodren, hvilken som redan äldre, adlig fröken förälskat sig i den ståtliga prestmannen, som var en af sin tids förnämste Gluntsångare och med hvilken hon sjungit duetter, hade i sitt äktenskap, ingånget mot hennes släkts vilja, funnit mer sorger än glädje. Sjuklig, kinkig till lynnet, hade hon fått ett par hysteriska barn, och dessas såväl som moderns vård hvilade helt och hållet på den vuxna dottern, hvilken dock icke lyckades göra sig afhållen till belöning härför. Styfmodren hade nästan en fysisk motvilja för denna förkrympta afbild af sin ståtliga man, och barnen sågo i Antonia den enda, som sökte rätta och uppfostra dem och lägga en tygel på deras dåliga lynnen. Och under denna dagliga disharmoni i hemmet, under den tomhet, som gnagde hennes fantasifulla natur, hvilken ständigt längtade ut och bort utan att veta efter hvad, under den småaktiga ofrihet, som dels hemmets ekonomiska tryck, dels styfmodrens oupphörliga fordringsfulla öfvervakande lade öfver hennes lif, jäste det dock alltjämt inom henne af dolda krafter, hon kände

sig ämnad till att blifva något, att uträtta något själfständigt, hon visste att hon hade gåfvor, som kunde göra henne afhållen och gifva henne inflytande öfver andra.

Därför var hon så lycklig om somrarna, då hon nästan alltid bland badgästerna knöt något vänskapsband, åt hvilket hon hängaf sig med hela sin entusiasm. Hon underhöll sedan i det längsta en liflig brefväxling med föremålet för detta svärmeri, och i dessa bref, stundom på vers, nedlade hon hela sitt dolda och förkvädda sjäslif. Men det dröjde aldrig länge förr än den andra parten tröttnade, svaren på Antonias långa utgjutelser blefvo allt sällsyntare och kortare — och så var det slut, den andra hade alltid ett lif, som var något mer innehållsrikt än hennes, och hade därför ej hennes lidelsefulla behof att hålla fast.

Utanför staden var det bottenlöst. Flickorna gingo på dikeskanten med högt upplyftade kjortlar och balanserade på tåspetsarne. Men när de väl kommo ner på kanalbanken var det torrt och angenämt. Och så roligt att se den friska strömningen i vattnet, isarne lågo och flöto i stora stycken, lösryckta från stränderna.

Det jublade i Antonia. Öppet vatten! Öppet vatten! Snart begynner ångbåten! Hon berättade för Agda, hur roligt det då var att gå på kanalbanken och se de

förbifarande passagerarna, det var en bit af stora världen, som då gled förbi dem, och Antonia hade då ofta den känslan att här ombord fans någon, som hon skulle hållit gränslöst mycket af och som skulle hållit af henne om de råkats — de råkades aldrig, men det gjorde ingenting — det var ändå en så rik känsla, att det fans så många människor i världen, som man kunde sympatisera med, om bara ödet förde en samman med dem.

Det kunde icke Agda förstå. I det hela taget kunde hon icke förstå, att det var så nödvändigt att hålla af någon alls. Ninette — hon var så där — hon skulle alltid svärma för någon, men så gick henne också allting så till hjärtat, och hon skaffade sig bara sorger. Nej, Agda hon var nöjd, om hon bara finge ha lite roligt, medan hon var ung. Hon frågade sig för om lifvet vid brunnen, om dans-soaréerna, utflykterna, krocketpartierna, konserterna.

»På somrarna kan här väl vara drägligt nog», sade hon. »Men om vintern skulle jag aldrig stå ut här.»

»Bli ni då inte hemma nu på allvar?» frågade Antonia och hjärtat sjönk redan inom henne vid tanken på att äfven denna nya utsikt till en anknytning skulle beröfvas henne.

»En af oss får väl lof att bli hemma. Men jag hoppas att Ninette — jag kan inte hålla ut.»

»Ja, er mor behöfver naturligtvis någon af er hemma — med så många småbarn.»

»Det är inte för mammas skull — hon är så god, hon vill bara, att vi ska ha det bra. Men för mormor — hon måste alltid ha sällskap — och hon är så fordrande, hon tänker bara på sig själf.»

Detta sista slapp ur henne ofrivilligt och hon rättade sig genast väluppfostradt till: »det är svårt förstås, för gammalt folk, som inte kan sysselsätta sig själfva. Men nog är det också hårdt, när man är ung, att bara behöfva lefva för andra. Jag kan få vara så mycket jag vill hos min tant i Stockholm, och där rör man sig själf och har roligt jämt.»

De hörde nu högljudda röster före sig på kanalbanken, och när de svängde om ett hörn sågo de två studentmössor framför sig. Det var båda flickornas bröder, Nils Wedberg och Paul Bolin.

»Se på Nils — och när jag bad honom komma med mig, ville han inte alls gå ut», utbrast Antonia.

»Du bad din bror gå ut med dig!» utropade förvånad Agda. »Det skulle aldrig fallit mig in.»

»Hvarför det?»

»Åh, det vet man väl hur pojkar ä! Di tycker att det är tråkigt och jolmigt och slött och hvad det allt är di säger om att gå i flicksällskap. Hör — låt oss gå lite

fortare — men tyst, utan att tala — jag skulle så gärna vilja komma på dem en gång med att höra hvad di talar om, när di är med hvarandra. För alltid i Upsala när Ninette och jag ville att Paul skulle ta oss med om söndagarna, när han gick ut åt skogen med sina kamrater, sade han: 'nej, då kan vi inte tala om, hvad vi vill. Det vi talar om är inte för flickor'.»

»Di talar väl om sina studier», menade Antonia.

»Tror du?»

Agda hade en glimt i ögat, och nickade med hufvudet på ett menande sätt. Hon hade icke förgäfvets blifvit uppfostrad i en stor flickpension i Upsala, hon var redan hunnen långt förbi sin tio år äldre följeslagerska i vissa afseenden. Hon drog henne emellertid med sig, så att de lyckades komma bakom de båda unga männen utan att dessa märkt dem. Men de samtalsstumpar, de uppfattade, voro så alldagliga, att de ej hade någon glädje af sitt spioneri, hvarför de strax gåfvo sig tillkänna med ett slag på hvardera broderns axel.

Kanalbanken var här så smal, att de ej kunde gå mer än två vid sidan af hvarandra, och då Nils Wedberg, prestens son, kom bredvid sin syster bakom de andra, sade han lågt och retligt till henne: »Kan ni då inte gå för er själfva och låta oss få vara i fred.»

»Har du då inte alls lust att prata lite med Agda?»

frågade Antonia. »Jag trodde, att alla herrar skulle tycka, att hon var en söt flicka.»

»En söt flicka — en söt flicka! hvad rör det mig. Jag har inte smak för att jollra med flickor, vet du nog.»

Snart voro de båda partierna skilda igen, och flickorna gingo ensamma hemåt.

»Din bror är då verkligen ingen fruntimmerskarl», anmärkte Agda, litet stucken. »Han måste vara en riktig bokmal.»

»Och det är samma förhållande med din, efter hvad det tycks», inföll Antonia.

Agda, till hvilken brodern yttrat, när de gingo bredvid hvarandra: 'dra i väg med det där åkerspöket genast, säger jag dig, ty sannerligen om jag säger två ord till henne', smålog lite tvetydigt.

»Ah, inte kan man just skylla Paul för att läsa för mycket», sade hon, »men herrar är alltid så underliga — gå och småprata och vara treffliga med fruntimmer kan di bara när det är frågan om kurtis — då gu' bevars! Eljest vill di alltid vara bara med kamrater — ja, om jag bara visste, hvad de då talade om.»

Hade Agda nu kunnat lyssna, så skulle hon fått sin nyfikenhet tillfredsställd på ett sätt, som hon dock, trots sin skolflicksförvetenhet, ej var beredd på, och hon skulle förstått hvad hon nu blott oklart anade, att det

var ett ofantligt svalg i tänkesätt, vanor och böjelser, som skilde de båda könen af samma familj och samma uppfostran från hvarandra, och som kom dem att ständigt gå förbi hvarandra, som här på kanalbanken, utan att någonsin kunna följas åt.

Det var Nils Vedberg, prestens son, han som enligt sin systers tro bara tänkte på sina studier, hvilken yttrade till sin kamrat: »Fins det något värre än dessa hälger hemma. Inte en flicka att leta opp med ljus och lykta. Dygdiga hvar eviga en — eller åtminstone allt för rädda. Och det är också inte underligt, ty här bor man ju som i glashus och om man snyter sig i ena ändan af stan, ger det genljud i den andra.»

»Ja, den ville jag se, som skulle ha mod att ställa till någon skandal här», sade kamraten. »Det är bara att packa och ge sig i väg härifrån så fort man anständigtvis kan. Gubbarna, de ha ändå ställt det rätt bra för sig med sina spelpartier om kvällarna — men det ska' vi oskyldiga ungdomar inte få veta om en gång, det skall bedrifvas i djupaste hemlighet för oss.»

»Också fins det ingen ungkarl, som håller ut här», bifogade Nils, »alla, som flytta hit, äro gamla och de unga, som växt upp här, söka sig härifrån så fort de kan.»

»Men apotekaren, han bor ju här sedan ett par år. Hur bär han sig åt?»

»Han — —»

Samtalet fortsattes här hviskande, tills det att flickorna länge sedan voro utom hörhåll.

»Jag tror inte att Nils ännu så mycket som sett åt en flicka en gång, ännu mindre varit förälskad», fortsatte Antonia emellertid sitt samtal med Agda.

»Åh, vet du hvad, du är också alldeles för naiv», inföll den andra. »Det fanns många flickor i skolan, som hade reda på sig och de påstodo att studenterna ofta lefva riktigt fult.»

»Ja, det kan väl hända att det fins sådana — men det kan vi väl omöjligt tro, hvarken om din eller min bror», inföll Antonia med värma.

»Nej, det förstås, inte Paul — det är då rakt omöjligt!»

»Ja, inte tror jag det om någon herre, som jag känner», bifogade Antonia.

Agda kom hem midt i en häftig scen mellan NINETTE och mormodern.

»Gud hjälpe dig barn, om du en gång lefver tills du blir gammal», sade den gamla med af tårar darrande röst. Du får då se, hur roligt det är att se sig hjärtlöst behandlad af de unga, som man älskar så att man gärna ville gifva sitt lif för dem.

Ninette kastade sig gråtande i armarne på tvillingsystemen, då de kommo in i sitt rum.

»Jag står inte ut här», ropade hon. »Söta Agda, låt mig resa till tant i Stockholm i ditt ställe! Mormor är aldrig så svår mot dig som mot mig. Mig riktigt förföljer hon.»

»Du är också så onödigt ömtålig. Hvarför kan du inte låta henne gråla och låtsa som om det rägnade. Hvad var det nu igen?»

»Du vet hur hon kältar och anmärker på mig hvarje ögonblick, tills jag blir alldeles utom mig, och om jag då slutligen svarar litet häftigt, så tar hon vid sig så förfärligt, så förfärligt», snyftade Ninette hysteriskt och kramade systemen hårdt intill sig, där hon satt uppkruken bredvid henne i soffan, med armarna om henne. »Du vet — det är detta med hennes snålhet som pinar mig så» — hela berättelsen kom fram under klunkande gråt — »först var det för att jag satt nya ljus i våra stakar — hon går ju alltid och snokar öfver allt, och så begynte hon gråla för att de andra, som jag kastat bort, inte var riktigt nedbrända än. Så skulle jag lägga upp socker till plättarne till kvällen, och då stod hon öfver mig och molde och molde — och så blef jag nervös och släppte sockerskålen i golfvet.»

»Mormors gamla kristallskål?» Ögonen nästan kröpo ut ur hufvudet på Agda af förskräckelse.

Ninette endast nickade med hufvudet mycket patetiskt.

»Och den gick sönder?»

»I tusen bitar.»

Denna hjärtslitande bekännelse nästan kväfdes i hennes snyftningar.

Agda satt tyst en stund af häpnad öfver en så allvarsam tilldragelse.

»Ja, då kan jag tänka mig att mormor blef ond», sade hon slutligen.

»Åh, du kan inte tro! Och så sa' jag till slut, att det var hennes eget fel och att hon pinade ihjäl mig med att gå öfver mig jämt — ja, jag vet inte hvad jag sa', för jag var så utom mig — men då må du tro! Då begynte hon jämra sig och gråta och säga, att hennes barnbarn dref henne ur huset, och tala om sina grafvar, du vet — och det är det värsta jag vet, när mormor talar om sina grafvar — för då börjar också mamma gråta och så blir pappa ond och så är hela huset i uppror.»

En stund efter denna scen då mormor stängt in sig på sitt rum, kom mamsell Mariana, som varit i prästgården till middagen och nu skulle gå hem, in på ett

besök i förbifarten. Mamsell Mariana var en mycket eftersökt gäst bland alla »ståndspersoner» i staden och i omgifningen för sitt friska lynnes och sin pratsamhets skull. Hon kände alla familjernas inre historia, var allas förtrogna, fastän hon just icke var känd för att sitta inne med en god historia. Hon hade öfverlevvat hela sin släkt, lefde nu alldeles ensam på en liten pension, som rikligen räckte till för hennes små behofver, skattade sig lycklig att vara ogift och ej ha några bekymmer samt smånjöt, oaktadt hon var den snällaste och hjälpsammaste människa i världen, af andras familjekonflikter.

Hennes nåd Meijermann var en af mamsell Marianas äldsta vänner, ja, deras vänskap eller åtminstone bekantskap var en hel människoålder gammal. Och likvisst hade de aldrig egentligen sympatiserat och kunde säga hvarandra rätt skarpa sanningar ibland.

Motsatsen i deras lynnen visade sig strax mamsell Mariana kom inom dörren till sin gamla väninna denna eftermiddag.

»Hu, hvad du har hett här — man kväfs ju!» utbrast hon strax.

»Ja, inte kan jag inse, att man ska' behöfva frysa, när man är så lycklig och kan lägga på en brasa.»

»Brasa — en så välsignad vårdag som denna. Jag har redan tagit ut ett innanfönster hos mig.»

»Det var riktigt bra, att du nämde det för mig, lilla Mariana, för då ska' jag akta mig att komma till dig på denna sidan pingst.»

»Du gör verkligen dumt i att skämma bort dig så. Du blir ju alldeles förstörd af det.»

»Åh, vet du, har jag redt mig med det inpå mitt åttionde år, så går det väl min tid ut. Jag hoppas i alla fall, att jag inte ska' ha allt för långt igen.»

»Seså! Hvad är nu det för mörka tankar igen?» — Mamsell Mariana vädrade ett husligt oväder, som en jakthund ett spår. — »Har något ledsamt förefallit?»

»Det är tungt att på gamla dar känna sig ligga sina barn till last kära Mariana. Du är lycklig du, som inga har!»

»Är det flickorna nu igen?»

»Ja, vet du, de äro verkligen så kärlekslösa, så kärlekslösa», sade den gamla och rösten begynte skälfva. »Gud förlåt dem — de ha inte det ringaste hjärta. Du ser hur känslig jag är — hur jag lider — men tror du de tar den minsta hänsyn till mig. Aldrig — det är rakt som om de med flit gjorde mig emot. Ja, det blir nog inte annat än att jag får lämna detta hemmet till

slut, hur det än kostar på. Men hellre än att vara en börda för de sina.»

Hennes torra, magra händer flögo och de tunna läpparne darrade konvulsiviskt.

»Men är du inte också litet för kinkig», framkastade Mariana försiktigt. »Kom i håg, ungdom är ungdom. Man får inte sätta deras tålmod för mycket på prof.»

»Har de kanske till på köpet beklagat sig för dig?»

»Visst inte. Men jag har väl ögon att se med själf. Och jag tror, uppriktigt sagdt, att du kälter litet för mycket på dem.»

»Kälter! Herre Gud, du har inga barn, Mariana lilla, så du borde verkligen inte tala. Kälter! När man bara vill dem så innerligen väl och vill ha dem så bra som möjligt, och det därför plågar en, när man ser dem slösaktiga och slarfviga och lättsinniga. Men, Gudbevars, jag får väl lära mig att tiga, om det är så, att mina kära barnbarn inte kan tåla rättelser. Jag är ju, förstås, bara ett nådehjon här i huset, och jag får vara tacksam att jag har mitt dagliga bröd.»

»Gud i himmelen, så du kan tala. Du har ju lämnat din förmögenhet till dina barn, och det är bara dina egna räntor, du äter opp.»

»Ja, det är något, som jag aldrig hade bort göra, skall jag säga dig. Ty nu är det i alla fall som om jag

finge hvarje styfver af deras godhet. Och när jag gör några anmärkningar öfver att det går för slösaktigt till här i huset, så vid Gud svarar mig inte de där näbbiga flickorna, som om det vore en sak, som inte anginge mig.»

Fru Bolin kom nu in i rummet. Hon hade gjort allt hvad hon kunde för att lugna Ninette och kom nu för att försöka medla hos modern. Hon såg mycket plågad och nervös ut, dessa scener voro för hennes milda och känsliga natur en stor pröfning. Hon blef glad då hon fick se Mariana, hon kände liksom ett stöd i det friska och osentimentala sätt, hvarpå denna tog alla husliga konflikter.

»Ja, kära Eva du, jag säger just till Mariana, att det bästa jag kan göra blir nog att flytta härifrån. Jag ser, att jag bara plågar barnen i min välmening — och jag har ju också mina kära grafvar att tänka på. Jag flyttar tillbaka till min hembygd och väntar tåligt min tid ut tills jag får min sista hvilostad på den kära Kulla kyrkogård, där jag har mina saliga föräldrar och salig Meijerman, som väntar mig.»

Dessa ord, oakadt hörda så många gånger förut, upprörde fru Brolin på det lifligaste och hon brast i gråt.

»Hur kan mamma ha hjärta att tala så till mig. Mamma ser ju allt hvad jag har att utstå, och ändå —

ack att så vilja göra mig den sorgen! Hur skulle jag kunna ha ett ögonblicks glädje, om jag visste mamma sitta där ensam.»

»Laga att flickan kommer hit och ber henne om förlåtelse, så blir allting bra igen», hviskade Mariana fru Bolin i örat.

Och så blef det ett af de vanliga, så ofta upprepade försoningsuppträderna. Ninette, rörd af sin mors tårar och mormors grafvar, kom och kysste henne på hand och bad om förlåtelse med snubblande röst. Sedan vid tébordet var mormor ödmjuk och undfallande på ett hjärtskärande sätt, öfverdrifvet tacksam, när man ville servera henne, tyst och frånvarande när Mariana, som ensam höll molron vid makt tog upp det ena samtalsämnet inträssantare än det andra. Doktorn var som vanligt om kvällarne borta och ingen frågade hvar han var. Samma förhållande var med kyrkoherden och borgmästaren och postmästaren, kort sagdt, ingen af ståndspersonernas familjefäder syntes i sina familjer om kvällarna. Den fullständiga bristen på allmänna inträssen gjorde att korten och punschglaset blefvo herrarnes enda förströelse, under det familjernas kvinliga medlemmar förskaffade sig nödiga sinnesrörelser genom små familjetvister.

När Mariana skulle resa sig för att gå hem, kunde

hon icke stödja på benen. Hon grep sig i höften med ett litet rop och blef stående en stund.

»Hvad är det, hvad är det?» frågade man förskräckt omkring henne.

»Åh, det är ju bara min gamla reumatism vet jag. Den sätter så styggt åt mig ibland på sista tiden. Gå undan där — låt mig bara vara i fred, söta barn», ropade hon åt ungdomen, som kom omkring henne för att stödja henne. Hon blef stående en stund, stödd emot stolen, men därefter tog hon sats och sprang, starkt framåtlutad, i ett enda tag tvärs öfver hela golfvet. Det såg så löjligt ut, att ungdomen omotståndligt skulle brustit ut i skratt, om ej modern återhållit dem med varnande miner.

»Ja, ni skratta, kära barn», sade den gamla flämtande vid dörren. »Men det är så med mina gamla, styfva lemmar, ser ni, när reumatismen sätter åt mig, att kommer jag väl i gång så måste jag springa. Ja, ja, det ser väl narraktigt ut, kan jag tro.»

Hon skrattade själf däråt, helt godmodigt.

»Jag har alltid varit rapp i vändningarna, ser ni. Kammarherrinnan sade också alltid: Mariana kan aldrig gå som en vanlig människa, alltid ska' hon springa — ja, var det en ovana hos mig, så har jag fått plikta för det nu.»

»Ja, där ser du hur det går, när man tar ut innanfönstren för tidigt», kunde hennes nåd icke afhålla sig från att säga, trots sin tragiska sinnesstämning.

»Åh, det är inte det, det är bara ålderdomen, kära du! Litet krämpor får man väl dragas med utan att gnälla.»

Och medan den ena gamla linkade hem till sitt ensamma lilla hus, där hon icke hade en människa att ropa på, om hon behöfde någon hjälp — hennes värdinna, som bodde midt emot i farstun var nämligen lika gammal som hon och dessutom stendöf och städerskan kom bara om morgnarna — gick den andra gamla in i sin bekväma sängkammare, där husets bästa möbler voro samlade, där en stor björkvedsbrasa låg i kakelugnen och där fru Bolins enda husjungfru stod tillreds för att hjälpa hennes nåd i säng. Men medan den ena låg vaken i plågor större delen af natten låg den andra och grät öfver att barn och barnbarn ville drifva henne ur huset.

Fru Bolin satt uppe och väntade på sin man. Det hade kommit ett sjukbud ifrån landet med en bondkärra, som höll utanför, men frun var ej riktigt säker på att doktorn en festafton som denna skulle komma hem i ett sådant tillstånd, att han vore i stånd till att fara på sjukbesök.

I prestgården sofvo alla utom Antonia. Hon hade

fått låna en ny bok af Agda Bolin, hade i köket fått tag i en ljusstump — hon tordes icke för styfmodern bränna sina egna ljus om nätterna, emedan denna som kontrollerade allt hvad hon gjorde, fann läsning öfver hufvud taget vara något mycket tidsödande och onyttigt, men läsning om nätterna rent af syndigt. Kyrkoherden hade förbjudit sin hustru att själf vänta eller låta någon annan passa på sig när han kom hem sent, men då nu Antonia på andra sidan midnatt hörde ett doft buller ner i farstun och tänkte att det var fadern, som kanske icke fick upp dörren, sprang hon med sitt ljus i handen ned emot honom. Hon blef så förskräckt att hon grep tag i ledstången för att stödja sig, vid den syn, som mötte henne. Den ståtliga mannen, som hon så högt beundrade, som ännu i förmiddags på prediksstolen hade rört henne så djupt. Hvilken förändring! Hon hade ju anat det, hon hade vetat det, men hon hade ej sett det förr. Han stötte henne våldsamt ifrån sig och befälde henne att lämna sig i fred, medan han raglade in i sängkammaren till sin hustru. Det ryste i Antonia då hon tänkte på deras gemensamma säng, och hon kände sig för första gången rörd af en nästan öm medkänsla för styfmodern. Om hon måste lida *detta*, hvad var det då för under att hon var litet gnällig och kinkig till lynnet! Och att bära detta så tyst, utan att nå-

gonsin tala därom med någon — och att vara vänlig och till och med öm mot denne man, som hon dock oftast var! Antonia begynte plötsligt att i henne se en verklig hjältinna och martyr och hon längtade efter att få omfamna henne. Men samtidigt uppstod i hennes sinne en dunkel känsla af att hon, som hittills känt sitt lif så tomt och meningslöst, hade en mission att leva för. Hur det skulle gå till visste hon icke — men hon måste, hon måste rädda denna far, om hon också skulle sätta till sitt eget lif därpå.

Sedan ståndspersonernas manliga medlemmar försvunnit i sina familjers sköte och bondkärren skramlat bort med det besked att doktorn ej mådde bra och ej kunde komma förr än i morgon, blef det dödstyst i den lilla staden. De små trähusen, gula, röda, gröna eller rosenfärgade med sina hvita fönsterposter vid de breda, delvis gräsbevuxna gatorna, trädgårdarna med sina kratade gångar, de trädbevuxna sluttningarna nedmot den lugna kanalen, fälten med sin ljust grönskande höstsäd — allt gaf ett intryck af en sådan idyllisk ro, en sådan oberördhet af världens åflan, att en resande, som en dylik natt farit härigenom — i fall någonsin en resande fore igenom här — säkerligen skulle utropat: »hvilket fridens hemvist!»

DANIEL FALLSTRÖM

Venus Urania.

När om natten full af ångest
jag ur lätta drömmen spritter —
se, i hörnet af min soffa
blek och tyst en skepnad sitter

Och med mörka, sorgsna ögon —
ögon som jag aldrig glömmar —
ser hon på mig oafslåttligt,
ser hvad stygt mitt hjärta gömmer.

Och jag vrider mig i bädden,
pinad under minnets gissel:
mellan bågarklang och kyssar
hör jag gråt och tandagnissel.

Allt hvad i mitt lif jag brutit,
synder, nästan halft förgättna,
lysa lika klart som dagen,
fastän mörkret synes tättna.

Bort med dig du stumma skepnad,
som med blicken mig förstenar,
eller säg mig, jag besvär dig,
hvem som ifrån synd mig renar!

Jag har brutit, jag har felat,
ångerns heta tårar strömma —
fins då ingen väg till räddning,
fins då intet sätt att glömma?

Se, då ljusnar det i rummet!
Är det kanske morgonglöden,
himlens ljus, som ger åt jorden
sina första varma flöden?

Nej, det strålar ifrån henne,
nyss så mörk och nu förklarad,
och det hviskar i mitt inre
att min fråga är besvarad.

Denna skepnad, som mig skrämde,
det var du, som var mig nära,
du min kyska, stora kärlek,
du mitt samvete, min ära.

För min skull du sörjt och gråtit
och i böner har du vakat,
tills af ånger böjdt mitt hjärta
som ett rö för stormen skakat...

Men i kärleks friska vatten,
där ej något orent blandas,
vill jag bada stark min ande
för den stridens dag som randas...

GUSTAF AF GEIJERSTAM

En mörderska.

Berättelse.

En ensam kvinna gick vägen fram, som leder från Skurubro och in öfver Vermdön. Hon gick långsamt och med möda. På hennes tunga gång och den starka rundningen af hennes kropp skulle en mötande ha sett, att hon var hafvande.

Snön föll tätt, så att den bländade hennes ögon, och utan att hon märkte det, hade hon kommit in på en smalare väg, som ledde ned bland villorna vid Skurusund. Det var skymning, och öfver de mörka höjderna, som i en jämn linie följde det smala sundet, blänkte grannarnas toppar af hvitt.

Den ensamma kvinnan stannade ofta och drog efter andan. Med en konvulsivisk rörelse af smärta böjde

hon sig framåt, under det att hela hennes kropp skakades, och från hennes mun ljödo kväfda skrik. Men när hon hämtat sig en stund, gick hon åter vidare, gick, som om det gälde lifvet, medan den mjuka snön föll öfver hennes hår, som glidit fram under hucklet, och framför hennes fötter på vägen, som slingrade sig fram mellan sundet och skogsbranten.

Där vägen svängde omkring bärgklinten, föll ett ljussken öfver snön och darrade i luften bland de skimrande snöflingorna. Kvinnan stannade som bländad af ljuset. Hon såg ett fönster, som lyste i mörkret, en byggnads mörka konturer, som stego fram ur skymningen, en rök, som steg upp ur en skorsten och lyste grå mot de hvita flingorna, en trappa, öfvertäckt med snö.

I samma ögonblick böjde hon sig framåt af smärta, samlande sina sista krafter sprang hon fram mot trappan, där hon sjönk ned med ett förtvifladt skrik, som ljud hemskt i den stora tystnaden, och när dörren öfver trappan i nästa ögonblick gick upp, blickade ett hvithårigt gubbansigte med undrande och skrämda ögon på en främmande kvinna, som låg på tröskeln till hans hus, upphäfvande födslovåndans genomträngande, darrande ångestsrop.

Dagen därpå stodo främmande människor böjda öfver hennes bädd, och undrande föllo hennes ögon, icke

på ett, utan på två små barn, som lågo vända emot hvarandra i vaggan bredvid sängen och girigt sögo den mjölk, som modern själf icke mäktade gifva dem.

Hon slöt ögonen, och när barnen somnat, gledo hennes minnen fram, och under de darrande ögonlocken trängde sig stora, tysta tårar.

Att *han* hade kunnat lämna henne så ensam, förstod hon. Men hon sörjde däröfver med den öfvergifnas hela ensamma bitterhet. Hon visste så väl, att när männen fått, hvad de åtrått, gå de sin väg och lämna mödan åt kvinnorna, och om den, som öfvergifvit henne, visste hon, att han hade gjort så förr. Det var flere kvinnor i socknen än hon, som setat med barn efter honom, när han for till Amerika. Att han lockat henne först och sedan öfvergifvit henne, det hade hon sörjt öfver så länge, att den sorgen liksom stelnat inom henne. Det kändes, som om den plats, denna sorg förut intagit i hennes hjärta, nu var kall och tom och icke ens lönade mödan att söka återfinna.

Hon såg bara en scen, och det var, hur hon en dag hade kommit fram till arrendatorn, hos hvilken hon tjänade. Som den naturligaste sak i världen hade hon sagt honom, att nu kunde hon inte tjäna längre. Det var bäst, att hon finge gå hem till sina föräldrar, innan det blef för sent. Han hade svarat helt lugnt, att det var nog

det bästa. Så hade han sett nedåt hennes kropp och dragit på munnen.

Och så hade hon gått, ensam med ett knyte i handen. I fönstret hade barnen setat och sett efter henne, och hon hade märkt, att de knuffat på hvarandra och skrattat.

Det såg hon i minnet, medan den trånga gården med brunnen och skrindan, som alltid stod vräkt mot staketet, trädde fram för hennes inbillning. Men hvad som grämde henne, var, att husbonden inte kunde ha spänt en häst för den skrindan och skjutsat henne hem, eller åtminstone bara ett stycke af vägen. Då hade hon kommit till de sina och fått föda sina barn i ro, och hon hade icke behöft ligga främmande människor till last och veta, att de gingo och väntade på, att hon skulle bli frisk, så att hon kunde komma ur huset.

För rästen voro de vänliga mot henne. Det var herskapsfolk, till hvilka hon kommit. En gammal fru gick ut och in och gaf henne allt hvad hon behöfde, både mat och hjälp med barnen. Och en gång, när hon låg och blundade, och de andra trodde hon sof, hade en gammal herre varit där inne. Hon kände igen samma ansigte, som hade böjt sig öfver henne på trappan, och hon hörde honom säga till den gamla frun:

»Ja, ja, Kristin! Också vi ha en gång varit unga.»

Men hela tiden plågade henne den tanken, att hon låg främmande till last med sina barn, och hon skämdes också, att främmande skulle se dem. Ty det var hos herskapsfolk hon låg, och inte hos sina likar.

Därför steg hon upp på femte dagen, och fast de gamla gjorde allt för att hålla henne kvar, tog hon sina barn på armen och gick, sedan hon tafatt sagt farväl och tackat för hvad hon fått och för det besvär, herskapet gjort sig. I fönstret stodo de båda gamla och skakade sina hufvuden, när de sågo efter den ensamma flickan, som ej kom sig för att vända sig om och hälsa till afsked, där vägen svängde vid bärgklinten.

Den unga kvinnan tänkte underliga tankar, när hon ensam gick vägen framåt med sina barn. En kall vind svepte omkring henne och ruskade i granar och tallar, så att stora snöflagor föllo ned och gjorde djupa hål i den lösa snön. I öster stod ett stort, tjockt moln, och genom den gråa vinterdagern lyste ingen solstråle fram. Skärgården var kall och öde, den såg hemsk ut, öfver alla föremål låg dagerns entoniga känslolöshet.

Flickan gick långsamt framåt för att ej trötta ut sig, innan hon ens kommit så mycket som halfvägs på den mil, hon hade att gå. Barnen höll hon ett på hvar arm, tätt insvepta med sjalar och lindor, som hon fått till låns af den gamla frun. Hela deras kroppar

voro nästan begrafna i klutarna, och hon höll deras små ansigten lutade mot sin skuldra, för att de ej skulle bli kylda af den skarpa blåsten.

Från det stora molnet mot öster kom en skarp, kall vind, som med ett hvinande ljud strök fram mellan träden.

Den unga kvinnan påskyndade sina steg, i det hon ängsligt såg åt det håll, där tjockan steg ifrån hafvet. Med skärgårdsbons instinkt förstod hon betydelsen af denna vind, visste, att den skulle föra fara med sig.

»Åh herre gud», sade hon sakta. »Åh herre gud.»

Hon gick snabbare och snabbare, gick, fastän den hastiga gången plågade hela hennes kropp, och fast barnen tyngde på hennes efter sjukdomen svaga armar. Hon såg ställe efter ställe, som låg vid vägen. Men med läppar, sammanbitna af trots, gick hon förbi. Ty hon kunde ej en gång till ligga främmande till last med dessa barn, som ingen i hela världen mer än hon ville kännas vid.

Och som hon gick, började snön att vräka ner. Den kom icke längre i lätta, mjuka flingor, hvilka sakta gled o in i trädens barr eller stilla täckte den frusna jorden. Den kom i massor, den yrde i stora moln omkring henne, så att den hämmade andedräkten och tvang henne att stå stilla för att pusta ut. Den lade sig tung öfver

hennes fötter och tornade upp sig tvärs öfver vägen i höga drifvor, som hon måste vada igenom, under det att hvarje steg pinade hennes medtagna kropp.

Och medan hon då vandrade framåt, omtöcknades småningom hennes sinnen. Det gick upp för henne, hur förfärligt ensam hon var. Andra kvinnor klemades det med, när deras stund var kommen. De hade en varm bädd att hvila i och en vänlig hand, som stödde deras panna, när den var våt af feberns svett. Hon ensam jagades ut i snön, och hon tyckte, att dessa barn började tynga henne, att hon aldrig skulle orka att ensam bära dem ända fram. Hade hon fått hvila sig en stund, hade det funnits en annan, som bara ett ögonblick lyft bördan ifrån henne, han skulle ha fått miss-handla, slå, piska henne, och hon skulle ändå ha följt honom utan att knota, följt honom, därför att han sörjde för hennes barn, och därför att utan honom skulle hon ej orkat bära dem ensam. Men nu! Som hon nu gick, skulle hon ensam gå också genom lifvet. Barnen skulle växa upp, de skulle bli större och tyngre, hon skulle segna i knä för den börda, som tryckte henne mot jorden, och om hon än släpade sig till döds, skulle dessa barn ej komma in i ett varmt rum, där de kunde trivas och äga ett hem.

Hon kände på deras ansigten. De voro kalla af den

genomträngande blåsten, men vid beröringen började den ena skrika. Den andra vaknade också, och med darrande händer trefvade modern i sin ficka efter en difflaska, som var full med mjölk. Drypande af svett stod den unga kvinnan stilla i snön och såg på, hur de båda små girigt sögo till sig mjölken på hvar sin sida om flaskan. Och när hon märkte, hur hastigt mjölken sjönk, darrade hon af förfäran, och stora tårar runno utan mening eller ord utför hennes infallna kinder.

Hon frös och gick åter vidare. En iskall förfäran hade kommit öfver henne. Hon kände ej längre igen vägen. Och hela tiden vräkte snön ned och yrde upp i stora drifvor omkring henne.

Åter stannade den unga kvinnan och såg sig omkring. Här gick gångstigen, där hon skulle gå öfver gårdet. Den var alldeles öfversnöad, och hon kände faran, visste, att hon kunde komma in ibland drifvorna, så att krafterna sveko henne, och hon dignade ned i snön. För yrvädrets skull kunde hon ej se till andra ändan af gårdet, men i förtviflan letade hon sig öfver bron och arbetade vidare genom snömassorna.

Mjölken i flaskan hade för länge sedan tagit slut, och hela tiden, medan hon gick, hörde hon de små, som kvidde af hunger. Hon försökte knäppa upp sin klädning och gifva dem bröstet. De sögo, som om också

de vetat, att det gälde lifvet, men — hon visste det väl. Vare sig det kom af sinnesrörelse eller öfveransträngning, mjölken hade sinat, och efter en stund släppte de små och skreko med detta omedvetna, egennyttiga raseri, som kommer hos barn, när de lida. Hon stappade framåt som i yrsel och kom först till klart medvetande, när hon märkte, att hon föll. Det var ett stort dike, hon kommit ned i, och sättande sig till rätta på den plats, där hon fallit, grät hon konvulsiviskt, grät, utan att en tår fuktade hennes ögon.

Med darrande händer grep hon napparna på flaskan. De smakade ännu af mjölk, och barnen togo emot dem. Plötsligt brände i hennes hjärna en af dessa tankar, som födas i lifvets mest förtviflade ögonblick, när hvarje hän-syn till människor och människors fordringar glidit tillbaka till intet, och människan står ensam med sig själf och med de handliugar, som endast den yttersta nöden förstår. Det var, som om smärtan med ens manade fram vilddjurets råaste själfbevarelseinstinkt, och i hennes naturs innersta växte de drifter, som slumra under lifvets hvardagssorger. Hennes händer darrade icke längre, hennes hjärna var i detta ögonblick så klar, som om hon fullgjort ett länge öfvertänt beslut. Hon grep den ena efter den andra af napparna och förde dem så långt in hon kunde i hvardera barnets hals. Hon tryckte

dem båda mot sitt bröst, och med återhållen andedrägt lyssnade hon på deras, till dess allt blef tyst, och färgen försvann från de små skrynkliga ansigtena. Då lade hon dem sakta, väl inlindade ned i snön och satt länge och såg på, hur snön som ett hvitt täcke lade sig öfver de liflösa kropparna, öfver hvilka hvälfde sig små rundade kullar.

Med hufvudet lutadt i sina händer satt hon sedan länge stilla, men när hon såg upp och gjorde en ansträngning för att gå ifrån dem, då var det, som om det var något, hon hade glömt, och med knäppta händer vände hon sig mot de två grafvarna, som nu nästan försvunnit i snön. En känsla, som om hon gjort dem godt, bemäktigade sig henne, och från hennes läppar steg en illa framsagd, underlig bön. Det var ord utan mening, salmverser, bibelspråk och stumpar af böner, hon läst som barn, blandade om hvarandra. Men ur allt detta virrvarr banade sig slutligen begripliga ord fram, och ensam i den kalla snön framsade hon den bön, hon hört presten läsa från altaret, samma bön, med hvilken de gamle Hebreerna fordom invigde sina blodigaste slagtingar:

»Herren välsigne Eder och bevare Eder!... Herren gifve Eder en evig frid!»

Så steg hon upp och arbetade sig ensam fram ge-

nom drifvorna, lämnande de små, som ingen bärare längre behöfde, att sofva den eviga sömnen i snön.

Det var sent, när hon knackade på sina föräldrars dörr, och hur hon kommit dit, visste hon icke. Ingen var uppe, som kunde öppna för henne, och när hon äntligen lyckades att göra sig hörd, och modern blef vaken, då gled hon sakta som en skugga in genom den öppnade dörren, gick fram till soffan och föll omkull på den. Innan någon hann tala till henne, sof hon, sof med jämna regelbundna andetag, lika fri från tankar, som de små, hvilka sofvo i snön. —

Det kan ske mycket i fattigmans lif, när anhöriga äro skilda åt, utan att den ena kommer att tänka på att meddela det till den andre. Tekla hade aldrig kommit sig för att skrifva till modern och berätta, hur det stod till med henne. Hon tänkte, att när hon kom med barnen, skulle det inte behövas så många ord, och när hon nu vaknade, var hennes första tanke, hvad hon skulle säga åt föräldrarna.

Men när Tekla väl var vaken, och modern slutligen började ansätta henne med frågor, svarade flickan helt enkelt:

»Barnen ha dött.»

»Barnen?»

»Ja, det var två.»

Modern teg en stund. och hennes blick sökte dotterns.

»Äro de döda båda två?» sade hon till sist.

I hennes ansigte syntes något af den fattiga kvinnans misstänksamhet, som känner världens gång och vet, hvad som händer och kan hända.

Tekla visste, att hon ej kunde undkomma denna blick, och med en röst, som innebar en hel bekännelse, svarade hon:

»De ligga i snön.»

Den gamla torparhustrun slog häftigt ihop händerna, och i hennes ansigte kom ett uttryck så hårdt och hvasst, att dottern ej tordes svara.

Och samma dag blefvo de små liken burna in i Teklas familjehem.

Det blef rättegång om den saken. hur Teklas barn hade dött. Hela historien lät så besynnerlig, att den väckte nppseende både nära och fjärran. Inför rätten bekände Tekla, att hon hade kväft sina barn, hon visste ju, att det lönade sig icke att neka. Ty barnens utseende, när de påträffades vittnade emot henne, och det skulle också knappast ha varit henne möjligt att neka. Efter mordet hade hon blifvit förändrad. Hon var nästan folkskygg, och när hon sedan blef dömd till straffarbete, föreföll det henne nästan, som om det vore en väl-

gärning, att hon åtminstone finge dölja sig för de när-
gångna människornas onda blickar.

På frågan, hvarför hon dödat sina barn, kunde hon
aldrig gifva en nöjaktigt förklaring. Hon kom alltid
med olika uppgifter. Ty när människan är i sin ytter-
sta nöd, då öfverröstatas inom henne hvarje stäm-
ma, hvilken hon under lifvets hvardagar igenkänner som sin,
och hon grubblar efteråt fäfängt för att finna svaret på
det hvarför, som är hennes naturs eviga gåta.

TOR HEDBERG

Två viljor.

Berättelse.

Sten Furus ansigte var som ett innehållsrikt konstverk i ett otacksamt, motsträfvigt material. De grofhuggna, stela dragen, hvilkas linespel endast långsamt och antydningssvis gäfvö uttryck åt vexlande själsrörelser, ögonens gråblå, mera iakttagande än talande blick, munnens aldrig fullt frigjorda leende, bildade ett helt som imponerade såsom det lefvande vittnesbördet om en stark, stridig vilja. Det var viljans makt, som format och präglat detta ansigte, framhäft pannans rika struktur, dragit ögonbrynens fasta, men stela linie, gräft de djupa veck och fårör, som äro de inre strider-
nas synliga ärr, — viljans makt långt mera än tankens eller de yttre inflytelsernas. Därför var det intryck det

gjorde hufvudsakligen ett imponerande, icke ett upplyftande och befriande. Man sade icke: hvilket präktigt ansigte! utan man sade: hvilket präktigt ansigte detta skulle kunnat vara; ty något fattades där: den sista fulländningen, den jemvigst mellan medel och syfte, som är hvad vi kalla skönhet.

Sten Furu hade velat mycket, önskat mycket, åtrått mycket och äfven nått mycket, ty han hade aldrig syftat utöfver sin viljas bärkraft och sin förmågas räckvidd, snarare något närmre, något nedom. Han hade aldrig eftersträfvat det skenbart omöjliga, aldrig ansträngt sig till det yttersta, det hade hos honom alltid funnits ett öfverskott af krafter kvar, som icke togos i anspråk. Det högsta låg för honom alltid inom synhåll, det största kunde alltid mätas med de mått som stodo honom till buds. Han var en människa, som haft stora fordringar, starka begär, rika gåfvor och en eggande ärelystnad, — men han hade icke haft några drömmar; så snart han eftersträfvade något tog det alltid konkret form för hans sinne; hans tanke saknade så att säga oändlighetsbegreppet och hans vilja oändlighetssyftet.

Men inom de gränser, hvilka den icke kunde eller åtminstone aldrig försökt att öfverskrida, hade denna vilja gjort sig gällande med öfverlägsenhetens makt, böjt andra viljor efter sina syften, lagt stenarne till rätta

för hans fötter och skakat ned i hans öppna händer de frukter han åtrådde. Han hade sällan erfarit missträknungen af att icke vinna hvad han önskade, men själfva vinningen hade ofta varit en missträkning för honom. Dock hade detta aldrig stälfjat hans begär, snarare ökat dem, fastän de, begränsade på samma sätt som hans förstånd och hans vilja, aldrig eftersträfvade det nya, obekanta, utan endast det gamla, kända i en större grad. Och så betecknade perioderna i hans andliga tillväxt icke olika utvecklingsstadier utan likartade aflagringar, endast allt större och större.

Hade nu denna tillväxt nått sin kulmen, eller var hans vilja trött, hans åtrå mättad? Så föreföll det honom sjelf vid fyrtio år. Det var som om han plötsligt, utan öfvergång, utan varnande förkänsla blifvit gammal, som om hans lif nått sin höjdpunkt och nu åter föll, icke i en långsam kurfva utan som den lodrätt uppåt kastade stenen. Förändringen var så hastig, så fullständig att den skrämde honom. Han hade hittills alltid varit van att taga emot af lifvet, förlusterna hade han aldrig märkt därför att det blott var möjligheter han förlorade. Men nu" erfor han för första gången förlusten af något verkligt, något som han redan egde. Hans första känsla var en klarsynt häpnad öfver att han icke egde mera, icke var rikare, men den undanträngdes snart af en

ångestfull fruktan för att förlora detta. Och under intrycket af denna fruktan tog hela hans sjäslif en annan riktning; i stället för att vinna sökte han nu bevara, i stället för att utvidga sökte han nu att omgärda. Hvad som förut syntes honom som ett band, en hämsko, syntes honom nu ett skydd, en säkerhet; han erfor den åldrandes begär att bädda omkring sig med det, den unge kastat ifrån sig som hindrande bördor.

Vid denna tidpunkt sammanträffade han åter med en kvinna, som en gång spelat en roll i hans lif. Hon hade beredt honom den enda missräkning, som han själf erfarit som sådan och som lemnat några spår efter sig i hans sinne.

Han var den tiden 25 år och hade erfarit sötman af de första framgångarne. Han hade gjort det rönet att den viljekraft, af hvilken han själf visste sig vara i besittning, utöfvade en rent impulsiv inverkan på de människor, med hvilka han kom i beröring, och på samma gång han använde sig däraf för att röja väg åt sig, roade det honom, ung och en smula ödslande som han var, att experimentera med sin makt äfven utan direkt syfte.

I de kretsar där han umgicks, träffade han då en ung flicka, Mary Hall. Hon var tjugu år, dotter till fattiga föräldrar och höll på att utbilda sig till pianist.

Det var hennes musikaliska begåfning som skaffat henne tillträde till umgängeskretsar, dit hon annars icke hörde.

Hvad som först fäste Sten Furus uppmärksamhet på henne var den osökta naturlighet med hvilken hon fann sig tillrätta i en ställning, som för de flesta skulle varit ömtålig och rik på små förödmjukelser. Han såg äfven att man bemötte henne med en förbindlighet, större än denna ställning i allmänhet brukade anses kräfva, och att, då man tog hennes talang i anspråk, det alltid var som om man begärde en gunst, icke fordrade en rättighet. Och detta fast hon aldrig nekade, alltid med samma glada beredvillighet satte sig till pianot och spelade så länge man önskade. Sten Furus erfarenhet talade snarare för att denna tjenstvillighet skulle haft en annan följd, och han blef nyfiken på, hvår hemligheten här kunde vara att söka.

Han hade blifvit presenterad för henne första gången de voro tillsamman, men då endast utbytt några betydelselösa fraser med henne. Han hade derefter frågat den som presenterat honom, en äldre officer, som ännu omstrålades af ett gammalt Don Juansrykte, hvem hon var.

En lofvande pianist, blef svaret, och dessutom en förtjusande flicka!

Värmen i detta senare omdöme förvånade Sten Furu,

ty han hade icke alls fått något intryck af det samma, och han betraktade henne åter med större uppmärksamhet.

Det var ett temligen oregelbundet ansigte, som möjligen kunde göra anspråk på att kallas täckt, men ingalunda förtjusande. Pannan, de smala ögonbrynen, den ganska starkt böjda näsan voro fint och ädelt bildade, men den nedre delen af ansigtet störde intrycket, ty munnen var något för stor och hakan alltför kraftigt formad. Hyn var vacker, genomskinligt blek utan att därför synas sjuklig, och ögonen mörka under långa ögonbår.

Möjligen täckt, men förtjusande, det kunde han icke finna.

Han återfick dock sedermera detta omdöme äfven från andra håll, och detta var nog äfven en bidragande omständighet till att han beslöt att göra hennes närmare bekantskap.

Det var en afton på en större supé. Hon hade enligt vanan blifvit ombedd att spela, hade gjort det, men, så föreföll det åtminstone Furu, något mera motvilligt än vanligt, hade mottagit de sedvanliga komplimenterna och satt nu ett ögonblick ensam. Då gick han fram till henne, helsade, i det han dock med afsigt undvek att tacka henne och satte sig på den lediga stolen bredvid henne.

»Jag beundrar verkligen frökens beredvillighet att spela för en så otacksam publik», sade han med en blick på det skrattande och pratande sällskapet.

Hon höjde en smula på ögonbrynen som om hon hon blifvit missnöjd, men skrattade så:

»Ni menar, att de tyckte det var tråkigt?»

»Nej, men jag menar att man icke skänker ert spel det intresse, som det skulle kunna göra anspråk på.»

Hon såg frågande på honom.

»Det kan man inte veta,» svarade hon, »alltid kan det ju finnas någon som har nöje af det».

»Och det är för denne någon som ni spelar?»

»Ja, naturligtvis.»

Han såg leende på henne.

»Och ni bryr er inte om att veta, hvem denne någon är?»

Hon besvarade hans blick och smålog också.

I samma ögonblick förstod han, att man tyckte hon var förtjusande.

»Åh, jag tänker mig,» sade hon med ett egenomligt melodiskt tonfall, »att det är än den ene och än den andre. Helst någon som jag icke känner».

»Hvarför just någon som ni icke känner?»

»Jag vet knapt.» Hennes blick drog sig samman som i en ansträngning att precisera en tanke. »Jag tror

det är därför att jag inte behöfver befara, att den människan kommer och säger mig en kompliment för mitt spel efteråt.»

Furu kände sig mycket belåten öfver att han icke tackat henne.

»Och för hvem var det ni spelade i dag?» frågade han och såg bestämdt på henne.

»För ingen», svarade hon, »och derfor spelade jag också så dåligt».

»Hvarför kunde ni inte tänka er att ni spelade för mig?»

»Nej», svarade hon mycket bestämdt och skakade på hufvudet.

»Och hvarför inte?» upprepade han något häftigt, ty det sårade honom att hennes svar kom så snabbt och utan tvekan.

Hennes blick gled likgiltigt öfver hans ansigte.

»Jag tror inte att det roar er.»

Han såg åter med ett uppmuntrande leende på henne.

»Men om jag nu säger er att det gör det, skulle ni då inte vilja spela för mig — en annan gång?»

»Nej», svarade hon lika bestämdt som förra gången och med ett hårdnackadt uttryck i sin blick. Så tillade hon skrattande: »Jag håller på min frihet att sjelf göra mitt val.»

Nu närmade sig värden i huset och tilltalade henne. Sten Furu reste sig upp och lemnade henne med en bugning.

Han kände sig en smula het, en smula förbittrad, dock icke mera än att han sjelf var road deraf. Och hon var onekligen förtjusande, — det var just det betecknande ordet för henne; — hennes leende var sådant, att det kändes som en förlust då det försvann, och som en triumf då man lyckades framkalla det.

Han tänkte dock icke något vidare på henne förr än han återsåg henne. Men då kände han sig omotståndligt dragen till henne och hade en oro i sinnet ända tills han lyckades få tala med henne. Hon var som förra gången, på samma gång öppen hjertig och förbehållsam, gaf honom en inblick i sina tankar utan att dock någonsin synas gifva honom ett förtroende, var vänlig, glad, språksam, ofta synbart intresserad, men underhöll dock hela tiden hos honom ett medvetande, att såsom hon var mot honom skulle hon hafva varit mot hvem som helst annan. Sökte han öfverskrida denna gräns, stötte han på ett hårdnackadt motstånd, och det kom något af trots, nästan motvilja i de mörka ögonen. Då han lemnade henne var det med en förbittrad känsla af att vara slagen.

Hela denna vinter sökte han hennes sällskap. I

ensamheten upptog hon endast tillfälligtvis hans tankar och inkräktade icke på hans andra intressen, men när han kom bort, saknade han något om han icke träffade henne, och intresserade sig endast för henne om hon var närvarande. Han kom så småningom under fund med hvad det var, som gaf hennes samtal, hennes tankar och om-
dömen deras egendomliga originella behag, hvad som utgjorde sjelfva kärnan i det intresse, hvarmed hon omfattade allt, och som uppfriskade likt ett vackert våregn och värmden likt en tidig vårsol; det var, att allt yttre för henne korresponderade med något inre, att hon alltid, så snart hon icke lemnades fullkomligt likgiltig, knöt ett band mellan det som utifrån närmade sig henne och sitt eget personliga lif. Människor och ting voro icke endast människor och ting utom henne, utan de hade äfven sin bildlika motsvarighet i något inom henne sjelf, en känsla, en tanke, en drömbild, en fantasi. På detta sätt lefde allt ett slags dubbellif för henne, och det var i det skenbara, af henne sjelf skapade lifvet som hon med ett barns förtroendefullhet gick och rörde sig, talade och tänkte. Därför var hennes uppfattning af människor i allmänhet abstrakt och idéel, stundom rent godtyckligt fantiserad, men stundom också öfverraskande genom sin djupgående, det väsendtliga träffande sanning.

Han skrattade ofta åt hennes »romantiska» föreställningar, förvånades stundom öfver hennes slående anmärkningar, men vare sig han skrattade eller förvånades erfor han ett starkt begär att göra sig till herre och mästare öfver denna hennes fantasiverld, trycka sin andes prägel på den, föra den i sin viljas ledband. Men här var det han mötte ett hårdnackadt motstånd, fotadt icke blott på trots utan äfven — och det var det som kränkte honom — på motvilja, här var det som han gång på gång måste erkänna sig slagen.

Han frågade henne en gång, då de samtalade om en person, som de båda kände, men om hvilken de hyste alldeles motsatt mening:

»Och jag — hvad tror ni jag är för en människa?»

Hon såg på honom och det lyste upp i hennes blick.

Han trodde sig förstå att frågan smickrade henne.

»Jag skulle lättare kunna säga hvad ni inte är», svarade hon.

Han smålog halft belåtet, halft uppmuntrande.

»Nå, och hvad är det?»

Hon betraktade honom allt allvarligare och allvarligare.

»Ni är inte ung», sade hon slutligen med det melodiska tonfall hennes röst alltid fick, då hon uttalade en öfvertänkt tanke.

Då erfor Sten Furu en för honom annars främmande känsla, ett begär att beklaga sig, väcka medkänsla. »Nej, det var sant, han var icke ung, han hade aldrig varit riktigt ung,» och han broderade på detta tema, sjelf icke riktigt på det klara med, huru vida han nu var ärligare eller mindre ärlig än vanligt.

Hon lyssnade på honom, först med ett något mistroget intresse, som dock snart öfvergick till likgiltighet. Han märkte det, afbröt sig tvärt, bet sig i läppen och sade:

»Men jag är åtminstone inte något barn.»

Därmed reste han sig och lämnade henne. Hans förbittring riktades denna gång icke mot henne utan mot honom sjelf. Han kunde icke förlåta sig den svaghet han gjort sig skyldig till, och från denna stund började han undvika henne. Så kom våren och han lämnade hufvudstaden. På hösten fick han höra att hon rest till utlandet för att studera, och därmed utströk han henne ur sina tankar. Men minnet af ett nederlag stannade kvar och stack stundom upp hufvudet, helst i stunder af glädje och tillfredsställelse öfver en vunnen framgång.

*

*

*

Så återsåg han henne efter femton år.

Det var på en badort, där han de senare åren brukat tillbringa sina somrar. Han hade kommit för ett par dagar sedan, och satt nu en afton inne i societetshusets läsrum och läste en tidning. Då hörde han en röst i salongen utanför:

»Nu spelar nog fröken Hall en bit för oss.»

Fröken Hall! — var hon här? — Han hade, sig veterligt åtminstone, icke tänkt på henne på många, många år, men namnet kände han ögonblickligen igen och var icke heller i någon tvekan om hvem det tillhörde. Det var hon, den unga flickan med leendet, hon som påstått att han icke var ung! Jag undrar hvad hon skulle säga nu då? tänkte han och fick i detsamma ett skarpt, gammalt drag kring munnen.

Så att hon är här! tänkte han gång på gång och lät tidningen sjunka ned på knäna. Han erfor dock icke någon lust att gå dit ut för att öfvertyga sig om, huruvida det verkligen var hon, snarare motvilja för att återse henne.

Efter en stund hörde han några ackord, några löpningar på pianot och så en af Beethovens sonater spelas upp. I sin ungdom hade han — periodvis — varit rätt road af musik, men nu på de sista åren hade den rent af börjat plåga honom; han blef nervös och orolig

däraf. — Han steg därför upp med afsigt att gå sin väg.

Just som han var i dörren till salongen, men innan han ännu kastat en blick ditut, slog det honom plötsligt:

Tänk om det skulle vara hennes dotter!

Han stannade, gjorde en rörelse som för att vända om, men betvang sig, gick långsamt fram i dörröppningen och såg ut. I samma ögonblick log han åt sitt eget infall, och gjorde ett hastigt öfverslag i tanken:

Det var ju bara femton år sedan. Hur hade han kunnat komma på en sådan idé! Han gick och inbillade sig att han var så gammal.

Jo, det var hon som satt där borta vid pianot. Han kände igen henne vid det första ögonkastet och först därefter upptäckte han, att hon blifvit mycket förändrad, så förändrad att hon borde hafva syns honom främmande. Pannan hade blifvit bredare, — eller kanske kinderna sjunkit in, — ögonen talade icke längre samma språk, munnens linie var en annan, hela uttrycket ett annat. Nej, icke ett annat, endast förändradt, och nu förstod han att det var på detta förändrade uttryck han igenkänt henne, det var det hemliga sambandet mellan det förflutna och det närvarande som i första ögonblicket uppenbarat sig för honom.

Han vände om och gick tillbaka till sin stol, tog

upp tidningen och började åter läsa. Han hade plötsligt beslutit sig för att afvakta sonatens slut; han kände nu en stark lust att helsa på henne, tala med henne igen.

Han satt och stirrade i tidningen, dock utan att läsa. Hans minne hade börjat att långsamt, tålmodigt, från stund till stund, från dag till dag väcka det förflutna till lif igen. Han återupplefde på nytt alla sina sammanträffanden med henne, han tänkte och talade på nytt alla sina samtal med henne. Besynnerligt, de funnos där alla i hans minne, bevarade snart sagdt ord för ord, utan att han själf varit medveten därom. Detta minnesarbete upptog honom så helt, att han icke hörde musiken; först när den slutade kastades han åter in i det närvarande.

Han satt ännu en stund väntande, reste sig så upp och gick ut i salongen. De där församlade badgästerna pratade ifrigt, såsom vanligen är fallet efter ett musiknummer, och ett sorl fylde rummet. Fröken Hall hade gått bort till fönstret, ett stort, bredt fönster, som upptog rummets hela kortvägg och vette ut åt sjön. Aftonsolen flöt lik en bred, lugn flod af ljus in i rummet, och hennes gestalt aftecknade sig mörkt och skarpt mot den ljusa bakgrunden. I denna gestalt återfann han nu något af det behag, som förr i tiden gjort den unga

flickans ansigte förtjusande, ett egendomligt, starkt personligt behag, det omedelbara uttrycket af en slags blyg sjelfständighet. Hennes klädsel røjde det samma, en personlig, finkänslig smak, som undvek allt, som kunde sticka i ögonen, men häfdade sin frihet i alla de detaljer, som utgöra tonfallen, de karakteristiska skiftningarne i modets banala språk.

Han betraktade henne några ögonblick och gick så till henne. Hon vände sig om, då hon hörde honom komma, och såg på honom med en frågande, förvånad blick, som icke igenkände.

»Jag har inte den äran att vara igenkänd?» sade han med sin korta, något nedlåtande bugning.

Hon skakade eftertänksamt på hufvudet.

»Nej — förlåt — jag kan verkligen inte.»

Han igenkände hennes stämmas klang, icke så frisk som förr, något vekare, men med samma melodiska tonfall.

»Fröken mins inte sen många år tillbaka en ungdom, som hade det felet att icke vara — ung?»

Hennes blick fäste sig på hans ansigte, vidgades och ljusnade och hon sträckte med en ofrivillig rörelse ut handen mot honom. I nästa ögonblick drog hon den dock tillbaka och rodnade lätt.

»Åh, herr Furu», sade hon med en skynt af sitt gamla småleende.

»Jaså, fröken mins verkligen ändå?»

»Åh ja, den tiden mins jag nog», svarade hon med en anstrykning af vemod i tonen.

De satte sig och ett samtal kom i gång, rörande sig först om de gemensamma minnena från fordom och därefter så småningom öfvergående till det närvarande. Han fick veta, att hon tillbragt ett par år utomlands under studier — åh, det var en härlig tid — men sedan, då hennes stipendium upphörde, måst återvända hem och börja att ge lektioner. Och sedan, ja, sedan hade hon fått fortsätta med att gifva lektioner, gjorde det ännu och skulle väl alltid få göra det. Nu hade hon tagit sig en månads ledighet för att hvila upp sig här på vestkusten, tillsamman med sin mor, — hennes far var död sedan flere år. Det var allt samman.

»Jag har ofta hört talas om herr Furu», sade hon, då hon slutat sin berättelse, med ett leende som lät honom förstå att anmärkningen innebar en jernförelse. Men han förstod äfven att det låg en återstod af hennes forna stolthet däri att hon icke tvekade att göra jernförelsen, och det glädde honom, ty han skulle icke velat att den varit alldeles borta.

Han återförde genast samtalet på henne.

»Jag trodde den tiden att fröken skulle bli en stor virtuos», sade han. »Trodde icke ni det själf också?»

Hennes panna rynkades hastigt som vid en smärtsam påminnelse, men slätades åter ut och hon svarade med ett skratt, som lät något ansträngdt gladt:

»Jag vet knapt, — jag tänkte aldrig på det den tiden. — Det är först sen, då jag förstod att jag icke skulle bli det, som jag tänkt därpå.

»Åh ja, förr eller senare kommer man underfund med att lifvet icke är sådant som man tänkt sig», sade han med en menande blick på henne.

»Åh nej», svarade hon med en suck, men tillade så hastigt: »Det vill säga, jag tror, att det är man själf, som faller ifrån. Hvarför kan man inte alltid vara ung!» utbrast hon med en plötslig, stark rodnad.

»Ja, hvarför?» härmade han med ett kort, skarpt skratt. »Har ni också gjort den erfarenheten?»

En gammal, aldrig glömd förbittring gaf sitt uttryck åt hans röst och hans blick.

Hon såg på honom, först förvånad, sedan med ett bedjande uttryck i sin blick.

»Jag var verkligen så ung då», sade hon urskuldande och han erfor tillfredsställelsen af en länge väntad seger.

»Kort därefter tog han afsked af henne. Just

då han skulle gå, vände han sig om och frågade småleende:

»Hvem var det ni spelade för i kväll?»

Hon såg frågande på honom, mindes så och svarade allvarligt, utan en skynt af det leende han hade väntat sig som svar på sitt:

»Åh, — det var då det!»

En underlig kvinna! tänkte han då han gick. Det hade gjort ett egendomligt, nästan gripande intryck på honom att hon icke log åt hans skämtsamma fråga. Han erfor i djupet af sitt sinne en känsla af vrede öfver att lifvet låtit så mycket gå till spillo hos henne, men på samma gång en starkare, vreden undanträngande glädje och tillfredsställelse för sin egen räkning. Det var som om han känt den lätta tryckningeu af en hand, som vid behof skulle kunna hejda honom i fallet eller åtminstone rädda honom från ångesten att falla ensam.

Redan dagen därpå träffade han henne å nyo och återupptog samtalet från dagen förut. Hennes sällskap utöfvade samma egendomliga tjusning på honom, som då hon var ung flicka, visserligen lugnare, icke så allenaherskande, men till arten den samma. Och här-till sällade sig nu ett nytt behag för honom, han kände att hon icke blott var tacksam för att han sysselsatte sig

med henne, utan att hela hennes väsende mot honom var ett annat. Hennes sinne stod icke längre i vapen mot honom, hennes tankar gjorde icke längre motstånd mot hans, utan fogade sig, gáfvo sig hän. Det hårda vax, som förut trotsat hans vilja, hade blifvit uppmjukadt, och han kände, hur han nu lätt och utan ansträngning kunde trycka sin stämpel därpå. Stundom erfor han också en spirande vrede öfver att lifvet förvanskat henne, men denna brodd fick aldrig växa ut, utan förkväfdes af starkare känslor, glädjen öfver att nu, då han trodde den bruten, röna ett nytt prof på sin viljas makt, och tillfredsställelsen öfver att utplåna ett nederlag, som aldrig upphört att gräma honom.

En tid bortåt umgicks han dagligen med henne, och under detta umgänge återfick han allt mera sitt gamla sjelfförtroende, sitt förra orädda, segervissa jag. Den skugga, som känslan af annalkande ålderdom kastat öfver hans sinne, var nästan alldeles försvunnen och solen lyste åter med sitt skarpa, nyktert klara sken.

Och i dess ljus började han nu betrakta och granska en tanke, som förut blott som ett hugskott genomfarit hans sinne: Om han skulle erbjuda henne att bli hans hustru!

En hel vecka pröfvade han denna tanke i hela dess innebörd, och under denna tid talade han icke ett ord

med henne. Om han mötte henne ute, helsade han på afstånd, men gick icke fram till henne. Så mycket som möjligt försökte han dock att undvika henne, — han ville icke att hennes personliga inflytande skulle utöfva någon inverkan på hans beslut.

Det var icke några yttre betänkligheter, som gjorde honom tvehågsen, icke några hänsyn till deras olika samhällsställning, hennes fattigdom, hennes ålder. Det var förödmjukelsen i att vinna henne, — ty han kallade det dock i sina tankar för att vinna — nu, då lifvet brutit hennes trotsiga egenvilja och gjort segern lätt för honom. Han var gång på gång på väg till henne, men så hejdade honom hans stolthet i sista stunden.

Då mötte han henne en afton på promenaden, sedan han icke sett henne på flere dagar. Redan vid första ögonkastet tyckte han att hon hade förändrat sig på något sätt, hur kunde han icke säga, och då han gick förbi henne och helsade, blef detta intryck starkare. Hon besvarade hans helsning med en djup böjning på hufvudet och mötte hastigt hans blick. Hennes ögon hade ett djupt sorgset uttryck, men hon log i det samma, och öfver detta leende låg det som ett skimmer från hennes ungdom.

Ja, tänkte han i detsamma han gått förbi henne, i morgon skall jag erbjuda henne min hand. Medvetan-

det om att han fattat sitt beslut uppfylde honom med en lugn, trygg glädje, som icke öfvergaf honom på hela kvällen, och som fortfarande var bofast i hans sinne, då han vaknade följande morgon.

Vid middagstiden begaf han sig till hennes bostad. Hon och hennes mor bebodde ett par rum i bottenvåningen af ett större hus, till hvilket en ganska vidsträckt trädgårdstomt hörde. Just då han skulle knacka på hennes dörr, fick han genom den öppna farstudörren se henne ute i trädgården. Hon gick bortåt en af gångarne. Han skyndade sig att hinna upp henne.

Då hon hörde hans steg, vände hon sig om och hela hennes ansigte lyste upp af glädje. Hennes kinder fingo färg och som hon stod där i solskenet, med hatten skuggande öfver ögonen men ljuset smekande kindens och halsens kontur, tyckte han att han återsåg den unga flickan från förr. I detta ögonblick erfor han en oblandad segerglädje.

»Jag trodde ni alldeles hade öfvergifvit mig», sade hon med sitt mjuka, melodiska tonfall, då han kommit fram till henne och tagit hennes framsträckta hand.

»Jag har haft litet att tänka på», svarade han. Han såg sig hastigt omkring i trädgården; flere andra byggnader vette med sina fönster däråt.

»Har ni lust att göra en liten promenad med mig», frågade han, »uppåt bergen?»

»Ja, så gerna», svarade hon med en nästan barnslig ifver. »Jag har just haft en sådan lust att komma ut i dag. Ska vi gå med det samma?»

»Ja, om ni vill.»

»Jag skall bara gå in och hämta min parasoll och säga till mamma.»

Hon sprang ifrån honom. I dörren vände hon sig om och ropade:

»Tack för att ni kom!»

»Jag undrar om hon anar någonting,» tänkte han medan han stod och väntade på henne, och då hon kom ut igen fäste han en skarp, pröfvande blick på henne. Men hennes sätt och ansigtsuttryck rörde ingen förvirring, endast en nästan barnslig glädje.

De gingo framåt strandvägen. Då de hade gått en stund under tystnad, sade han med en lång blick på henne:

»Vet ni, i dag är ni alldeles som en ung flicka.»

Hon rodnade, men mötte så med ett frimodigt leende hans blick och svarade:

»Så roligt att ni tycker det, för, — ni må skratta eller ej, — jag känner mig verkligen till mods som den tiden jag var en ung flicka.»

»Litet förståndigare än då, litet mindre öfverspänd, hoppas jag?»

Hon rynkade ögonbrynen.

»Jag tror inte jag var öfverspänd, — jag tror inte att jag dömde så orätt den tiden.»

Han såg på henne, nära att bli ond, men betvang sig och svarade öfverlägset:

»Det har ni dock medgifvit sedan.»

»Har jag?»

Hon såg trotsigt och förnekande på honom.

»Ja, hvad har ni väl gjort annat den tid vi nu varit tillsammans?»

Hennes ögon sammandrogo sig eftertänksamt.

»I så fall har jag haft orätt, när jag gjorde det», sade hon slutligen.

Han blef nu ond på fullt allvar.

»Det vill säga att jag haft orätt?»

Hon såg på honom med en klar, öppen blick och med en allt starkare rodnad.

»Ja, i mycket tycker jag att ni har orätt.

»Såå, nu börjar jag på att känna igen er!» sade han kort och skarpt utan att möta hennes blick. Han behöfde taga all sin själfbeherskning till hjälp för att icke bryta ut. Detta oväntade motstånd väckte en häftig, oresonlig vrede hos honom; — det var icke endast

hennes ord som förbittrade honom, det var medvetandet om att dessa ord icke ingåfvos henne af en nyck, en tillfällig stämning, utan voro uttryck för ett förändradt sinnestillstånd. Det var hennes blick, hennes röst, hela hennes väsende mer än själfva orden, som bragte hans sinne i uppror. Han kände att hennes sinne på nytt uppreste sig mot honom med det gamla trotset, det förra ungdomliga frihetsbegäret; bara det sätt, hvarpå hon gick där bredvid honom, föreföll honom som en protest mot hans vilja; draget öfver ögonen, munnens linie, hela gestaltens hållning sade bättre än ord:

»Jag är fri — jag är min egen.»

Ja, han kände alldeles igen henne, — det var som om han blifvit flyttad femton år tillbaka i tiden. Något var det dock som var olika, något som han icke förstod, icke kunde få fasta på, och detta ökade ännu mer hans förbittring. Det föreföll honom nästan, som om hon ansåg sig göra honom en glädje, som om hon väntade att han skulle berömma henne.

Och detta nu, just nu, då han velat för alltid göra henne till sin!

De hade kommit ifrån den allmänna promenaden och följde nu en gångstig, som slingrade sig fram öfver klipporna, Hon hade varit tyst en stund, men så åter

börjat prata utan att låta afskräcka sig af hans korta, enstafviga svar. Hon berättade om en segelfärd, som hon företagit för några dagar sedan; han hörde tankspridd på och det enda han egentligen uppfattade var, när hon gjorde anmärkningar, reflexioner och omdömen, som voro honom främmande. Men fast han aldrig helt såg på henne, visste han dock, hörde på hennes röst, att det gamla, tjugusande leendet var på hennes mun.

Gångstigen bar åter nedåt, ned till stranden, vågorna klingade metalliskt mot stenarne, den lätta midagsbrisen kom med frisk sälta ut ifrån hafvet. Han såg upp, — de hade höga klippor rundt omkring sig, ingen människa syntes till, — de voro ensamma.

Då stannade han och afbröt henne midt i berättelsen.

»Jag vill tala med er», sade han kort och befallande.

Hon stannade också och såg spörjande på honom.

Han hade ämnat att tala lugnt och sansadt, men redan vid de första orden fick förbittringen makt öfver honom, och förebräelserna strömmade häftigt, osammanhängande öfver hans läppar.

»Hvad betyder detta, — hvarför är ni så förändrad, hvarför rifver ni ned allt hvad den här sista tiden byggt upp? — Jag kom hit till er i dag, för att — för att

jag trodde, att ni — att jag hade någon betydelse för er, — och nu, nu lägger ni bara an på att trotsa mig, — åh ja, jag förstår det mycket väl. Men jag tål det inte!» Han stampade i marken. »Hör ni, jag tål det inte. — Och hvad är meningen med det, — hvarför just nu, i dag då — hvarför är ni inte den samma som förut, — hvad betyder det?»

Hon hade hört på honom med nedslagna ögon. Nu gaf hon honom en hastig, flyende blick.

»Det kan jag inte säga er», sade hon sakta, vände sig bort och började långsamt gå framåt vägen igen.

Han gick med ett par steg i fatt henne.

»Men ni måste säga mig det!» fortsatte han lugnare. Förbittringen hade nu gifvit vika för ett fast beslut att vinna klarhet.

»Vet ni, hvarför jag kom till er i dag, Mary? Det var för att bedja er bli min hustru.»

Hon ryckte till och såg tvislande, förebrående upp på honom, men då hon i hans blick läste bekräftelsen på hans ord, kom det ett drömmande uttryck i hennes ansigte, och hon skakade med ett sorgset leende på hufvudet.

»Ja, jag vet, att nu kan det inte ske», fortsatte han, »på detta sätt är det omöjligt. Hela vårt lif skulle ju bli en ständig strid. Men jag trodde, jag hoppades,

— och jag kom för att be er bli min hustru. — Hvarför har ni nu förstört allt samman, — hvarför är ni så förändrad?

Hon svarade icke, utan gick tyst med nedsänkt hufvud.

»Hvarför är ni så förändrad?» upprepade han starkare, fattade hårdt om hennes arm och tvang henne att vända sig emot honom.

Hon såg upp i hans spörjande, forskande ögon, och hennes läppar skilde sig halft till ett ord, som aldrig blef uttaladt.

»Mary!» utropade han häpen, blodet rusade upp i hans ansigte och han släpte hennes arm. Med detsamma hon var fri, vände hon sig åter ifrån honom och gick vidare, med långsamma steg, utan att vänta på att han skulle följa henne, men också utan att synas undfly honom.

»Mary!» upprepade han hviskande för sig själf, och följde med en förundrad blick hennes bortgående gestalt. Då hon försvunnit bakom en klippa, vände han sig och såg med samma förundrade blick utåt hafvet.

Hon älskade honom!

Han hade läst bekännelsen därom i hennes ögon, och trots den häpnad, den förundran, som fortfarande uppfylde honom, rymdes icke mera något tvifvel därom

i hans sinne. Hon älskade honom, och det var därför hon var så förändrad. Men han förstod icke sammanhanget mellan det ena och det andra, det gick rundt för honom, alla hans begrepp voro kastade huller om buller som af en våldsam stöt.

Han satte sig ned på en sten, tog hufvudet mellan sina händer och försökte samla sina tankar. I mörkret skymtade dock som ett aflägsset ljus, och han försökte samla alla sina själskrafter på att hålla detta i sigte, icke förlora det ett ögonblick för att kanske förlora det för alltid.

Så mindes han, — det var en gång, under ett af deras samtal denna sommar, som hon hade sagt, i hvad sammanhang påminde han sig icke nu:

»Jag undrar, när människorna skola komma så långt att kärlek blir det samma som frihet?»

Han upprepade dessa ord gång på gång, — så såg han hennes ansigte framför sig, såsom det varit, då hon sade dem, och då förstod han på en gång, plötsligt och fullständigt.

Hon älskade honom och det var därför hon funnit kraft att återvinna sig själf sådan hon var, innan lifvet förstört henne. I denna sena kärlek hade hennes ungdom, hennes stolthet och spänstighet åter vaknat upp, och det var detta, hennes eget, verkliga jag, som hon

velat bevara åt honom — just därför att hon älskade honom.

Alltjämt såg han hennes ansigte framför sig, och lyst af ett nytt ljus tyckte han sig läsa i hennes tankar, och förstå ändtligen, fullt och helt förstå.

Där, bakom de där mörka, klara ögonen hade det spirat en dröm om en bättre, ljusare tid, då människorna skulle kunna gifva utan att mista, taga utan att bindas, då kärleken skulle vara en förening mellan stolta, fria sinnen, en täflan mot samma mål, icke en strid om makten, — och denna lilla, bräckliga vilja hade sträckt sig upp mot drömmen och sökt göra den till verklighet.

Han satt där länge, — det klarnade och ljusnade inom honom, — en ny längtan fylde honom med en ny kraft. Han såg utåt hafvets stora horisont, och det tycktes honom att han skymtade något nytt i fjerran, lockande som ett äfventyr, frestande som ett språng i det okända.

Till slut reste han sig upp och andades djupt. Kring hans mun spelade ett sorgglöst, modigt, frigjordt leende.

»Ja, låt se då!» sade han högt och nickade ut åt hafvet.

Och så gick Sten Furu att vid fyrtio år pröfva på lifvets äfventyr, — gick med ungdomens förhoppningar in i sin mannaålder.

WERNER VON HEIDENSTAM

Menniskan till naturen.

(Fragment ur ett större arbete. Infördt i albumet till greffe K. Snoilsky.)

Låt vädren jaga, låt ditt torndön rulla,
skräm möss och flugor med din hagelskur,
jag böjer ej mitt knä för dig, natur,
du dunkelfulla.

Svep dina fält i vårens grönska,
fyll drufvan med sin kvalmigt söta saft,
jag räcker högre i min kraft att önska,
än du har hunnit i din skaparkraft.

Mig synes menniskan först värkligt stor
hvar gång hon lugnt förkväfver
din röst, natur vår mor,
och skönt i strid med dina lagar lefver;
när hon i tempel, hvilka utestängt

din andedrägt, ser altarlågan flamma
för den fullkomlighet, som hon har tänkt,
men dina rofdjursspenar aldrig amma;
när stolt hon tvinnar dina hjordars ull
med purpurtrådar och med gull
samt skyler rikt sin nakenhet i kläder;
när hon förnekar dig i dikt och bild;
när hon i mänsklig onatur beträder
sin lustgårdsmark, där från ditt buller skild
hon sinnrikt tuktar dina träd till häckar
och dammens springbrunn tvingar dina bäckar
att slunga sina flöden upp mot skyn.
Hon växer först hvar gång hon gäckar
din blinda gång, ditt blodbestänkta tryn'.
På fyra fötter krälar du i dyn.
Med människan fick först ditt öga syn.

Jag går till mina värf. Som förr jag vaktar
mitt hus mot dina skyars vreda skur
samt glömmar dig, natur,
och mina egna gudar aktar.

ERNST JOSEPHSON

Æolsharpa.

Der stå några sällsamma tallar, ett led,
Vid strand der sig böljorna blanda,
Med skalade stammar, och böjda på sned
Af vindarnas flåsande anda.

De likna väl pinjer, men äro det ej;
Dem lidandet ädla har format,
Och vind tänkte piska dem döda, men nej,
De trotsade allt hvad der stormat.

Der stå de, knappt tjugu, ensamma på ön,
Helt nära hvarandra de skälfva,
Och buga sig djupt under vindarnes dön,
Tillhopa de kronorna hvälfva.

De vagga med hufvet än af och än an,
 Städs susar det i deras toppar,
 I rågn och i våta de trösta hvarann' —
 Då gråta de tusende droppar.

Det tonar en sång under grenarne jämt,
 Det är sorgedrapan de sjunga;
 De stå som en harpa den vindarne stämt,
 Accorder orkanerna slunga —

Och gripa med fingrarne dristiga grepp —;
 Men ännu i vindstilla vårar
 Det sjunger i harpan om sjunkande skepp,
 Det hviskar om död, och om tårar.

Kardinalen och elfvan.

(Sonett.)

Herr kardinalen i sin trädgård träder,
 Och tittar opp ifrån sitt tidningsblad:
 »Nej herregud ett sådant vackert väder!»
 Småleende han brister ut och glad.

Då får han se en liten stilfull elfva
 Spritt naken titta ut ur en berså;
 Herr kardinalen börjar sakta skälfva
 Och döljer hufvudet i — Figaro; —
 Men lilla elfvan ler ett soligt löje,
 Som själfva gracerna med afund se:
 »Ni gömmer er, säg hvarför gör ni de'?
 Se gerna hit, om det er gör ett nöje!
 Ej skall därvid ni synda emot gud,
 Jag är ju vårens lilla sändebud!»

Glimtar och böljeslag.

Det stundar här en bröllopsfest:
 Brudgummar — månens glimtar;
 En hvar har sig en bölja fäst,
 Och nu sin brud han hemtar.

Brudgummar bära gyllne skrud.
 Hej, spelen musikanter!
 I blått och violett hvar brud
 Går klädd — med diamanter.

Och månen deras fader är,
Och hafvet deras moder,
Och stjernan deras syster kär,
Och vinden deras broder.

Med askgrönt vide ön sig prydt,
Och qvistarna de nicka.
Af murgrön klipporna sig sytt
En klädning i hvar spricka.

Och nära båtens dunkla rand
Liksom ett lyktsken blänker;
Det månen är i våta sand,
Som denna festprakt skänker;

Men bort till horizontens bård
De unga paren stimma,
Och bred mot himlens stjärnegård
Förtonar månens strimma;

Och grodan nyckelharpan bär
Till böljornas ballader:
Brudfolkens moder hafvet är,
Men månen deras fader.

Ett qvinnohufvud.

Ja, nog är himlens stjerna fager,
Men blek är hennes glans likväl
Emot ditt ögas eld, som stjal
Dess skimmer med sin gyllne dager.

Nog värmes jag, och tjusas väl
När soln ur röda skyar drager,
Men djupare mitt hjerta tager
Ett löje sprunget ur din själ.

De skära rosorna, som vifta,
Och vagga vid min trädgårdsgrind,
Nog äro väna, men de skifta
Dock ej så vackert som din kind.

Jag älskar se, hur fågeln svingar,
Med måtta, lätthet och behag,
Men ljufvare slå jemna slag
Din ädla näsas fina vingar.

Från doftande syreners lund
Halfmånen blid är att betrakta

Men skönare sig tecknar sakta
Din hakas lindrigt klufna rund.

Ditt hår i mörka vågor sluter
Omkring din pannas klara hvalf,
Som natten dunkla floder gjuter
Kring drömmens silfverhvita alf.

På kyrkogården.

Säg, om det händer någon gång,
När stadens ljud dig störa,
Att dina steg, din tankegång,
Till kyrkogård dig föra,
Der urna, pelare och byst,
Står talande och likväl tyst,
Om en, som talat, lidit, kysst,
Och slumrar på sitt öra,
Som intet mer kan höra?

Så gick jag sorgset om och log
En gång åt det, som stundar,

Just när som solen afsked tog
 Bland dagens blomsterlundar;
 När lampan från ett grafkapell
 Belyser, i den stilla qväll,
 På knä, en eremit i cell,
 En gråhårsman, som blundar,
 Och gråter, och begrundar.

Den gyllne lampans stråle mild
 I rummet sparsamt faller,
 Och lyser på en qvinnobild
 I marmorstens kristaller,
 En qvinnobild så ljufligt skön,
 Som stjernan mild och vit som snön.
 Den ädle gubben sänkt i bön
 Bakom kapellets galler
 Sin sorg åt Gud befaller.

Det börjar skymma, blomman sluts,
 Cypresserna de susa,
 Och aftondaggens droppa gjuts,
 Och vårdarne stå ljusa.
 Då står den gamle upp att gå.
 Det rann mig för mitt sinne då:
 Han kan ett hjertas qual förstå,

Der minnets böljor brusa,
Som smärta och förtjusa.

Så stod jag fram från skuggig grund
Och till den gamle sade:
»O, om på jordens vida rund
En sådan graf jag hade
Att lägga mina blommor ner
I qvällens frid, när ingen ser.
För mig min brud ej lefver mer,
Fast henne aldrig lade
I mull dödgräfvare.»

CARL LARSON

Kallgrinet.

»Djeflar, säger du, de finnas då ta mig katten inte!»
»Joo, du; jag vet en jag, som jag ser rätt som oftast. Det är just *Kallgrinet*. Han kallar sig vid andra namn, bedragares sed, och heter då än Humor, än Satir, än Godt lynne. Kanske han är af samma släkt, men är i så fall familjens rötägg. Han har emellertid mycket socialt anseende och är i högsta grad öfverklassig. Men jag fick en dag se svansen på rackarn, och då var förtrollningen bruten; ty äfven jag trodde länge, att det var en fin karl. Då gick jag honom närmare inpå lifvet och kände den starka andedräkten ur hans oreana mun. Nu har jag svurit honom krig, hopplöst, ty jag vet, han öfverlefver mig och alla de ofödda släkten, hvilka komma att räkna mig som anherre. Men

anherrens syn, svansen, skall gå som en tradition, som ett andligt arf genom slägtlederna, och skall åtminstone rädda mitt blod åt himmelen, om de ock därför få ett helvete på jorden. Så starkt är mitt hat, att när jag i fantasien ser min sista ättling segnande ner med Kallgrinets ändtligen afhuggna svans i handen, och denne förblödande, så fylles min själ af jubel, och jag ser frid på jorden och menniskorna med en god vilja, tyckande just om *min* ras, att Mohren gjort sin pligt och kan gå, om det så vore in i det tomma intet.

Eländiga Kallgrin! Jag såg en qvinna i ånger vid korsets fot. — Grinar du? — Hon såg sin falhet med rysande förvåning och sin snuskiga liderlighet med äckel och fasa. Hon gick längre tillbaka och såg sin egen bild, som ett oskyldigt rent och klart blickande barn. Och den arma dömde sig till de yttersta straffen. Då hon genom jämmerns natt började höra englahymner och strålande af helig lycka skönja den högstes thron, hade Kallgrinet hunnit fram för att *ironiskt* fnitterande hväsa: Magdalena, Gretchen — *c'est vieux!* Och qvinnan skändes dervid och gick ut att synda ettervärre. Och jag, som hulkande af gråt varit vittne till qvinnans bön, jag smet bak ett hörn för att laga till ett konstgjordt skratt, som jag ville ha lika stukande och för-

nämt, som Kallgrinets. (Men det skall Du ha igen, för det Du gjorde mig så usel!).

Så hörde jag en man i stolt vrede rasa mot tarfligheten, lycksökeriet, lögnen och kryperiet. Han var skön att skåda, med gnistrande blick och dånande, fast af djup rörelse darrande stämma, med bröstet flämtande efter hjertats stora, starka slag... då han på en gång kände något tryckt och besväradt — han visste inte rätt hvad — och fick sigte på Kallgrinet, som smilade, lade hufvudet på sned, plirade med ögonen och såg så innerligt löjlig ut, att den ädle mannen just kom ihog sina obetalda räkningar, ett par tarfliga nödlögner och — sin beroende framtid, och slappnade af. Menigheten, som just hade börjat känna sig uppbyggd, talade nu sins emellan om uppviglare, som hade till lefvebröd att reta upp massorna mot de i grund präktiga drönarna. Morgonen derpå stod det i tidningarna, att Kallgrinet blifvit kammarherre. Han hade nu Furstens öra; den stackars goda fursten var så rädd att förefalla dum och hjertnupen; han flinade med, och med honom flinade alla hofherrarne, och hans gemål med hoffruntimbret. Derefter hela nationen. Det enklaste, beskedligaste nöt in i urskogen, der han rödjer byggd, snobbar med kallgrinet i mungipan. Presten bak altarringen bar det.

Så står saken för närvarande. Det goda, friska skrattet. Hvar är det? Tyst, Kallgrinet har äfven begått mord: Hjerteskrattet finnes ej mer!

»Lif för lif.»

Kallgrinet måste ur verlden.

OSCAR LEVERTIN

Tre små sommarvisor.

I.

Försommar.

Hvar är den hvita smultronblomma,
Som i min dröm jag sett?

Jag sökt på åkerrenen,
Jag sökt bak mossgrå stenen,
Der granarne stå tätt,
Men finner ej min smultronblomma.

Du bleka, hvita smultronblomma,
Som doftar frisk och ung,
Der daggens droppar dugga
I sommarns svala skugga
På lingonris och ljung,
Min vådröms doft, min majnatts blomma.

Du bleka, hvita smultronblomma,
Med röd, jungfrulig frukt.
Jag såg dess purpur blossa
Der öfver bädd af mossa
Sig tömde skogens lukt.
Min vådröms frukt, min majnatts blomma

Du bleka, hvita smultronblomma,
Är du bak berg i dal?
Nu grönska skog och hagar
I varma sommardagar.
Jag blommor har till val,
Men finner ej min smultronblomma.

II.

Högsommar.

Det var en solgul trädgårdsgång
Med lejongap längs med spalieren,
Med riddarsporre blå och lång
Bland buskarna, der stickelbären
Ren lyste med sin söta must

Bland bladens dunkelgröna väfnad,
Och sländorna lekte bort i lust
Sin yra, korta sommarlefnad.

Det var en solgul trädgårdsgång,
Der vågor utaf doft sig tömde
Från rosenhäckens blomsterfång,
Och honungstyngda kalkar drömde,
Der hvita fjärilar och bin
Förspilde gladt i sorglös trefnad
Och rusiga af julis vin,
Sin yra korta sommarlefnad.

Det var en solgul trädgårdsgång
Med kart af astrakan och gyllen,
Der lärkan jublade sin sång
Och flickor uti hvita tyllen,
Med blonda lockar, smärta lif
De sjöngo bort i solens väfnad
I sjuttonårens tidsfördrif
Sin yra korta sommarlefnad.

III.

Sensommar.

Den sommarens sång, som i skogen ljud
Bland solsken och fågelkvitter,
Än höra jag skall, sen sommarn är död
Och skilsmessan kommen bitter.
Det sommarens skratt, som i grönskan klang
Från röda, lekfulla läppar
Än gäcka mig skall, sen dödslockan rang
Öfver lyckan med mollstämda kläppar.

Och hösten skall komma och vintern med
Med tomma, tröstlösa dagar
Med dyster ro och med isad fred
I kala skogar och hagar,
Och snön skall svepa kring kulen trakt
Sin likduks bländhvita våder,
Och blodet åldradt i långsam takt
Som fruset gå i hvar åder,
Och dagens värf blifva dorskt och grått.
Och tankarne tärda af rosten.
Och längtan reda mitt örongått,
Och hoppet dräpas af frosten.

Men sommarens sång skall jag minnas ändock
 I vinterns ensamma stunder
 Med flickskratt, bisurr och fogellock
 I löfvade blomströdda lunder,
 Jag skall minnas med skogssus din skrattsjuka röst
 Och hvar rytm af din klädedrägts sömmar,
 Och åter stå upp i tungsint bröst
 Min sommars förhoppning och drömmar

Två judiska dikter.

I.

Adah och Zilla.

Nu kvällskylan faller och vakan blir lång,
 Så klinge mot himlen hämdens sång.

Adah och Zilla, I döttrar två,
 Som skälfven bredvid mig på markens strå.

I som födts i skam och fostrats i nöd
Och med tårar bryten ert bettlade bröd.

I som jagats med stenar från bygd till bygd
Och med tiggartasor täcken er blygd.

Väl dunklet tynger och natten blir lång,
Men hämdens dag skall dock gry en gång.

Som de tallösa kornen i öknens sand
Som hafvets böljslag mot Kanaans strand,

Så ändlöst väl varder Israels tal
Af heta mödor och svidande kval.

Men Adah och Zilla, I döttrar två,
Som följen på vandring er fader grå.

Efter tiders tider af sorg och död
Gryr hämdens morgon flammande röd.

Med välden, som sjunka och städer i brand,
Med öga för öga och tand för tand.

På blodiga frön spira blodiga skott,
Och de storm skola skörda, som vind hafva sått.

Mot himlen skall brusa segrens bud
Med basuners och gyllene harpors ljud.

Och in i er graf ock den klangen skall nå.
Min Adah, min Zilla, I döttrar två.

II.

Ahasver.

Upp, Ahasver, du får ej ro, ej rasta,
Ej än din hvilas vesperklocka slog.
Än hemlöshetens år din skuldra lasta,
Ej än du irrat och begabbats nog.

Du drömde plågan slut och tiden vänsäll
Du trodde lyckan bofast vid din hård,
Upp Ahasver, tag staf och ränsel
Ty först med döden lykta skall din färd.

Från tröskeln blott ett ögonkast, det sista,
På dina mödors och din glädjes hus,

Der arbetsdagen rågade din kista,
Och friden log med sina helgdagsljus.

Så vänd dig om mot nattens svarta töcken
Mot ändlös vandring genom frost och tö.
Den fot, som bränts af sanden uti öcken,
Förfrysa skall i ryska steppens snö.

Som sinnet fåradt fåras skall din panna,
Din rygg bli krökt och tofvigt grått ditt hår.
Med nödens bäska bräddas skall din kanna
Och smärtan aldrig domna i ditt sår.

När emot kvällen till byn du dödstrött länder
Och söker frist bland grändens smuts och skarn,
Du mötas skall af hatets slutna händer,
Af sten och skymford ifrån gatans barn.

Med gisslet lyftadt och med svärd, som brinner
Invid din halmbädd sorg och ångest bo,
Ej ens uti din dröm du återfinner
Den brända tempelstadens sabbatsro.

AXEL LUNDEGÅRD

Doktor Faust.

En berättelse.

Doktor Hans Steen — doktor Faust som han kallades — var född i Göteborg, af en gammal ansedd borgareslägt. Det sades till och med, att dess anor skulle gå jemt lika långt tillbaka i tiden som stadens, och att staden Göteborgs grundläggare också skulle vara släkten Steens upphof.

Hur pass mycken sanning det kunde ligga i detta rykte, har aldrig blifvit utredt; men säkert är, att doktor Steen till det yttre företedde en omisskännelig likhet med segraren från Breitenfeldt och Lützen. —

Hans Steen var enda barnet och hade vuxit upp under ljusa förhållanden. I barnkammaren hade han varit oinskränkt herskare, och mången sönderbruten lek-

sak bar vittne om den enväldiges och sjelfsväldiges framfart. Som yngling hade han varit skolkamraternas idol, och som ung student blef han sina kvinliga kusiners hjelte. Det fans många kvinliga kusiner. Och gamla tanter försäkrade faktiskt, att månget »krossadt hjerta» bar vittne om den enväldiges och sjelfsväldiges framfart.

De gamla tanterna hade nog rätt i sak, om de också, enligt sin vana, använde för starka ord. Hans Steen krossade aldrig sina leksaker, icke ens när han var barn. Han hade slagit ett ben af sin gunghäst och ett hjul af sin vagn, men gunghästen hade fått ett nytt ben och vagnen ett nytt hjul — och leksakerna hade gått i arf till småttingar, födda i laga äktenskap af de kusiner, hvilkas hjertan han skulle ha krossat. Följaktligen är ett krossadt hjerta en jämförelsevis lätt åkomma — eller ock var Hans Steen oskyldig.

Vare härmed hur som helst — när han kom till universitetet var Hans Steen redan en smula blaserad. Han hade vuxit ifrån leksakerna. I stället för gunghästen blef gungstolen honom kär, och den kärleken bar frukt, ty i gungstolen föll det sig så bekvämt att ha en bok framför sig, och deraf kom det sig, att han på kortast möjliga tid absolverade sina förberedande examina. Också de praktiska studierna skötte han med flit och energi. Ursprungligen voro de honom motbjudande, ty

under masken af den ungdomliga fernissan af ett något blaseradt yttre, gick han och gömde på en känslomeniskas blödiga hjerta, och hans hemliga skönhetsdyrkan vände sig med afsky bort från anatomisalens stympade lik. Men han kufvade sina instinkters uppror, och hans dissekerknif förrättade sitt arbete med en säkerhet, som om han i detta ohyggliga handtverk just funnit sin rätta lifsuppgift.

Han hade inga vänner. Han trufdes icke bland kamraterna; deras godlynta cynism var honom en styggelse, och de å sin sida ansågo honom vara högdragen. Umgänget dem emellan var alltigenom vänskapligt, men vänskapligheten dolde icke så litet af reservation, af ett själsligt noli me tangere, som gaf kamraternas sätt emot honom en viss stelhet. De trufdes icke heller i hans sällskap, och de visade det genom en kylig artighet, som var himmelsvidt skild från deras vanliga, grofkor-niga munterhet.

Men de iakttog honom på afstånd och beundrade honom smått — i hemlighet. Det fans något i hans väsen, som var dem främmande, men för hvilket de kände en instinktlik respekt. Det tog sig uttryck både i hans kroppsliga och i hans andliga hållning, hvilken kännetecknades af en jemnvigt, som aldrig tycktes kunna rubbas. De anade, att han var känslös af na-

turen, och känslsamhet är för en ung Äskulap ett lika stort karaktärslyte, som feghet för en soldat. Men de kommo sig aldrig för att visa sig öfverlägsna mot honom för detta karaktärslytes skull, ty han ryggade aldrig tillbaka för det vederstyggliga. Han passerade genom anatomisalen, som en känslig men viljestark man går öfver ett slagfält fullt af stympade lik, om närmaste vägen till målet förer derfram. Det var som om hans hjerna aldrig tagit minsta intryck af de ohyggligheter, ögat återgaf. — Blott en enda gång hade man sett honom annorledes. Då stod han borta vid fönstret och höll i sin hand något, som liknade en svartnande blodklump — men de visste alla, att blodklumpen var ett kvinnohjerta, som han skurit ut.

Kamraterna sade, att han i det ögonblicket sett ut som en filosof och icke som en vetenskapsman; och från den stunden gåfvo de honom öknamnet doktor Faust. De valde just det namnet för att på ett slående sätt uttrycka sin ringaktning för en vetenskapsman; hvilken sett ut som en filosof. — Vetenskapens land har trånga gränser för de unge, som nyss trädt in genom dess port. De unge tro alltid, att landet inskränker sig till den äng, der de sjelfve beta.

Antagligen var Hans Steen sitt öde värd — i alla händelser bar han sitt öknamn med stor sinnesro. Sjelf

ansåg han det mycket sannolikt, att han vid sagda tillfälle sett ut som en filosof. Han sade sig sjelf, att hvarje högre begåfvad menniska bär inom sig ett embryo till en Faust, och att den man måste vara antingen mycket oerfaren eller också mycket blottad på lyrik, som, då han för första gång helt bokstafligt håller ett kvinnohjerta i sina händer, icke känner ett oemotståndligt behof att låta tankarne söka sig väg utåt, förbi det konkreta-svartnande-röda hän mot det abstrakta-blånande-blå.

Han konstaterade nu med en viss hemlig skadeglädje, att han sjelf icke var oerfaren och icke känslotom; att hans likgiltighet gentemot universitetsstadens kvinliga skönheter således var en — troligen öfvergående — akut åkomma, icke en kronisk eller konstitutionell; att unga män med många kvinliga kusiner ofta bli, hvad kusinerna sedermera — förebrående — kalla bortskämda; att denna åkomma var en barnsjukdom, och att sjukdomshärden var att söka i de kvinliga kusinernas eget oförstånd. Med ett ord — och utan medicinsk grundlighet: Späda hjertan tåla icke att tummas för mycket; de gå i baklås deraf — som juvelskrin, när de lemnas till leksaker åt barn.

Kamraterna — som icke voro psykologer, därför att det icke hörde till deras fack — kunde icke heller förstå

denna Hans Steens likgiltighet. De trodde fullt och fast, att han gick och gömde på hemligheten af en olycklig kärlek. — Men Hans Steens hjertehemlighet var endast den, att hans hjerta gått i baklås.

Detta kunde för öfrigt aldrig ha inträffat vid en lägligare tid. När hjertat är otillgängligt, arbetar hjernan dess bättre; och under dessa år sysslade Hans Steen ostörd med sina studier.

Han var endast 28 år gammal, då han med läkarediplom på fickan gick ut att eröfra världen — liksom den store konung och härförare, hvars ättling han sades vara och hvars drag han bar.

Hans Steen gick rakt på världens hufvudstad, och han hade lyckan med sig. Han hade icke varit i Paris ett år innan han redan skaffat sig fullt upp med praktik. Innan han lemnade fosterlandet hade han gått igenom en kurs i sjukgymnastik- och massage-behandling; och detta blef hans specialitet. Hans patienter voro nästan uteslutande kvinnor.

Nu hade han bott 4 år i Paris. Hvarje sommar drog han till någon af Tysklands fashionabla badorter, och hvar han än slog sig ner, lyckades han alltid finna ett tillräckligt antal kvinnor, som konsulterade honom — och som afgudade honom. Det var som om han i sina nerver eller sitt blod haft en för kvinnor oemot-

ståndlig, magnetisk dragningskraft. Det fans icke något annat sätt att förklara hans framgångar, ty malisen påstod, att hans eröfringar voro långt talrikare än hans lyckade kurer.

Inom den skandinaviska kolonien i Paris sjöngs hans lof unisont af de kvinliga medlemmarne; och särskildt i konstnärskretsarne cirkulerade otaliga historier om hans eröfringar.

De manliga artisterna åhörde dem med öfverlägsen ironi. De kunde alldeles icke begripa, hvad man fann så obeskrifligt tilldragande hos denne herre, som inte alls förstod sig på konst, som inte hade något artistiskt hvarken i sin yttre eller inre menniska, jä som inte ens hade den förtjensten att vara pittoresk. Hans Gustaf II Adolfs-hufvud representerade en konstriktnig, som de alla föraktade — den historiska. Han var ingenting annat än en misslyckad gengångare från gamle Boklunds taflor! — Oj! Oj! hvad fruntimmer ha för en underlig smak!

Detta tema varierades i oändlighet. Det diskuterades också af den artistkrets, som en oktoberkväll 1887 stämt möte för att dinera i en anspråkslös lokal på venstra Seine-stranden, långt bortom Montparnasse-kyrkogården.

Sällskapet bestod af 2 damer och 4 herrar. »Doggen» förde ordet. Doggen förde alltid ordet. Han var konstnärskoloniens orakel, med rang, heder och värdighet af snille — ett snille begravet i lättja. Hans uttalanden — till och med i konstfrågor — gällde för visdomens sista ord. Han hade ett godt hufvud och ett sundt omdöme; och han var som hemma i Paris. Han hade ingen annan lifsuppgift än den, att vara konstnärernas literata rådman; i denna sin egenskap tog han sitt uppehälle ur deras magra kassor — och blef själf fet deraf. Han var slagfärdig i repliken och ansågs kvick. Till sitt yttre var han en frodig cyniker. En resande svensk docent hade deraf tagit sig anledning att ge honom öknamnet Diogenes, hvilket af artisterna blifvit »försvenskadt» till Doggen. Det sades, att han icke varit ren mer än en enda gång, sedan han kom till Paris; och den gången var det en fördomsfri kvinlig artist, som kommit på den idéen att tvätta honom. Operationen hade varit så grundlig, att Doggen insjuknat — och från den stunden daterade sig hans fasta öfvertygelse, att hans nervösa konstitution icke kunde fördraga vatten.

Han satt nu hopkrupen i ett hörn med ett half-tömdt kaffeglas framför sig, och talade i knarrande grymtningar, som mödosamt arbetade sig fram ur den

kulle, hvori alla hans inre organ tycktes sofva i syskonsäng.

»Hemligheten af hans framgångar ligger i den metod, han använder — höm! Mot kvinnor skall man gå handgripligt tillväga. Den kvinliga naturen är nu en gång sådan. En kvinna älskar alltid den man, som slår henne — höm!»

Herrarne skrattade — det skrattades alltid när Doggen behagade skälla, d. v. s. vara kvick. Och skulptören Lind — en naturaliserad parisare, som förgäfves sökte dölja sin hederliga svenska bonde-extraktion under ett nedkammadt hår och ett spetsigt helskäg — kastade sig hastigt in i Doggens tankegång för att ut-suga konsekvenserna och för egen del inkassera en del af bifallet:

»Vi andra stackare få inte slå en kvinna. Det anses brutalt. Men han har till yrke att slåss!»

Nu kom äregirighetens ande också öfver djurmålaren Printze — Karl Printze var aldrig den, som försummade tillfället, då det gällde att kapa åt sig ett lagerblad för kvickhet.

»Nej», sade han skrattande, och hans ögon, som hade olika färg, glänste till i ljusskenet, då han böjde sig fram öfver bordet. »Nej, han slåss inte. Han knackar bara. Deri ligger hemligheten. En kvinna kan aldrig

stå emot, om man knackar på hennes hjerta länge och ihärdigt. Svaret blir förr eller senare: stig in! En mans hjerta öppnar sig inte så lätt. Eller hur?»

Han vände sig småleende mot Anna Strähle, den äldre af de två damerna, en mörklagd kvinna i trettioårsåldern, med en ansigtsmask af frusen lidelse. Det fans i detta ansigte någonting på samma gång varmt och kallt, på en gång vekt och hårdt, på samma gång gammalt och ungt. Men det var som om lifvet aldrig gett henne tillfälle att vara varm och vek och ung, därför var det kalla, hårda och gamla uttrycket dominerande, och därför föreföll hon icke vacker, fastän dragen voro af en nästan regelbunden skönhet. Det var någonting som fattades i dessa drag — och detsamma fattades också i hennes konst. Hon var en bildhuggarinna med en nästan manlig talang. Det fans kraft i hennes arbeten, men de saknade charme. De saknade just det, som lifvet aldrig skänkt henne.

Tre par ögon riktades emot henne vid de sista orden — nyfikna, skadeglådtt leende ögon. Man väntade ett uddhvasst svar på tal.

Man väntade förgäfvets. Anna Strähle satt tyst och hon förändrade icke en min; men de spelande bruna ögonen gled o med ett trotsigt uttryck från den ene af kamraterna till den andra, och det ironiska draget

kring hennes mun talade sitt tydliga men stumma språk.

Sjelfva Karl Printze hade en känsla af att han gått för långt, och han försökte rädda situationen genom ett nytt infall.

»För resten», sade han, »är det ingen konst att vara intressant, när man är läkare. Vi andre stackars satar kunna ha svårt nog att få tag på ämnen, som intressera damerna. Börjar man tala om konst får man alltid »yxskäft» till svar på ett »god dag!» Men i en läkares mun blir den banalaste fras intressant. Han behöfver bara se riktigt dettagande ut och säga: 'hur står det till?'»

»Och stackars djurmålaren Printze», högg Doggen hastigt in, »han är illa lottad han — höm! Han får inte säga: hur står det till — höm! Han våger inte ens fixera en ung dam — som en porträttmålare kan göra — och säga, att han som konstnär finner ansigtet intressant. Det blir en förolämpning — höm! Det blir som när en djurläkare frågar en människa: 'hur mår ni?'»

Nu skrattade man allmänt; och skulptören Lind ropade bravo! Men ingen kände sig mera tacksam emot Doggen än den unga flickan, som satt vid Anna Stråhles sida — en späd liten varelse med något utveckladt och

hjelplöst i hela sin apparition; blond och blek, med ett par undersamma gråa ögon, svärmodigt djupa, bedjande barnögon, som alltid tycktes vädja till det bästa i karaktären hos den, de riktades på, till den hemliga guld-fond af hjertegodhet, som finnes hos de flesta menniskor, begravnen under det ytliga karaktärsslagget. Dessa ögon talade om tidigt genomgångna fysiska lidanden och bådade om hänsyn för en känslig naturs svaghet. Och de bådade aldrig förgäfvades. Sjelfva skulptören Lind dämpade sin hårda röst, när han talade till denna unga dam, och målaren Printze använde mindre starka ord. Doggen hade just nyss anmärkt det: »Ni kan tämja vilddjur med de der ögonen, fröken!» — och han hade sjelf sagt det utan en enda grymtning,

Hon hette Margaretha Strähle och hade nyss kommit till Paris, der hon skulle stanna öfver vintern, under beskydd af målarinnan Anna Strähle, som var hennes faster och hos hvilken hon bodde. Det var första gången hon var i sällskap med de konstnärer, som utgjorde Anna Strähles umgänge, och hon kände sig helt förvirrad af tonen i denna kamratreks, der hon var den enda främmande. Hon var icke pryd. Hon hörde till den elitgeneration af fint bildade unga kvinnor, för hvilka den största möjliga frihet i umgänget står som den menckliga sammanlefnadens ideal. Men det var icke

så hon tänkte sig frihetens ideal realiseradt! Det var icke frånvaron af yttre, konventionell polityr, som gjorde att hon fann sig pinsamt berörd af umgängestonen i denna krets; det var frånvaron af den inre hjertats finkänslighet, som är så mycket mera värd än den yttre takten, och utan hvilken sammanlefnaden menniskor emellan förlorar hvarje skynt af behag. Hon formligen led af alla de kärlekslösa omdömen hon hörde, och hon satt i ständig ångslan inför denna hänsynslöshet, som aldrig väjde för ett ord, äfven om ordet sårade.

Också var det icke Doggens kvickhet, som gjorde att hon kände sig tacksam för hans sista replik. Hennes tacksamhet gällde endast den raskhet, hvarmed han kastat sig in i samtalet och dragit till sig allas uppmärksamhet — så att ingen haft öga för den djupa rodnad, som göt sig öfver hennes kinder vid herr Printzes sista ord.

Ingen visste heller, att hon kände honom kring hvilken samtalet rörde sig, och ingen anade att hon just därför berördes så pinsamt af de kärlekslösa omdömena och af den brist på sympati, som låg i luften.

Hon satt och såg, med sina stora, undersamma ögon från den ene till den andre af sällskapets medlemmar, och när nu skulptören Lind, under allmän munterhet, förevisade en karrikatur af doktor Steen —

två prickar och en likbent triangel inne i en oval, med tre streck till skägg — då stannade dessa unga ögon, med sitt bedjande uttryck, på målaren Petri, som om de velat anropa honom om en gnista af sympati.

Han var en liten hopsjunken man med ett för stort hufvud på ett par smala axlar. Ansigtet, som hade en skarp mefistofelesprofil, kransades af ett rödaktigt hel-skägg, kortklippt, skjutande fram i en spets vid hakan. Mustascherna voro käckt uppåtvridna, men det kända uttrycket i nedre delen af ansigtet, möttes redan vid de insjunkna kinderna med ett annat uttryck — som var dödens. Lorentz Petri var bröstsjuk i sista stadiet, och tycktes redan märkt af dödens hand. Icke med dödens blekhet utan med dödens rodnad, som brann i två fläckar öfver hans utstående kindben, under de insjunkna små ögonen, som glänste i sjukligt fuktig glans.

Han var den störste konstnären af dem alla. De andre hade rika möjligheter — han var det glänsande geniet; de andre hade gnistan — han var en själ af eld. Men denna själ af eld hade förtärt den svaga kroppen; de andre hade helsan — geniet var dömdt att dö.

Dock, ännu lefde han, och ännu hade han kraft att arbeta. I hans arbeten gnistrade Söderns sol, och Söderns himmel hvälfde sig hög och blå öfver Orientens färgrika lif. Det var en lifsglädje, som dansade vid en

öppen graf. Ännu i sista stunden såg han med en hänryckt blick ut öfver den sköna jorden och drack dess härlighet in genom alla porer. Och det var detta han gaf igen i sin konst. Det var den bröstsjukes längtan efter värme och sol under Afrikas himmel, der lungorna läkas; det var den dödssjukes längtan efter lifvets glädje, ännu vid randen af det mörka okända — det var allt detta, som i glödande lyrik bröt fram i Lorentz Petris målningar.

Utom de två kvinnorna var han den ende i denna krets, som kände någon sympati för den man, om hvilken samtalet rörde sig. Men det var icke endast sympati, han kände för doktor Steen, nej, han älskade honom med sjuklingens gränslösa tacksamhet mot läkaren, som vårdat honom med godhet och ömhet.

Det var förra året i vinterbrytningen, som Lorentz Petri för första gången kommit till doktor Steen för att rådfråga honom angående sitt helsotillstånd. På den skandinaviska koloniens sista fest var det »fragment af Faust-sagan», som sedan följde, illustrerad af en jättestor figur — i den traditionella Faust-dräkten men med doktor Steens Gustaf Adolfs-fysionomi — hvilken på sina armar bar en liten sjuk Mefisto upp emot ett i fjerran blånande berg. Det var alltigenom de faktiska tilldragelserna, som lågo till grund för denna karrikerade fram-

ställning. Doktor Faust hade verkligen hals öfver hufvud brutit upp från Paris i sällskap med den sjuke målaren, och han hade också helt bokstafligt burit honom på sina armar under resan till Meran. Han hade gjort mer än så; han hade också på det finkänsligaste sätt skaffat honom medel till uppehållet vid kurorten — genom att i hemlighet inköpa en större tafla, som för mästarens räkning exponerades hos en konsthandlare i Paris.

Deraf kom sig den sjuke Mefistofeles' varma tillgifvenhet för doktor Faust, en tillgifvenhet som mindre tog sig uttryck i orden än i den ton, hvarmed han talade om sin vän. Orden hade oftast en bismak af lätt ironi, som var den sjuke Mefistofeles egen, och som icke gälde den han talade om, utan dem han talade till. Men tonen var varm som sjelfva innerligheten. Den blef aldrig högljudd; den höll sig alltid nere i mellanregistret, nervös och skygg — som hörde man sjelfva hjertat klappa mellan orden.

Han hade hittills setat tyst och hört på medan de andra läto sin kvickhet spela. Nu lutade han sig en smula framåt, och den genomskinliga, nervösa handen började leka framför honom på bordet.

»Era sarkasmer träffa inte,» sade han. Han vände sig icke till någon särskildt person, utan till hela den

manliga delen af sällskapet. »Ni kunde lika gerna ge er att säga sarkasmer om någon af Egyptens Faraoner. Hvad vet ni om dem? Att de hade skägg? Och att de nu äro mumier? Det kan vara tacksamt nog att göra sig kvick öfver det; men det träffar bara skägget och mumen. Ingen af er känner personligheten, det som var det individuella och lefvande. Och på samma sätt är det med era kvickheter om doktor Steen, därför att ingen af er känner honom.»

Nu kände sig Doggen en smula stucken af den öfverlägsna ton, hvarmed detta sades; därför upphof han sin röst till en ny sarkasm.

»Nej, naturligtvis — höm! Ingen känner doktor Faust utom Mefistofeles — höm!»

»Och Mefistofeles tiger», tillade Printze. »Mefistofeles vet mycket väl, hvarifrån doktor Faust har sin underbara makt att dära kvinnor. Mefistofeles vet hvaren består! Men Mefistofeles tiger!»

Den genomskinliga, nervösa handen på bordet darade nu i vildaste fart på de smala fingrarne.

»Hvad skall det tjena till att tala?» sade Lorentz Petri. Om jag sade, att det satt i håret, liksom Simsons styrka — och artisternas, förr i verlden — så skulle ni förstå det, därför att håret är något yttre, som ni kan se. Men om jag säger er, att det sitter djupare,

i det inre, hemlighetsfulla, ofattbara, som utgör en människas *väsen*, så skulle ni bara få fullt af frågetecken upp i ögonen och ni skulle rycka på axlarne för att dölja, att ni intet förstått. — — Nåja, det *sitter* i håret, mina herrar! Det sitter i mustascherna, i pipskägget, i Gustaf Adolfstypen — enfin! — i det yttre eller hvar ni vill!»

Han lutade sig tillbaka emot stolens ryggstöd och den fina, magra handen dansade ner i hans knän, der den lade sig att hvila som en trött fågel. Han fortsatte att tala, men icke i samma febrila ton som nyss. Den öfverlägsna försmädligheten emot dem, till hvilka han ställde sina ord, framträdde icke längre så starkt; i stället fick föredraget en grundton af känslösamt svärmeri, något drömmande — vekt och vemodigt — varmt, med hvilket ironien lekte som ett näsvist men godmodigt barn.

»Ja visst! Visst ligger det i det yttre! Det är ett rent historiskt tycke, så att säga. Hvarje seger, som Hans Steen vunnit öfver ett kvinnohjerta, har Gustaf Adolf för 250 år sedan vunnit åt honom på Tysklands slagfält. Än i dag står det glans kring »guldkonungen från Norden», som med en handfull folk drog ut från sitt lilla mörka land för att eröfra verlden. — — Hans Steen vet det. Det är också därför han hvarje sommar

reser till Tyskland. På dess historiska mark har också han vunnit sina största segrar».

För andra gången steg den röda skyn upp på Margaretha Strähles kinder. Också nu stannade den der blott ett ögonblick; så sjönk den lika hastigt tillbaka ner i det ängsligt klappande lilla hjertat, och hennes kinder blefvo ännu blekare än förr.

Samtalet domnade så småningom af. Den feta Doggen hade somnat i sin vrå och drog just sin första högljudda snarkning. Den framkallade samma munterhet som allt hvad han i vaket tillstånd behagade yttra; kvickhetens och humorns genier stodo denna rikt utrustade personlighet bi äfven när han sof.

De båda damerna reste sig upp, togo farväl och gingo sin väg.

De togo vägen genom Avenue du Maine.

Gasblossen brunno glåmigt i den fuktiga höstkvällsluften. De stodo der, på bestämdt afstånd från hvarandra, allvarliga tysta och stilla. Men ute i körbanornas mörker rörde sig de förbiilande vagnarnes lanternor likt eldflugor af och an.

De båda kvinnorna gingo tysta vid hvarandras sida; men deras tankar sökte i hemlighet samma mål.

Anna Strähle bringade tankarne ingen glädje. För

henne blef ensamhetskänslan blott ännu mera tryckande, hvar gång hennes tankar slogo in på den gamla kända vägen, började genomlöpa på nytt den trista sagan om hennes försmådda kärlek. Ty hon visste att han icke älskade henne. Men det hjälpte icke; hennes eget blod höll ännu alltjemt värme och lif i det bleka hoppet. Hon visste att han aldrig skulle kunna älska henne — men det hjälpte icke. Hon kunde icke resignera; just deri låg hennes olycka. Hon *ville* det; men hon kunde icke. Hon längtade efter att känna sig fri, fri från den svindande, sargande hjertevärken — men med all sin energi kunde hon icke undkomma den. Denna vanvettiga, dödsdömda kärlek hade genomsyrat hennes blod; den hade blifvit en del af hennes eget väsen; hon kunde icke bära hand på den utan att också bära hand på sig sjelf. Steg för steg hade den dragit henne med sig utför det slutande planet, den hade släckt hvarje gnista af stolthet, den hade fört henne ända ut till förtvivlans yttersta gräns, der hon icke kunde taga ett steg vidare utan att trampa sin kvinliga värdighet under fötterna. Der stod hon nu, hon, Anna Stråhle, med sitt hufvud, sitt hjerta och sin talang. Kanske hade hon också redan tagit det der steget? Hon visste det icke! Hon visste endast, att hennes olyckliga kärlekshistoria gick från mun till mun inom den skandinaviska kolonien; att den kommenterades; att

den profanerades; att man följde hennes minspel för att söka lura ut hennes känslolifs heligaste nyanser — — hur hade hon icke just i kväll sett Doggens och Printzes och Linds ögon riktade emot sig med denna oblyga, skadeglada nyfikenhet, som icke rymde en gnista af finkänslighet eller själsadel; och hur hade hon icke marterats af fruktan för att hennes hjertas hemlighet, på detta brutala sätt, skulle släpas fram för hennes unga frändes ögon och...

Anna Strähle kastade en snabb sidoblick ned på Margarethas ansigte. Hade hon förstått? Den tanken pinade henne mer och mer. Det var som om hennes själs blygsamhet med ens blifvit otroligt skärpt inför detta oberörda sinne — liksom den mest förhårdade syndare instinktliskt döljer sin skam inför ett barns klarögda oskuld. Anna Strähle tyckte, att hon kunde fördraga allt, blott icke att detta barn ringaktade hennes känsla.

Margaretha Strähle hade ingenting märkt. Hon hade varit alltför mycket upptagen af omsorgen att för egen del vara på sin vakt mot den lurande nyfikenhet, som hon instintlikt anat i luften omkring sig. Hon hade med sitt känsliga nervsystem förnummit den så starkt, att den under konversationens gång nära nog blifvit en fysisk plåga; och det kändes som en out-

säglig befrielse, då hon åter trädde ut och insöp det första andedraget af höstkvällens kyliga luft.

Som hon nu gick der, voro hennes tankar långt borta. Hon hade drömt sig åter till den gångna sommaren, då hon i sällskap med sin far uppehållit sig vid en af Tysklands förnämsta badorter. Hon hade gått omkring i denna medelpunkt för europeisk lyx och känt sig så underligt främmande för allt. Hon var så eländig, så sjuk och så svag. Bleksoten och nerv-värken togo ifrån henne all den kraft hon egde — de hade redan gjort henne så trött, så gränslöst likgiltig för allting. Hon tog sin medicin och drack det helsogifvande vattnet, men trodde icke på någon förbättring. Ända sedan hon var barn hade denna kroppsliga svaghet varit öfver henne; hon kunde knappast erinra sig, att någonsin ha varit riktigt frisk; sjukligheten hade svept hennes ungdom i sin gråa skymning, och i denna skymning utan sol och färg hade lidandets och smärtornas barn sett sitt lif draga förbi. Hon hade redan hunnit göra sig helt förtrolig med den tanken: att hon aldrig skulle få erfara, hvad det vill säga att lefva sund och stark, att hennes ungdom skulle stryka fram genom evig skymning utan minsta lilla glimt af sol.

Hur annorlunda var icke allting nu! känslan deraf fyllde henne med en ousäglig tacksamhet, samlade sig,

som i en brännpunkt, med hela sin värmestyrka i hennes venstra sida, der det unga hjertat, likt en nykläckt fågelunge, nyss låtit höra sitt första omorgnade: pip. Detta lifstecken var för öfrigt helt och hållet omedvetet, och hennes känsla hade på detta stadium närmast karaktären af ett rent fysiskt välbefinnande. Det var som om hon med ens fått i sin hand helsans gåfva, lifvets gåfva, lyckans gåfva — och som om hon haft *honom* att tacka för allt.

Bekantskapen hade gjorts på det alldagligaste sätt i verlden, utan minsta skynt af romantik. Det var en mulen junimorgon; det hade regnat om natten; hon »gick på vattnet» i parken — och hade sin sämsta klädning på. Helt plötsligt fann hon honom vid sin sida, hon hade icke sett honom komma och icke sett honom helsa. Hon var nästan förnärmad öfver hans djerfhet; de hade aldrig förr vexlat ett ord — och nu gick han der vid hennes sida och talade till henne, med en gammal, vänlig farbrors välvilliga förtrolighet gentemot ett barn. I början hörde hon icke hvad han sade; orden susade henne förbi — och hon hade nog svarat alldeles i vädret. Men så var det med ens någonting i hans ton, som grep henne; hon såg upp — såg in i de blåaste ögon, hon sett i sitt lif. Hvad han sade var i sig sjelft helt banalt; det var just de ord, Printze

nämmt och som nyss kommit henne att rodna: »hur står det till?» Men *hur* hade han icke sagt det! — med känsla, värme, själ, och de vänliga ögonen hade haft ett uttryck af deltagande, så starkt, att hon nästan tyckt sig se något af sitt eget lidande afspegladt i deras blåa djup. I det ögonblicket tyckte hon, att hon såg honom för första gång: den resliga gestalten i sin ljusa sommardrägt af ylle — det blonda håret — mustascher — allt. Men det var icke det yttre, som intog henne så starkt; det var uttrycket i hans ögon. Hon kände med ens en obegränsad lit till denne man; hon tyckte att hon kunde säga honom allt, förtro sig åt honom så helt som åt ingen annan på jorden — och från den stunden daterade hon sitt tillfrisknande.

Han hade*strax, utan att någon bedt honom derom men med hennes fars samtycke, gjort sig till hennes läkare. Redan under deras första promenad gjorde han henne fråga på fråga angående hennes helsotillstånd — alltid i den muntraste ton, liksom för nöjes skull. Hon svarade i samma ton, road af samtalets lekande lätthet, och så tog han afsked af henne med en replik, som hon ännu hörde ljuda för sina öron, med det halft skämtsamma halft allvarliga tonfall, han begagnat.

»Om två månader ska' vi vara friska igen.»

Hon hade skrattat åt detta majestätiska »vi» — men hon trodde honom — nästan.

På middagen hade han talat med fadern, och på aftonen förberedde han henne på, att han följande morgon skulle besöka henne innan hon stigit upp. Han sade det så, som om detta varit den naturligaste sak i världen, men på samma gång i en ton, som på förhand gjorde alla invändningar om intet. Om någon annan än han sagt henne detta, skulle hon ha blifvit dödligt rädd, upprörd, revolterad i sitt innersta. Nu sof hon den natten — efter detta meddelande! — bättre än hon sofvit på många månader, sof lugnt och tryggt i hägn af något otydligt blått, som vakade öfver henne — långt borta.

Han kom om morgonen och han gjorde sin undersökning med en finkänslighet, som hon aldrig hade trott möjlig. Hon visste egentligen icke hvari denna finkänslighet bestod. Men hennes ungdomliga, ömtåliga blygsamhet hade icke ett enda ögonblick känt sig ovarsamt berörd. Det kom sig väl deraf, att han så helt gick upp i sin uppgift som läkare. Hon visste, att hon med sina fintförmimmande nerver skulle ha känt hvarje minsta strömning i hans sinne, som icke varit medkänsla, icke varit detta oegennyttiga begär att hjälpa. Men det *fans*

ingenting annat, ingenting, ingenting — — hon tyckte att hon kunde gråta af glädje och tacksamhet därför.

»Äh,» sade han, när han slutat, »det är minsann inte farligt! Vi ha resurser, helsoresurser».

Fortfarande detta »vi»! Hon gjorde hvad hon under andra förhållanden skulle ha ansett fullständigt omöjligt — i närvaro af en man, som nyss underkastat hennes kropp en så intim undersökning — hon smålog.

Också han smålog, farbroderligt, hjertegodt.

»Så,» fortfor han, »nu ska' vi stiga upp. Och så ska' vi promenera. Hur lång tid behöfver ni för att kläda på er? En halftimma är väl nog? Då väntar jag er om en halftimma utanför brunnshuset.»

Han gick mot dörren med en vänlig helsning, ett mellanting mellan en nick och en bugning. Men plötsligt stannade han, vände sig om och kom ånyo fram till hennes bädd, der det lilla nattduksbordet stod med sin slutna trupp af medikamentsflaskor i brokiga pappershjelmar.

»Nu gör jag som Döbelns läkare, ni mins!» I det samma strök han åt sig alla medikamentsflaskorna — och gick sin väg.

Från den stunden hade han tagit hennes vilja i fullständig besittning. Hon lydde honom blindt. Hon kände en så gränslös tacksamhet emot honom, och tacksam-

heten tog sig uttryck i denna blinda lydnad, som så småningom kom henne själf tillgodo. Redan efter några veckors förlopp hade hennes helsa undergått en märkbar förbättring; hennes lynne blef ljusare, de matta ögonen fingo glans och de bleka kinderna färg. Det var en ren underkur! »Nej, en sympatikur!» sade han själf; och hon tyckte att han — helt bokstafligt — hade rätt i detta som i allt: sympatien var just den hemliga grund, på hvilken allt byggdes.

Han hade förmått henne att stiga tidigt upp; kl. 6 möttes de hvarje morgon och togo en lång, lång promenad. Hade det endast gällt henne själf, skulle hon svårligen kunnat förmås till en sådan daglig kraftyttring; hon gjorde det i början uteslutande därför, att han ville det — senare för den djupa, innerliga glädjes skull, som dessa dagliga promenader i hans sällskap beredde henne.

Under dessa timmars sammanvaro lärde han känna henne så fullständigt, han någonsin kunde önska, och äfven detta kom henne själf till godo. Han märkte snart, att hennes nuvarande svaghet icke var konstitutionell, och att orsakerna dertill voro mera psykiska än fysiska — det var endast skuggor från de lidanden, hon undergått som barn, hvilka lågo öfver hennes sinne och tryckte det ner. Detta återverkade naturligtvis i sin

mån på kroppen, som icke var stark. Hon kunde ibland, utan synbar anledning, gripas af en gränslös nervös ångest, en oresonlig, vanvettig ångest, som gjorde de undersamma grå ögonen så vidgade och skrämde. Då behöfde han endast taga hennes hand och hålla den några minuter hårdt i sin — — och hon kände ångesten försvinna i ett välbehag, sådant hon alltid erfor vid uppvaknandet ur en svimning; hon kände en lättnad, som om han verkligen *tagit* hennes ångest och burit den för henne. Samma förnimmelse hade hon för öfrigt alltigenom: det var som om han gjort sig till hennes kamrat och vän för att derigenom få tillfälle att — bära halfparten af hennes lidande på sina starka skuldror. Och han såg så glad ut dervid, som om det hela för honom endast varit en lek.

Öfver dessa två lyckliga sommarmånader flögo hennes tankar — der hon gick genom den ändlösa Rue de Rennes — och hon smålog åt minnena. Hon tyckte att hon såg allt i fågelperspektiv, högt, högt uppfifrån. Hon såg inga detaljer; alla färger flöto samman och alla konturer försvunno — det hela var blott ett stort och vidt intryck af solbeglänst lycka.

Sjelfva afskedet, sådant hon mindes det, stod fram i samma underbara stämning. Det fans nästan ingenting af beklämning, ingenting af en skilsmessas smärta

i detta afsked. Det var som om hans starka vilja nu som så ofta förr ålagt henne hvad hon skulle känna och icke känna; och hennes nervsystem lydde hans vilja, nu som förr. Det förekom henne som om denna skilsmessa vore något oundvikligt, men öfvergående, som om det bakom denna skilsmessa, på andra sidan om den, gömde sig en rikare lycka, hvilken hon icke kunde nå på annat sätt än genom denna ensamma ökenvandring. Hennes hopp klängde sig fast vid detta, som fans på andra sidan, med en intensitet hvilken kom henne att glömma allting annat. De hade icke vexlat ett ord, icke en blick, som sagt henne, att hon var honom kär; och ändå visste hon det, icke medvetet men just därför så mycket mera säkert. Säkerheten hvilade på känslans omedvetenhet; denna stämning af trygghet berodde derpå, att reflexionens tand aldrig gnagit på hennes kärlek. Den låg djupt i hennes medvetande, som en blank spegel utan en enda rispa, en spegel i hvilken hon såg sin framtid himmelsblå utan ett enda moln. Just därför kunde hon hängifva sig åt afskedet med den vemodiga lycksalighetskänsla, som kommer en troende att längta efter döden — därför att efter döden följer ett annat lif, i salighet och lycka.

En liten detalj föll henne plötsligt i tankarne: Hennes far hade yrkat på att doktorn skulle mot-

taga en pekuniär ersättning för sina tjänster, och doktorn hade, artigt men mycket bestämdt, afböjdt det. Hon visste icke hvarför, men hon stod i denna sak afgjort på doktors sida. Det föreföll henne profanerande att göra detta till en penningefråga. Hon hade en instinktlik förnimmelse af, att *hennes* skuld aldrig kunde betalas genom en tredjemans inblandning — icke ens när denne tredje man var hennes egen far. Hon kände, att slutuppgörelsen måste försiggå mellan de båda kontrahenterna sjelfve — och hon anade, att denna slutuppgörelse just var lyckan, som väntade henne på andra sidan skilsmessan; men denna aning hade aldrig ens tagit en tankes form, fastän det i sjelfva verket fans ett konkret faktum, som pekade dithän.

Det hände sig en gång under en af deras dagliga promenader, att hennes portmonnä föll till marken. Han böjde sig ner och tog upp den. Men med sin vanliga nyfikenhet, också i småsaker — en nyfikenhet, som dock aldrig blef närgången, aldrig förlorade sin karaktär af en älskvärd, gratiös förtrolighet — återlemnade han den icke strax. Han såg på henne med ett skälmskt uttryck i sina blåa ögon: »Nu ska' vi se efter, hvad ni har i den», sade han. »Det är alltid intressant att få kasta en blick i en ung flickas portmonnä. Der fins vanligen allt möjligt kontraband.»

Hon lät honom hållas. Hennes samvete var så fullkomligt fritt med afseende på »kontraband», att hon med det största lugn såg honom verkställa sin undersökning och hon höll redan på förhand ett småleende i beredskap — ett småleende öfver hans missräkning — då han ur portmonnäens innerficka tog fram en liten blå sedel, som han, efter att ha kastat en blick derpå, triumferande höll upp emot henne.

Det var ett minne, som hon fått af en pensionskamrat i Schweitz. Ursprungligen hade väl denna imitation af en fransk 100-francs-sedel kommit till i och för någon tombola eller offentlig välgörenhetsfest. Kring det tryckta angifvandet af dess värde —

Banque D'Échange

20 juni 1868.

Bon pour

Cinq Baisers

La loi ne punit pas

les détenteurs.

— slingrade sig en arabesk af små kärleksgudar, som smekte hvarandra; vid båda sidorna voro anbragta två sköldar, med tillkännagifvandet: *Libre échange* och i nedersta kanten fans en annan sköld — mellan två allegoriska figurer — hvars inskription lydde: *Honni soit, qui mal y pense*. — Hela sedeln, utförd i blått med det elegantaste petit-tryck, var icke stort mer än två

tum lång, men den gaf en mycket lyckad illusion af en 100-francs-sedel i miniatyr.

Hon blef icke det minsta förlägen, då han visade henne sitt fynd. Hon skrattade helt hjertligt — hon visste icke åt hvad. Det var en allmän glädje, som tog sig uttryck i detta porlande skratt, när han — mycket markeradt och allvarligt — vek ihop den lilla sedeln och lade den i sin egen plånbok. Hon tänkte alldeles ingenting särskildt dervid och hon hade glömt det redan följande dag.

Hon stod på hotellets veranda den morgonen, då han for en solljus septembermorgon; hon mindes hela dess stämning, ty den hade harmonierat så helt med stämningen i hennes eget sinne; solskenet hade en nästan omärklig, drömfin nyans af höst. Hon såg honom stiga upp i hotellets vagn.

»Au revoir!» sade han, i det han vände sitt hufvud upp emot henne.

Au revoir! Hon hade sedan ständigt hört de orden ljuda i sina öron. Likt en hemlighetsfull, tjugande melodi hade de spunnit sig in i hennes drömmar...

Och nu var hon i Paris.

Hur hon kommit hit, visste hon knappt; *hvarför* visste hon ännu mindre. Hon hade handlat nästan som under inflytande af en annans vilja än hennes egen —

drifven af en dunkel, formlös aning att det gällde hennes lifs välfärd och lycka.

Att denna hemlighetsfulla, oemotståndliga längtan till Paris kunde vara en längtan efter *honom*, hade aldrig fallit henne in; i så fall skulle hon kanske icke ha rest. Hon hade just icke heller tänkt på honom så mycket under dessa dagar. Men der hon nu gick, vid Anna Stråbles sida, öfver Pont des Arts och lät ögonen irra nedåt floden med dess tusentals speglade ljus, kom hon plötsligt att tänka på honom, och längtan efter honom grep henne — klart, markeradt, medvetet. Samtalet, som hon nyss åhört, och än mer de minnen samtalet väckt hos henne sjelf, hade gjort samma verkan som den emulsion, fotografen använder för att framkalla bilden när solen redan bränt den in i plåten. Det var som om den stora verldsstaden med dess bullrande lif, hvilket i början fullständigt bedöfvat henne, med ens sjunkit tillbaka, blifvit endast en bakgrund åt hans bild.

Aningen om att hon skulle träffa honom — nu — snart — genomdallrade henne som en elektrisk ström. Det var som om hon, midt i denna stad med sina millioner menniskor, förnummit hans närvaro med sina nerver.

Då de hunnit till Louvrens yttre borggård, stannade Anna Stråhte och föreslog, att de skulle gå in

på Café de la Régence för att läsa de svenska tidningarne.

Margaretha hade ingenting att invända deremot — tvärtom. Hon var trött af den långa promenaden, och hon tackade i sitt stilla sinne slumpen, som gett Anna Stråhle denna lyckliga idé. Hon var icke hemmastadd i Paris, hon kunde därför icke veta, att den långa promenaden just haft detta kafé till mål. Hon visste icke heller, att Café de la Régence är den medelpunkt, dit de spridda skandinaviska elementen i Paris samlas från östan och vestan; der man nästan alltid, hvad tid på dygnet man än må komma, hör nordiskt tungomål talas och der man, om man har lyckan med sig, ofta träffar den vän, hvars hand man just längtar efter att få trycka.

Damerna Stråhle hade lyckan med sig; den första person, de båda varseblefvo, när de trädde in i kaféet, var doktor Steen. Han satt med ryggen mot de inträdande, i en vårdslös och bekväm ställning, med en stor tidning — af svenskt format — utslagen på sned framför sig, så att hans historiska hufvud aftecknade sig i skarp profil mot denna fosterländska bakgrund.

De togo plats vid ett bord strax innanför dörren och Anna Stråhle beställde: *Deux verres de thé et les journaux Suédois*. Vid ljudet af hennes röst

vände han sig om, reste sig hastigt och kom fram till dem.

Det var samma uttryck i dessa två par kvinnoögon, som strålade honom till mötes; men de bruna ögonen hade på samma gång något af den mognade kvinnans medvetna lidelse och något af en hunds sorgmodiga trohet — medan de grå ögonen vidgades i oanad lycka, instinktliskt som två blomkalkar vidga sig mot solen.

Och ned i dessa gråa ögon sjönko hans milda blå, i gränslös lycka.

»Ni här?» sade han.

»Ja.»

Det var allt, men det var nog, mer än nog för Anna Stråbles skarpsinnighet. Det var just det uttryck i hans ögon och den klang i hans röst, som hon sjelf drömt om att kunna framkalla en gång; det var det skimmer af lycka, hon sjelf så länge spanat efter i hans ansigte, det var den nyans af känsla, hon sjelf så länge lyssnat efter i hans röst. Nu fans det der — för första gång; men det var icke hon, som framkallat det. Det var icke henne, det gällde — icke henne — icke henne. Tankarne surrade om i hennes hufvud likt agnar i en hvirfvel... Hon visste icke hvad hon skulle taga sig till, visste icke hvad hon skulle säga eller göra... hon kunde ju icke brista i gråt här... bland alla dessa främ-

mande menniskor... Hon hade ju ingen rätt att gråta, ingen anledning att gråta, ingenting att gråta för.

Hon satt stel och orörlig. Uttrycket i hennes ansigte, nyss så naturligt varmt, hade plötsligt blifvit så onaturligt kallt. Pupillerna hade vidgat sig så, att ögonen blifvit helt mörka — och dessa mörka ögon brunno i ett ansigte blekt som vax.

»Ja», sade hon, för att säga någonting. »Jag behöfver inte presentera — tycks det.»

Hon bemödade sig om att tala i sin vanliga ton, men det lyckades icke. Det klang hårdt och kallt — som jern mot glas.

»Nej, det behöfver ni inte», sade han gladt. »Vi äro gamla bekanta, fröken Margaretha och jag. Men jag visste inte att ni...»

»Jo, jag är Margarethas *faster*.» — Hon kände en riktigt bitter tillfredsställelse i att strax få uttala ordet, som skulle ge intryck af en gammal passerad kvinna — det brände henne på tungan, innan hon fick det sagdt.

Han märkte ingenting. Han var så helt upptagen af Margaretha. Till henne ställde han sina ord — alltjemt med detta skälfvande, smekande uttryck af bunden värme; och hans ögon lemnade icke hennes en sekund. Han satt och såg rakt ner i dem, med en förnimmelse af att han var borta från verlden — långt borta — som

när man en sommardag sitter ensam vid kanten af en källa och ser ned i dess blåa djup, der himlen speglar sig. Man ger sig hän, man går helt upp i naturen; dess underbara skönhet och dess underbara tystnad fylla hela ens väsen med ro.

Så satt han nu, lugn och lycklig, hvilande i dessa undersamma ögon, som äfven strålade af lycka — medan orden föllo alldagliga, betydelselösa, som hade de blott en enda mission: att öfverföra hjertats värme med andedrägten, från mun till kind.

Han talade ensam; de båda kvinnorna sutto tysta. För den ena gick tiden fort som i en dröm; för den andra släpade sig sekund efter sekund fram med en värkbruten tiggares gång.

Ett par hastiga slag mot ett glas skuro plötsligt in i Margarethas stämning, återkallade henne brutalt från hennes utflykt i aningens blå. Hon såg till sidan — såg in i ett ansigte, som hon aldrig förr tyckte sig ha sett — der smärtan skriade ur hvarje drag: Den satt som skuren in mellan ögonbrynen; den brände ur de mörka ögonen; den skälfde kring de torra läpparne.

Då var det som om något vissnat inom henne själf. Det kom öfver henne en känsla af skuld och skam, som om hon velat stjäla en annans lycka, fråssa i en annans smärta, berusa sig i en annans lidande... Men ännu

hade hon icke gjort sig skyldig till detta brott, än lädde ingen fläck vid hennes samvete, än kunde allt återställas — allt — bli — som — förr.

Som — förr. Hon kände en isande kyla tränga sig genom märmg och ben; det gick en frosskakning genom hela hennes späda kropp, och hon slöt ögonen.

Hon kunde icke resonnera; hon kunde icke reflektera. Det unga sinnet, som, utan att veta det, tagit sina första famlande steg i Eros' lustgård, stannade skräckslaget vid anblicken af ett blodspår på marken — vände sig bort och flydde i vansinnig ångest vid åsynen af det första bleka offret, som blödde af det grymma gudabarnets pil —

Också han hade förstått.

Han såg från Margaretha till Anna Strähle, och hans blickar återvände från henne till Margaretha. Han såg, hur det förstenade uttrycket i den enas ansigte småningom öfvergick till den andras och satte sig fast som en främmande mask öfver dessa unga drag, som han kände så väl — och han fick plötsligt en smärtsam, svindande förnimmelse af, att hans makt öfver hennes sinne i detta ögonblick släppte sitt tag.

Det var som om en isvind brutit in öfver hans violer... De hade spirat under hans ögon; han hade med varsamma händer dragit dem upp, älskat dem fram ur

den unga jorden — och nu, i det ögonblick då de skulle öppnat sina kalkar i fullaste blom, just nu skulle frostvinden komma och krympa dem samman.

Han hade älskat henne länge, älskat henne fullt medvetet — med en jublande segervisshet. Att han icke talat med henne derom, berodde just på denna gränslösa visshet. Han ville icke gå naturen i förväg, ville icke utifrån borttaga den omedvetenhetens bindel, under hvilken han redan sett hennes känsla växa och knoppas. Han ville att bindeln skulle brista af sig själf, genom känslans eget tryck — inifrån.

Nu hade han sett den brista; men en tillfällighet, som han icke kunnat beräkna, hade sköflat allt.

Och det var som om hans kärlek vuxit i styrka dervid. Hittills hade den varit idel helgdagsfrid och sinnesro — förkänsla af lyckan, som väntade honom. Men nu hade tviflet kommit, och med tviflet smärtan. Kärleken hade plötsligt förlorat sin milda och blida karaktär; den hade blifvit till lidande; just därför syntes det honom, som om den vuxit i styrka. Och för första gången kände han nu i gränslös ångest, hur helt, hur sprängande, svidande helt den fyllde hans väsen.

Han hade icke gifvit tappt. Den starka naturens energi tog nästan ögonblickligen ut sin rätt. Han hop-

pades ännu; hoppet hade endast fått ett litet värkande sår af tvifvel.

Han sade sig sjelf, att detta var öfvergående, att hans vilja skulle återtaga sin makt öfver hennes sinne, att han endast behöfde tala till henne, förklara — — Men samtidigt hade han en instinktlik förnimmelse af, att detta aldrig kunde förklaras... att det var just deri olyckan låg. Han hade ju ingen skuld; han hade ingenting förbrutit. Han rådde ju icke för, att ett kvinnohjerterta blifvit kastadt för hans fötter — och att han icke kunnat taga det upp. Det var detta, som aldrig kunde förklaras.

Han hade följt damerna till omnibussen. Anna Stråhle steg först upp och försvann i det inre med en nick till farväl. Han räckte sin hand åt Margaretha, och hon lade sin lilla handskbeklädda hand i hans; men den låg der som en död tingest, utan ringaste tecken till lif. Han tryckte den ändå, helt svagt och lätt; men den gaf intet svar.

»Au revoir!» sade han sakta. Men också orden föllo döda till marken, som om hon icke förstått.

Han vände sig häftigt om och gick; hon intog sin plats inne i vagnen på soffan midt emot Anna Stråhle. Det klumpiga åkdonet rullade som en likvagn genom Faubourg St. Honoré.

Med ögonen fulla af tårar satt Margaretha och stirrade in i det bleka, af smärtan sammandragna ansigtet framför henne. Hon hade en tryckande förnimmelse af någonting som borde godtgöras — men som aldrig kunde godtgöras. Denna stumma sorg blef till en anklagelse, och hon kände den så mycket djupare och starkare just därför, att den icke tog sig uttryck i ord.

Hon var så ung. Det hade aldrig gått upp för henne, att en människas lycka — nästan alltid — blommar i en annans sorg. Hon var så ung, så känslig och så god. Hon kunde icke vara lycklig ansigte mot ansigte med en annans smärta. Och så tog hon, i sitt hjertas oegennytta, sorgens gåfva ur lifvets hand, som räckte henne lyckans gåfva. Men sorgen blef derigenom icke mindre för henne, som aldrig fick välja; ty sorgens fond är oändlig — det är endast lyckans, som aldrig räcker åt alla.

— — — Anna Stråle bodde längst ute i Avenue des Ternes. Lägenheten var icke stor. Men det fans ett rum på hvardera sidan om ateliern och det ena af dem hade hon inredt till sofrum åt sin unga släkting. Det andra var hennes egen sängkammare.

De hade icke talat ett ord under den långa färden, och när de kommo upp i ateliern räckte Anna Stråhle strax fram sin hand till godnatt. Margaretha stod ett

ögonblick tveksam och bortkommen, sökande Annas ögon med sina egna bedjande, tårfyllda. Men de mörka ögonen sågo stelt åt sidan. Då närmade sig den unga flickan ännu ett steg, och med en blyg och öm rörelse försökte hon lägga sin arm kring den andras lif. Men Anna Stråhle gled undan med en nick och försvann i sitt sofrum.

Långt ut på natten låg Margaretha vaken. Hennes nervsystem var skakadt genom hvarje minsta fiber; det var som ett instrument, öfver hvars strängar en hand farit våldsamt fram — så ostämdt, att hvarje tanke som rörde dervid, alstrade en dissonans, som skar. Det var icke någon akut smärta, hon kände, icke den smärta, som hugger till, tvingar ett skri ur bröstet — och släpper sitt tag. Det var den svidande naggande hjertevärken, som aldrig tyckes vilja upphöra.

Allt var ett kaos inom henne; allt i spillror. Och öfver dessa spillror flögo hennes tankar, ideligen, ideligen, likt skrämnda fåglar, med hastiga vingslag, ideligen, af och an.

Hon kunde icke samla upp skärfvorna af sin krossade lycka, fördjupa sig i detaljerna, hålla dem upp i förståndets ljus, grubbla öfver en utväg att foga spillrorna samman på nytt. Där den blindas känslan sagt sitt sista ord, har förståndet ingen talan — och den

blinda känslan hade sagt sitt ord: att allt var förbi, ohjelpligt, oåterkalleligt förbi.

Medvetandet derom låg öfver hennes inre som en tyngd af bly, och hon hade en förnimmelse af att hon aldrig skulle kunna bli den tyngden kvitt. Hon gjorde icke heller något försök att skaka den af sig; hon böjde sitt hufvud resigneradt och bar den. Men ända i det innersta djupet af sitt nedtryckta sinne kände hon, att det, som hon förlorat, var mycket mera än hvad meniskorna i allmänhet kalla lycka. Ty för dem gällde detta ord endast lifvets glädje — men för henne gällde det lifvet sjelft. Nu skulle hennes fordna, mörka tillvaro börja på nytt; helsan, som han skänkt henne, skulle åter fly sin kos, lidandet skulle komma igen — och hon skulle nu icke längre kunna lägga halfparten deraf öfver på hans starka skuldror.

Allt detta sade hon sig icke distinkt och klart. Det strök genom hennes själ som en dröm. Hon visste icke rätt, om hon var vaken eller om hon låg i dvala; hon visste blott, att blytyngden var öfver henne. Som i en dröm tyckte hon sig höra en melodi spelad; hon kunde i början icke urskilja hvad det var, ty det var endast ett kaos, icke af toner utan af toners skuggor. Men nu kommo de närmare och klarnade — — de första

takterna af Chopins sorgmarsch, ideligen, ideligen upprepade — — —

Med ens skar ett annat ljud igenom denna tystnad, befolkad af skuggor; det gick en ryckning genom hennes kropp, och hon fann sig plötsligt sittande upprätt i sängen — lyssnande — — — Nu hörde hon ljudet tydligt på nytt: det lät som en snyftning inne i ateliern.

För första gången på långa tider kom den nervösa ångesten öfver henne, oresonlig, vanvettig, med sin känsla af att hufvudskålen sammandrogs och att en nålspets pressades in i hvarje por. Kallsvetten bröt fram på hennes panna. För tredje gången hörde hon samma ljud.

Då steg hon sakta upp ur bädden och, ännu skälfvande i hvarje led, svepte hon sin morgonrock af ylle omkring sig, tände ett ljus och öppnade dörren till ateliern.

Det blef alldeles tyst derinne, och hon såg ingenting. Hon gick ett par steg fram — och nu såg hon.

Anna Strähle låg framstupa öfver isbjörnshuden, nedanför divanen i atelierns ena hörn. Hon var klädd i sin nattdräkt; det svarta håret var upplöst och flöt som ett strålnippe af mörker öfver den ljusa fällen, i hvars ragg de små nakna fötterna voro halfvägs begrafna. Af

ansigtet syntes icke en skymt, och kroppen låg alldeles orörlig, i en hänsälängd ställning som liknade dödens.

Det blef svart för Margarethas ögon, benen veko sig under henne och hon föll — — ljusstaken slog med en skräll i golfvat och ljuset slocknade — — —

Då hon vaknade till medvetande igen, låg hon i sin säng; Anna Stråhle låg på knä vid hufvudgården och baddade hennes tinningar med ättika.

»Hur är det?»

»Nu är det bättre.»

De tego båda ett ögonblick. Derpå sade Anna Stråhle sakta, i en ton som om hon blygdes — eller som om det var någonting, hon velat afbedja:

»Det blef så varmt i mitt sofrum — därför — —»

Hon fullbordade icke meningen och de talade icke vidare om hvad som tilldragit sig. De sökte båda med samma ängsliga noggrannhet undgå ämnet.

Dagar kommo och gingo. Margaretha gjorde allt hvad hon kunde för att hålla sina krafter uppe. Hon gick långa promenader; hon följde troget de föreskrifter, han gifvit henne under sommarens lopp. Men det hade icke samma lyckliga resultat. Det var något som fattades i kuren — det var han sjelf som fattades.

Han hade gjort en visit ett par dagar efter mötet i Café de la Régence; men han hade icke funnit någon af

damerna hemma. Strax derefter, innan han hunnit förnya sitt besök, mötte han Margaretha en eftermiddag på Place de la Concorde, strax vid ingången till Champs Elysées.

Han kom häftigt fram emot henne och helsade. Han var blek af sinnesrörelse och sökte förgäfves beherska den. Hon var stel och kall; och hon bemötte honom som en främling.

Han sökte anslå den gamla tonen; men det fans icke längre någon resonnans. Och detta kylde honom.

»Hvad ni är förändrad», sade han.

»Tycker ni?»

»Ja. Jag känner inte igen min lilla patient.»

Hon svarade icke, och han såg på henne med ett oroligt frågande uttryck i sina djupa blå ögon.

»Hur ha' vi det med helsan?»

»Jo, tack. Bra.»

»Bra?» — Han smålog en smula bittert. »Slut med förtroendet, således! Nåja, en läkare får finna sig i det.»

Men strax derpå fortsatte han, som om han velat göra ännu ett sista försök att väcka det gamla till lif.

»Jag trodde mig ha en liten fordran af er».

»En fordran?»

»Ja.» — Och han tog upp sin plånbok, ur hvars

djup han letade fram den lilla blåa sedeln, som han höll upp emot henne: *Cinq Baiser*.

Men i samma nu kände han det vansinniga i sitt beteende — att i detta ögonblick påminna henne derom.

Hon hade stannat. Hjertslagen blefvo så häftiga att hon icke kunde gå ett steg vidare. Hon blef blodröd i ansigtet.

»Jag trodde inte, att ni kunde anse er ha något sådant att *fordra*» — hon lade stark tonvikt på det sista ordet, och han fattade förebråelsen.

»Ni har rätt, sade han kallt. »Jag ber om förlåtelse. Vill ni ha den tillbaka?»

»Hvarför det?»

»Ni kunde kanske få lust att skänka den åt någon annan, som är finkänsligare än jag.»

Han höll fortfarande den lilla sedeln fram emot henne; men hon tog den icke, och hon svarade icke.

Strax derefter bjöd han henne farväl.

Hon stod och såg efter honom der han försvann i en af Champs Elysées sidoalléer — den ståtliga gestalten, hufvudet högre än alla människorna, som vimlade rundtomkring. Och hon hade ett isande, kväfvande intryck af att det var hennes lycka som försvann.... Hon satte sig ner på en stol. Hon skulle velat gråta, men

hon kunde icke. Menniskoströmmen drog förbi — hon frös under deras likgiltiga blickar. Det fans ingen i verlden som höll af henne — *han* minst af alla!

Något liknande tänkte han, der han gick bort. Också öfver hans sinne låg samma isande ensamhetskänsla. Det fans ingen i verlden, som han älskade mer än henne. Och henne hade han förlorat.

Han knäppte rocken och ökade sina steg. Det började bli kallt; han frös. De gula höstlöfven dansade för hans fötter — sommarens multnande fågling, som snart skulle begravas. Nåja, det var så naturens ordning. Allting dör.

Han visste att det var ett sandkorn, som stjelpt hans lycka; men han visste också att han ingenting kunnat göra för att undgå det. Lifvet är sådant. Det växer fram i en serie af bagateller, och den lumpnaste af dem alla kan bestämma öfver ett menniskoöde. I hvarje småsak ligger fröet till ett sorgespel — ett stoftgrand kan bestämma öfver lif och död.

Några veckor senare hörde han af Lorentz Petri, att Margaretha Strähle var sängliggande sjuk. Och han gick till henne.

Hon hade magrat; kinderna voro bleka och infallna, hufvudet låg trött mot den hvita kudden. Men hon gjorde ett försök att småle; när hon såg honom.

Han kunde icke tala strax. Han hostade lätt upprepade gånger, liksom för att få strupen klar; den kändes så märkvärdigt torr.

»Hur ha vi det *nu* med helsan», sade han till sist.

»Åhjo.»

»Hvarför har ni inte skickat bud på mig? Får jag inte komma och se om er?»

Då höjde hon sina gråa ögon upp emot honom — med ett uttryck af gränslös smärta.

»Nej, tack,» sade hon sakta. »Nej, doktor — ni är för dyr.»

De träffades icke vidare. En vecka derefter reste hon till Mentone.

Följande vår bröt doktor Steen som vanligt upp från Paris, men på hösten återvände han icke som vanligt. Det sades att han flyttat till Wien; och så var det.

I Wien bodde han två år; så drog han norrut igen och slog sig ner i sitt hemlands hufvudstad.

*
*
*

En afton i Oktober kom doktor Steen från ett sjukbesök i utkanten af Östermalm.

Det duggade smått, och luften var tung. Han gick med lätta, ungomliga steg — och sökte inbilla sig sjelf att han var gammal. Han tyckte att han kände just den

jemnvikt och sinnesro, som brukar följa med en något framskriden ålder. Ja, han hade sin ungdom bakom sig. Sturm- und Drang-perioden var förbi, vandringsåren tilländalupna. Han hade slagit rot; han hade det godt; han var nöjd.

Jo, jo, visst var han nöjd. Han upprepade det för sig sjelf der han gick, liksom till svar på en inre protest. Ensamhetskänslan? Nåja. Menniskonaturen *var* nu en gång sådan — särskildt Faustnaturen — han smålog, en smula trött, men utan bitterhet. Längtan efter hvad man icke äger, längtan utan mål, längtan i det blå — det var just sjelfva livvets själ. Jo, jo, visst var han nöjd — visst!

Han hade ju haft lyckan med sig. Han var just sjelfva »lyckans söndagsbarn» — var det icke så han sagt den fattige, sentimentale poeten?

Han trufdes i Stockholm. Han hade fullt upp med praktik. Här som öfverallt var han kvinnornas läkare och kvinnornas gunstling.

Han saknade egentligen ingenting, och ändå var det någonting, han saknade. Men det var en blid och stilla saknad. Det var nog så, det kändes att bli gammal.

Han tänkte ofta på sin ungdom — för fyra år sedan — i Paris. Det var mycket, som påminde honom

derom. I hvarje gathörn stötte han numera på en »parisare,» en konstnär, som sköljts hem igen af konjunkturströmmen efter slutad lärotid. Den riktning, de representerade, hade slagit igenom. Karl Printze var modemålaren för dagen, och skulptören Linde sades ha utsigten till en hof-charge. — Doggen vandrade ensam och öfvergifven på Seimens venstra strand, grubblande öfver alltings obeständighet. En af de få som stannat kvar i Frankrike, var Lorentz Petri; den store koloristens ben multnade nu som bäst i den franska jorden.

Anna Strähle bodde i Stockholm. De år, som gått, hade lärt henne livvets svåraste konst: att resignera. Då hon, några månader efter det han flyttat från Paris, uppsökte honom i Wien, hade de två talat ut. Och när de sedermera träffades i Stockholm, var förhållandet emellan dem klart; de voro vänner och ingenting mer.

Det var icke den minsta af doktor Fausts hemliga konster, att han förmådde besvärja svartsjukans och den kränkta fåfångans furier, fördrifva alla onda andar ur de kvinnors hjertan, som älskat eller trott sig älska honom. De goda andarne stannade oftast kvar, och alla kontrahenter voro nöjda med denna upplösning, som gaf den personliga sympatien full frihet och gjorde umgänget till en vederkvickelse och en hvila.

Det fanns en annan kvinna ur doktors förflutna, om

hvilken detta gällde i ännu högre grad än om Anna Stråhle; det var friherrinnan Alldén. Ina Brandt, som hennes flicknamn lydde, var sångerska, och hörde till dem af den skandinaviska koloniens kvinliga medlemmar i Paris, med hvars känslor för doktor Faust skvallret på den tiden haft mest att syssla. Nu lefde hon sedan två år tillbaka i det lyckligaste äktenskap, och i hennes hem, som med allt sitt aristokratiska *comme-il-faut* bevarat en liten pikant bismak af artistisk frihet, var doktor Faust en ofta och gerna sedd gäst.

När han om vinteraftnarne i skymningen trädde in i deras salong, der det alltid fans en bekväm stol, som väntade honom framför brasan, då hände det nog ibland, att han fann de två friherrliga turturdufvorna ensamma i sitt lilla bo; och han slog ner som en hök midt ibland dem — trygg i känslan af att vara välkommen ändå — och det talades och skämtades, fritt och öppet, om gamla tider; ty just därför, att det närvarande fyllde henne så helt, hade minnet af det förflutna ingen bitterhet — och friherre af Alldén var en intelligent friherre; han förstod det.

Men ofta nog kunde det också hända, att doktorn fann en annan gäst före sig i den väl-ombonade lilla salongen — och denna gäst var Margaretha Stråhle.

Det var honom en fullständig öfverraskning, då han en vinterafton träffade henne der för första gång. Han

trodde knappast sina ögon. Det spensliga, sjuka barnet, som han vårdat under några minnesrika sommar-månader för 4 år sedan, och som han sedan återsett — några minnesrika ögonblick — i Paris, hade utvecklats till en kvinna, som strålade af helsa.

Hans öfverraskning hade visst tagit sig uttryck redan i de första ord, han hänvändt till henne. Han kunde alldeles icke erinra sig, hvad han sagt, men han kom dess bättre ihåg, att hon smålett — och hvad hon svarat:

»Vi ha resurser — helsoresurser!»

Hon hade härmat hans egen röst och hans eget myndiga tonfall! —

Sedan dess hade de träffats ofta i samma lilla salong, och den unga friherrinnan hade varit som en gammal välvillig mamma för dem båda. Doktor Faust, som var en klyftig herre, anade nog i hvad riktning hennes planer gingo; men han trodde icke att de skulle ha någon utsigt att realiseras.

Ty Margaretha Strähle hade också i andra afseenden utvecklats. Hon var icke längre ett barn, hvars minsta tanke- och känslöstämning speglade sig i ett par undersamma gråa ögon; hon hade blifvit en dam af verld, som lärt sig den kvinliga konsten att *dölja* sina tankar och känslor. Och doktor Faust, som egnat sitt lif åt studiet af den kvinliga naturens lyten — doktor

Faust satt der nu, lik en oerfaren skolyngling, och anade intet af hvad som föregick i detta kvinnohjerta, som var honom så nära, att han endast behöft sträcka ut sin hand för att taga det.

Stackars doktor Faust! Det var just därför, ensamhetskänslan numera så ofta kom öfver honom, och det var just därför han sökte inbilla sig sjelf, att han var gammal.

Han hade en nedslående förnimmelse af, att han ingenting hade att ge henne nu. Det hade varit så annorlunda förr — den gången, då hon tagit helsans gåfva ur hans hand. Då behöfde hon honom — behöfde hans vård, behöfde hans skydd, behöfde hans arm att stödja sig vid. Det var just i medvetandet derom, som hans kärlek vuxit upp. — — Nu deremot! Nu satt hon der så säker, så sund — och så skön. Hon behöfde honom icke längre. Och doktor Faust var en gammal man — 35 år!

Han hade omedvetet slagit in på den välkända stråten, och innan han sjelf visste ordet af, stod han utanför en dörr, tryckte på en knapp och hörde som i en dröm, en elektrisk klocka ringa. Strax derefter var det som om han vaknat vid ljudet af lätta steg — friherrinnan kom sjelf och öppnade.

»Tänkte jag inte, att det var doktor Faust! Stig in, stig in! Ni kommer just som om ni vore kallad —

för att hålla en ung dam sällskap och försöka komma henne att glömma värdfolket — — som inte kan visa sig på en stund.»

Dermed öppnade hon dörren till den lilla salongen och lät honom ensam träda ditin.

Brasan glödde i kaminen, och rummet var till hälften dränkt i mörker. I en stol framför kaminen satt en ung kvinna — med pann-håret förgylldt af glödernas sken.

Han satte sig vid hennes sida i en mjuk emmastol, som han sjönk djupt, djupt ner i. Och de talade visst — men hvad han sagt och hvad hon sagt, hade han aldrig kunnat erinra sig. Han kom ihåg, att han stirrat på hennes hand, som lyste der den låg på stolens ena karm, midt i eldstrimman; han hade stirrat på den, tills han intet såg annat än den, och han, som en hypnotiserad, viljelöst, medvetslöst drogs hän emot den — —

När medvetandet kom igen, hade stolen, i hvilken han satt, flyttat sig, och stod nu tätt intill den stol i hvilken hon satt; hans arm hade flyttat sig och låg nu kring hennes lif — hon sjelf hade flyttat sig, och hvilade nu tätt, tätt intill hans bröst. Hans Gustaf Adolfs-hufvud hade just nyss lyft sig upp ifrån hennes ansigte, nu satt han och lät sina blåa ögon drunkna i de vidgade grå.

Och tiden gick. Ingen af dem märkte, att glöder-

na falnade, att lampan tändes och att värdfolket aldrig kom.

Han upprepade hennes namn, gång på gång, med de kärligaste tonfall; och hon svarade med *hans* namn i samma tonart — och det blef en vexelsång, rik som en folkvisa på värme och skönhet, med en folkvisas naiva, ideligen återkommande ord, men utan en folkvisas vemod. Och då han, för tjugonde gången upprepade hennes namn:

»Margaretha!» — svarade hon lika ömt, men med en liten nyans af skälmskhet:

»Faust!»

Då var det som om ett gammalt minne gripit honom; han tog hennes hufvud mellan sina händer och kysste henne på pannan öfver ögonen och på kinderna.

»En, två, tre, fyra, fem!» räknade han.

Och så tog han upp sin plånbok, letade fram ur dess djup en liten blå sedel, som han räckte henne.

Banque D'Échange

20 juni 1868.

Bon pour

Cinq Baisers

La loi ne punit pas

les détenteurs.

HARALD MOLANDER

Farbror Kuno Ottokar.

Ett äreminne.

»Stockholm then Sievende dag... åren effther...»
Bibliotekarien Kuno Ottokar Lönnbom — han hette Kuno Ottokar, ty han var född 1823, samma år Friskyttens första gången uppfördes på Kongl. Operan — makade lorgnetten längre ut på näsan och satte denna i vädret för att hålla balansen, medan han harklade fram ett kort slappt skratt.»

»Det var djäfv'n! Dubbelt f och th! Femte varianten på samma pagina...»

Han bläddrade igenom en hög numrerade pappersremсор, som han hade bredvid sig på skrifbordet, utvalde det nummer som motsvarade dokumentets, lade bort lorgnetten och böjde sig närsynt ned öfver pennan, medan han antecknade varianten under väldigt stänkan-de. När det var gjordt, lutade han sig tillbaka i stolen och fnös förnöjdt, utbredde sin brokiga, ostindiska

silkesnäsduk, stor som en musketörfännika och sliten som en trofé, blundade med ena ögat och snöt sig explosivt, slängde snibbarna öfver och formerade i två tempo en fuktig bomb, som dök ned i fickan på hans röda, snuskiga flanellsnattrock. Därefter angrep han snusdosan för att ladda på nytt. Högra handens lillfinger steg till våders, medan tummen och pekfingeret afmätte portionen, och venstra handens långfinger lades på ena näsborren, som i alla fall var täppt, hvarpå prisen insnörflades och bestånkades med sybaritisk återhållsamhet — under det varianten till yttermera visso kollationrades. Slutligen återtog snusdosan sin plats på bordet mellan bläckhornet och en liten förnicklad stöfvelknekt, lorgnetten satt ånyo upp i sadeln, och arbetet vidtog med fördubblad energi.

»Stockholm then Sievende dag... åren effther Christi vår frälseres bürd Tusende femhundrede... femtije och på thet Siwende...» och à tergo — anmärkte han, i det han vände bladet — »Wist concept aff Hertug Johans wapnbreff A:o 57».

Här fästes hans uppmärksamhet vid en knappnål, som sammanhöll arket med ett följande. Hans blick skärptes, ögonbrynen sköto fram, underläppen drogs in, och nålen underkastades en allsidig granskning.

»Öh« stånkade han »femtonhundra... öh... femtiju... Kuriös typ!«

Han sköt papper och handlingar åt sidan och lyfte upp på bordet en stor pappkartong med hoptråklade hörn och modehandlaren Labatts stämpel, som förut haft sin plats bredvid skrifstolen på en gammal fyrkantig pall med förgyllda lejonfötter och urblekt, nedtrampad dyna. Kartongen öppnades och visade en samling papperslappar, hvar och en genomstungen med en knappnål och försedd med exakta uppgifter på den handlings rubrik, datum och registernummer, hvori nålen blifvit funnen. Där kunde man få se nålar från snart sagdt alla regenter af Vasaätten. Grofva och rostiga spett från Gustaf Vasa och hans söner efterföljdes af trubbiga kopparnålar under Gustaf Adolf, och hvita böhmiska under drottning Christina. Carl XI syntes efter reduktionen ha uppmuntrat Dannemoraverkens inhemska lärospån, medan Rådet under Carl XII ej auktoriserade någon viss typ, utan plockade ihop sina magra, svarta löjkrokar lite hvarstans i torpstugorna. Efter peståret 1710 bli de officiella knappnålarna tämligen sällsynta och torde af Ulrika Eleonora ha begagnats för mera intima behof. Men i början af Adolf Fredriks regering dyka de åter upp, med svarfvade hufvuden, och förekomma sedan flitigt använda under frihetstidens partistrider. Tills Gustaf den III importerade de franska messingsnålarna, hvilka vi i våra dagar bruka återfinna i gamla teater- och bränneri-kontrakt och benämna »våra gamla hederliga svenska».

Föreliggande exemplar ur hertig Johans vapenbref af 1557 föreföll emellertid vara af yngre datum och ådrog sig vissa misstankar, hvarföre en lufttät sjöskumspipa utsattes för fåfänga mordbrandsförsök, medan stånkningen åter vidtog och de olika typerna passerade revy.

»Öh — ovilkorligen wallonsmide — det skall ingen komma och säga mig...»

Mycket riktigt. Den vidhäftade handlingen, som utgjorde nålens evidenta *raison d'être*, var af 1683 — ett särdeles intressant aktstycke för resten, en förordning om ändrad bottenfärg i Karelens vapen, något som också befanns lämpligt att angifva i en not på etiketten, innan nålen fästes däri och intogs i samlingen.

»Det här pappiret,» mumlade bibliotekarien för sig själf, »är tydligen ett heraldiskt faktum, som bror Klingspor inte har det aflägsnaste nys om... Hvad djäfv'n kan di där specialisterna för rästen... Fryxells och Carlsons Compenndia...»

Dessa forskningar hade emellertid medtagit en icke ringa del krafter, hvarföre en paus inträdde i »helvetet med ordnandet af Cronsköldska papperen», såsom bibliotekarien kallade sin lifsgärning på gamla dagar. Samma benämning hade äfven, ehuru med något modifierad betydelse, accepterats af herrarna uppe i Riksarkivet, som anförtrött farbror Kuno Ottokar arbetet,

men som på senare tider allt oftare börjat klaga öfver, att det ej bar några nämnvärda frukter. Det berodde visserligen på »de sakramenskade stofilernas brist på vyer,» men var i alla fall sårande. Hvad menade de? Gjorde han ingenting? Trälade han inte som neger-slafven Jim i ett engelskt söndagsskole-peccoral? Blef det inget resultat? Hade de tittat i hans annotationer... och begrepo de ett ord, för resten, om de tittade? Hvar för skulle han utsättas för valpgläfs? Var han inte deras jämnlike, fast han slog dem på fingrarna i de enklaste elementa? Ville de sparka honom ur skrået? Hade de mage att göra som fogeln »Upupa» — träcka i sitt eget bo?

Han ville visserligen inte förneka, att man skaffat honom arbetet som en nådegåfva, när han på sin ålders dagar höll på att svälta ihjäl, men han ägde den hemliga vissheten om, att hade han inte händelsevis hållit på att svälta ihjäl, när de Cronsköldska papperen behöfde ordnas, så hade de också nödgats förbli oordnade.

»För hvem djäfvén tror du det är af tuppsycklingarna, som kommer direkt från skolbänken och sätter sig till med det här? Eller tror du di lära sig det vid Akademien... Öh... Jag var med, jag, på juvenalernas tid... Det sjöngs, det pokulerades, det gjordes Calem-bourg'er, à la bonheur... för Wennerberg var en kvick karl, och Stedingen var en kvick karl... och en vacker karl!... och Daniel Hvassers faraler känner du väl till...

he, he, det var många af mina som tillskrefs honom sen... Men det bedrefs studier också!... Nu bli examenspena mindre för hvar termin... Tror du en juris utriusque kandidat af dina jämnåriga kan skilja mellan papperet i en fredstraktat från Kalmar Union och ett skiftesinstrument från Johan III? Jo fan ock — Öh!... De sakramenscade stofilerna borde tacka mig!... Har du sett mina knappnålar? Hazelius stötte på mig här-omdagen... han vill nog komma åt dem, må du tro... och han skall få dem också... efter mig... när jag gjort min entré på de Elyseiska fälten i nyvädrade svarta byxor... Men hvar skulle de ta vägen nu, tror du... i en skräpvrå... karl'n har ju inte tid med annat än att springa och räkna sina klapprän och sina dalkullor... Öh... Eller mina stafningsvarianter... Vet du jag träffa gubben Rydqvist i Bryggargränd häromdan, när jag skulle upp till Fogman med mitt knä, och passa' på och frågte honom, om han hade reda på en variant med tth... som jag hade ur transsumptet af ett rådsprotokoll från 1647... en färbannade viktig variant, ska du veta... Jo, hin håle hade sett 'en, men inte en af de aderton!... Öh-hö-hö, jag trodde gubben skulle tratta på ändan i Bryggargränd... men han fick lyckligtvis tag i en portklapp... Sir du, så'na ä' di allihop...»

Och i själfva verket var det ett drygt arbete han nedlade på ordnandet af de Cronsköldska papperen.

Framför allt systematiskt ordnad. När han mottagit uppdraget, bestälde han genast en hylla med ett hundra fack, af hvilka emellertid endast de sju, som han kunde nå från sin skrifstol, kommit till afsedd användning. Tre registerböcker med speciellt uppfunnen liniering inbundos i biblioteksband hos Burghardt. Tvåhundra alnar blå och gula silkessnören beställdes hos snörmakare Hänel i Odensgatan. Och skrifmateriel levererades af bokhandlare Göthe, hvars speciela räkning på en stöfvelknekt emellertid väckte en viss opposition i Riksarkivet, tills bibliotekarien, som i början själf något mystifierades af samma faktum, lyckades erinra sig den lilla förnicklade pennhållaren på hans skrifbord och afgaf nöjaktig förklaring.

Hela hans lilla kammare nere vid Clara Norra gata var anordnad för den vidlyftiga verksamheten. Hyllan hade kört den lejonfotade chiffonniern upp i ett hörn, så att pendylen med sina förgyllda fascier och ymnighets-horn kom snedt därofvänför. På motsatta väggen hade det ordinarie bokskåpet fått sin plats bredvid en gammal skinnsoffa med lösa dynor, hvilkas gröna färg var afnött, medan de röda saffianspassepoilerna ännu lyste i sömmarna. Spelbordet framför soffan var öfverlastadt med papper och dokument, hvilka ovilligt afstodo några kvadrattum grönt kläde åt fotogenlampan med sin dammiga kupa och sin lilla lamphatt af kartonage, i form af

en polsk toque med skär sefirgarnstofs. Och längst uppe i hörnet mellan kakelugnen och komoden försökte en skranglig notställare att hålla sig upprätt bakom en vac-ker, välskött violoncell. Denna senare hade på ett oförklarligt sätt undgått kakelugnsluckornas öde, att tjäna som surrogat för spottlådan, hvilken från häfdvunnen plats flyttat upp på en stol bredvid skrifbordet och där sällskapade med en äldre lädergalosch, apterad till ett slags sleeper för tobakssnuggan och på samma gång till askkopp.

Rummets prydnader voro få. Turkiska kattunsgardiner för fönstret, en bit trasmatta under spelbordet och ett par strumpor på spjällsnöret. En röd tobaksask, ett kolossalt bränvinsglas och en sockerskål af kokosnötskal med silfverbeslag i empire stod inklämda mellan luntor och pappersbuntar på chiffonniern, och öfver soffan hängde tre slägtporträtt i olja. I midten stamfadern, som var lagman i Westerås på sextonhundratalet; men af hela gubben återstod ingenting mera än ett godmodigt, pussigt ansigte öfver en hvit, flamländsk krage, en käppkrycka och därpå en tumme, som såg ut som en stortå — resten var svart och blankt som ramen. Till venster hängde en Capitaine från Ostindiska Compagniets dagar med hvit puderperuk och skär habit habillé, i oval, förgylld ram. Och till höger svärmade gubben komerserådet, bibliotekariens far, i gula nankinspanta-

longer, blå frack och svarta, svallande lockar à la Titus mot en hotande natthimmel. Hade det inte varit ena armen i stället för ena benet, som var för kort, och hade inte komerserådet trasslat in sina fötter i ett idealiseradt kugghjuls-patent, så skulle hvem som helst villigt ha svurit bort sig på, att det var Byron.

När bibliotekarien hvilat ut en stund, beslöt han att hämta litet frisk luft och öppnade till den ändan fönstret, där han lade sig framstupa och fortsatte att kallröka sin snugga, medan han tog en öfverblick af hvad han kallade sina environ'er.

Det var tyst i hela Clara församling, en varm, solig söndagseftermiddag i början af juli. Lindarna på kyrkogården ofvanför backen rörde ej ett blad, men täta myggsvärmar dansade öfver deras kronor, medan det gamla kyrktornet tycktes ha somnat in med sitt lilla kala hufvud nedsjunket mellan de bastanta, kantiga axlarna. Solen stekte på den hvita väggen midt emot, och när ett öppet fönster två trappor upp då och då rörde på sig, kastade hon näftals blanka dukater in mellan geranierna i fönstret midt i ansigtet på värdinnan, som satt och läste Rafaëls lefnadsbeskrifning i Svenska Familjejournalen och begagnade sitt glasögonsfodral som pekpinne.

Då hördes pinglet af klockan i mjölkmagasinet vid Mästersamuelsgränd och en barhufvad flickunge med skärt sidenband på det vattenkammade håret vek om hör-

net, bärande en gräddsnäcka i handen och ett par wienerbröd i förklädet. Samtidigt körde en täckt hyrvagn med kappsäckar på kuskbocken förbi på Clarabergsgatan, ned till Centraln. Strax därefter kom en af Bolinders arbetare med familj uppifrån norr. De hade alla gröna kvistar i händerna. Fadern kånkade på Kalle, modern bar den tomma matsäckskorgen, och gumman lunkade efter i svart, uppfästad kjol, grårutig ylleschal och en silkeschalett, som hon ej kunde hålla kvar på hjässan, trots itererade nyp däri och en uppöfvad mimik med hakan. De hade knapt försvunnit, när en grabb, som nyss hoppat hage på kyrkogården, kom drifvandes utefter husväggarna och snurrade på alla luckreglar, tills han mötte en mindre hundracka af lämpligt temperament för ett stilla gurgel. Dylikt etablerades med lätthet och afslöts med en välriktad spark och ömsesidig flykt, när Jonsson, som har mangeln i tjugutvåan, kom fram i porten för att se efter, om någonting skulle kunna hitta på att hända. Samma möjlighet besjälade sannolikt äfven en poliskonstapel, som under den följande halftimmen lyckades uppehålla sabbatsfriden och sig själf i hörnet af Mäster-Samuelsgränd... Men ingenting hände. Ett lokomotiv pep nere vid stationen. Och så blef det tyst igen. Tungt i luften under den höga, ljusblå himmeln, långa slagskuggor på hvita soliga murar, blacka skyltar, stängda butiker, gråa, tuktade stenar... denna lugna

vemodiga stämning, hvars ljudvågor den gamle bibliotekariens öra ej hörde, hvars färgskalor hans öga ej såg, men som på de fina väfnaderna i hans hjärna upprullade taflor, rika på färger och toner, från dansen vid tältena i Hagaparken, från det brokiga virrvarret på slätten, från skärgårdens glittrande vatten, där ångbåtar med mäsingssextetter, punsch och vänskapsbröder korsade hvarandra mellan gröna holmar, från krocketplanernas muntra lif vid de vackra sommarvillorna, från Lidingöbro veranda och de lummiga backarna vid Nackanäs — från alla dessa ställen, där de människor firade sabbat, som ej förstått honom, när han ville mäta dem med famntag, och som han ej förstod, när han nu ville mäta dem efter tumstock.

Medan bibliotekarien låg i fönstret, hade dörren till förstugan ljudlöst öppnats, och en liten kvinlig figur hade därvid glidit in i rummet. Hon var högst två alnar lång, klädd i en svart ylleklädning och med en hvit halsdukssnibb på det glesa håret. Hennes ansigte var ej skrumpet, snarare rundt, rödlett och blankt, men insjunket omkring den tandlösa munnen. Hon sköt omildt undan handlingarna på skrifbordet och satte en bricka med mjölk och bröd på hörnet däraf, hvarefter hon började bädda soffan till natten. Därunder mumlade hon oafbrutet och i en vresig ton, utan att man kunde bestämma, hvad eller hvem det gällde. Men när en kudde

olyckligtvis kom att falla ned mot violoncellen, spratt bibliotekarien upp och vände sig häftigt om.

»Hvad djäfv'n nu då?... Jaså... Rör inte violoncelln, Marie, för då slår jag armar och ben af dig... Skall du bädda klockan sju på eftermiddan?»

Intet svar. Fortfarande mummel.

»Är du döf? Hvad har du här inne att göra, frågar jag! Slå sönder allt hvad jag äger och har?... Gå din väg!»

»Jag tänkte en kunde få bli ledig en stund på söndagskvällen», snäste gumman utan att vända sig om.

»Hvem har bedt dig springa här? Har jag stadt dig? Ger jag dig kost och lön?... Har jag något att ge dig?... Sätter du nu in det där satans mjölkskvaltet igen!... Har jag gifvit dig pengar...»

»Nå, det går välan åt, tänker ja' san», sjöng gumman för att retas. »Vill han inte äta sig mätt, så kan han ju slå sin pipsnusk i tillbringarn, som han gjorde i gurkorna i middasse...»

»Öh... ja... Det hade varit bättre, om du hade kommit och sopat opp'et... men när du behöfs är du aldrig till städs... Gamla latmaja...

»Latmaja, va' de' ja!» upprepade gumman med hånfull pointering och skakade örngottskudden i ordning. »Få se om Anna lefver öfver natten!»

Det var vanliga signalen till reträtt för bibliotekarien.

»Hvad i Jesu namn säger du? Är det sämre i dag igen?... Har inte doktorn varit hos er?»

»Hon har hostat blod hela dan, och nu sitter hon där och kippar efter andan. Inte kan fattigläkarn göra något vid det...»

»Jag skall gå opp och höra efter, om Fogman är i stan i dag» — bibliotekarien sparkade sina tofflor under skrifbordet och kastade nattrocken öfver stolskar-men — »hjälp mig på med stöflarna, så är du snäll... Inte duger det att Anna lägger sig och dör. För då dör du med... Och hvart skall jag sen ta vägen?... På sopbacken... Nå, så drag då för djälfve'n i våld. Jag kan väl inte gå med häln oppe i skaffet!»

Marie teg och lydde blindt, ty hon hade segrat. Bibliotekarien fick på sig stöflar, bonjour och slokhatt, och med sitt gråa gloriapapaply i handen försvann han stånkande genom dörren. Fältet var fritt, och Anna infann sig, trots sin hosta och sin andtäppa, för att delta i den ordinarie veckostädningen, som på vanligt sätt möjliggjorts. Som två stora, svarta möss kröpo de om hvarandra i rummet, upp och ned, under och bakom, fram och åter, dammade, torkade, skrapade, tvät-tade och putsade, tysta, snabba, ifriga, och försvunno åter. På detta sätt hade de gått på i sextio år vid hvar-andras sida. De voro båda nära åttio år gamla, fingo kost och lön i gamla kommerserådets tjänst, sedan i

nådig fruns och barnens. Men dessa hade gått bort, den ena efter den andra hade de förlorat, och nu hade de bara herr Ottokar kvar. Honom tjänade de nu, honom födde de, honom gjorde de rent efter, honom snäste de, och honom voro de fästade vid med alla band, som bundo dem vid lifvet.

* * *

Hans föräldrahem hade på sin tid varit ett af Stockholms mest kända och mest omtyckta, särskildt en samlingsplats för dramatiska och musikaliska artister på trettio-, fyrtio- och femtio-talen. Där hade Jenny Lind sjungit, signora Normani och Valentina Piberi. Där hade Kellerman spelat violoncell och Foroni piano. Dit kommo Torslow och Dahlqvist i sina unga dagar. Och gubben kommerserådets stråkkvartetter voro vida bekanta. Kuno Ottokar hade, liksom hans bröder, deltagit i dessa, och i Upsala hade hans musikaliska talang och andra sällskapsgåfvor förskaffat honom en ställning, som förblef oblandadt angenäm, ända till dess han fann, att de andra juvenalerna gått bort, och han stod kvar. Hans lifliga temperament och vidsträckta intressen hade kastat honom in på områden, där han aldrig blef något helt. Under de lifvets tunga strider och trägna mödor, som sedermera böjde hans rygg och färade hans ansigte, blef han specialist inom alla fack, han valde, men han valde för många. Han blef bibliofil, linguistiker, numis-

matiker, heraldiker, och det fans ingen samtida inom dessa brancher, som han ej ville åtaga sig att slå på fingrarna, men förmågan att kunna det och nöjet att visa denna förmåga, narrade honom in i detaljer, som bemäktigade sig hela hans forskareintresse, och bristen på energi beröfvade honom kraften att samla detaljerna till ett helt. Gamla skulder och nya upprepade förluster försvårade äfven hans arbete, förslöade hans kraft och förbittrade hans sinne, men ingenting beröfvade honom dock den humor, som kännetecknade hans lynne, och som ofta nog tog sig uttryck i själfkritik och själfironi. Därbakom framlyste alltid medvetandet om, hvad som var hans värde framför mången annan, som syntes mera framstående och blifvit bättre lottad än han.

Men i alla lifvets skiften, i glada dagar som i sorgsna, fans ett, som aldrig förfelade att lifva honom och ge friskt innehåll åt hans tankar och känslor. Tonerna från hans violoncell liksom vädrade hans hjärna och hans hjärta, gjöto toleransens fina doft i hans satir, stänkte espritens gnistrande vin öfver hans humor, strödde observationskraftens skiftande perlor i hans berättelse, gäfvö hans ögon eld och framlockade på hans silenussläppar ett godmodigt, skalkaktigt leende, som hans vänner älskade.

Han hade äfven haft en violin, en Cremonesare, som tillhört fadern, som Foroni suttit sönder, som gub-

ben Otto lappat ihop, och som i bibliotekariens ögon var en relik. Några år efter moderns död, när en vacker dag han och hans gamla rättor höllo på att svälta ihjäl, blef han tvungen att sälja denna. När han såg sin annons i Dagbladet, brast han i gråt. Och det var hardt när, att han äfven fått behålla violinen, ty han skällde ned alla, som kommo och spekulerade på den.

»Köp den», sade han åt den ena efter den andra. »Det bör lämpa sig för herrns talang att spela på en fiol, som... Öh-hö-hö, Foroni satt sönder.»

En ung skranglig pojke med bred mun och lugg i pannan, som spelade violin i Dramatiska teaterns kapell blef emellertid slutligen ägaren till den. Men gubben följde med på köpet.

Med violinen gjorde bibliotekarien sin entré hos enkefru Armida Grönlund, som hade inackorderingar vid Artillerigatan, och var mor till pojken med luggen. Och ju skickligare denne blef på violinen, dess hemtamare blef bibliotekarien hos fru Armida och hennes dotter Charlotta, som skulle bli läkare.

I hans berättelser om besöken i detta hem kallades det visserligen för mathålet, fru Armida benämndes kärn-
gen, dottern gick under titeln kvacksalfvarspektaklet, och hvad sonen angick, så sade han sig misströsta om, att det kunde bli något af en pojke, som hette Emil och som blifvit uppfostrad af fruntimmer — men i hemlighet

ansåg han, att hans Cremonesare väl skulle göra hvad den kunde, och i alla händelser tridfes han ingenstädes så bra som hos Grönlunds, där han spelade duetter med Emil, och där ibland till och med fröken Charlotte öfvergaf Esculap för Apollo och utförde pianostämman i en terzett på den gamla mahognytaffeln i matsalen. Och på söndagseftermiddagarna, när inackorderingarna voro nere i torget och promenerade, och fru Armida blifvit af med den eviga maten, brukade man slå sig ned i en förtrolig krets i sängkammaren, såsom de båda damernas fristad kallades. I soffhörnet satt frun och smålog bakom sina glasögon, insvept i en svart virkad schal och med moppe i knäet. Farbror Kuno Ottokar serverade sina gentilaste historier, Emil drog fram med sina djärfvaste, och fröken Charlotte satt tyst i ett hörn och smålog, medan hennes kärlek till dem alla fylde luften i det lilla rummet med ett solsken, hvars rena, varma kraft de inandades och stärktes af i ömhet och tillgifvenhet för hvarandra.

Det är lätt att förstå, huru mycken egoism som låg i bibliotekariens kärlek till detta hem. Men å andra sidan fans det håller ingenting, som han ej där underkastade sig för att bevisa sin tillgifvenhet och sin erkänsla. De tre trapporna voro honom aldrig för tunga, han sprang huru många ärenden som helst och uppfann själf nya. Han gick med annonser till Nyheterna, gjorde

anmälningar hos fru Tjäder om inackorderingar och prutade hos värden på hyran. Han satte in innanfönster, spikade upp salig professor Grönlunds porträtt ofvanför soffan, och utsatte sig för finkänsliga pensionärers delikata antydningar och välvalda skämt. Och han inlät sig på de mest detaljerade anatomiska spekulationer för att slå fröken Charlotte på fingrarna, eller kom släpandes med hela lass böcker, hvori hon skulle kunna studera den historiska utvecklingen af åsigterna om Digerdödens egentliga karaktär.

Nu hade emellertid Emil varit utomlands ett par år, studerat i Berlin och Wien och skulle just i dagarne deltaga i les Concours vid Konservatoriet i Paris. När bibliotekarien var på hemväg från läkaren, som hade tröstat honom, kom han att tänka på detta, och att han borde springa upp till Artillerigatan för att höra, om det hade försports något om Emil. Han vek därför af vid Hamngatan, luffade förbi centralinstitutet och backen ned, tog en omväg åt Ålandsgatan för att slippa få örhinnorna spräckta af den »satans janitscharmusiken i Berns och Blanchs», stånkade sig upp för fru Armidas trappor, pustade en smula, snöt sig, spottade, torkade af svettremmen i sin hatt och lät näsduken plumsa ner i bakfickan igen, medan han ringde på.

*

*

*

Det var fröken Charlotte, som öppnade.

»Nej, se farbror Ottokar!»

»Bara det vanliga!» hviskade bibliotekarien med ett artigt leende och en sirlig bugning. Han ville ge en skämtsam form åt sitt ärende!

»Stora nyheter!»

»Hva'ba?» — han blef förvånad och steg hastigt på.

»Stora nyheter!» upprepade fru Armida, som blef synlig i salsdörren. »God afton, kära bibliotekarien!»

»Vi ä' så rysligt glada!»

»Ett arf? Högsta vinsten på Hamburgerlotteriet? En ny planet? Eller en ny gazette från le paradis des dame!»

»Fy, så farbror kan retas!»

»Bättre upp, herr bibliotekarie!»

»Farbror är lika nyfiken själf!»

»Bref från Emil!»

»Första priset i violinspelning!»

»Corpo di Bacco!» utropade bibliotekarien, som ansåg sig böra välja ett kraftigt och dock konvenabelt uttryck.

»Högsta betyget i komposition, kontrapunkt och instrumentation!»

»Åh fan!» — utbrast bibliotekarien och gaf fan i konvenansen.

»Massenet har applåderat! Och... Hvem var det,

som hade ropat bravo?... Hvad heter den där nu igen, som har komponerat Don Juan?»

»Mozart!» upplyste bibliotekarien och satte sig i högsta grad förvånad på galoschhyllan.

Båda damerna brusto i lifligt skratt och sjönko ned på vedlåren midt emot.

»Faust, menar jag!»

»Gounod?»

»Ja visst!»

»Det var dj... öh... jag ber om ursäkt!»

»Var så god och svär för all del, snälla farbror!»

»Och så har han varit på något slags middagsbjudning... jag vet inte, hvad det kallades...»

»Fife o'clock», föreslog bibliotekarien.

»Ja, och spelat... Hos något förnämt... en prinsessa... nånting på z, tror jag...»

»Bonapart», antydde Charlotte.

»Känd firma!» skrattade bibliotekarien.

»Och alla ha applåderat honom och sagt så mycket vackert åt honom...»

»Ja, det står för resten i brevet. Det ligger ju därinne på bordet.»

»Ja, jag vet inte, hvarför vi sitta i tamburen.»

»Ja, inte jag håller.»

»Var så god och stig in för all del, snälla farbror.»

De gingo genom de sommartomma rummen med

öppna fönster bakom fälda rullgardiner in i sängkammaren och slogo sig ned, frun på sin vanliga plats i soffan, Charlotte på en stol vid soffgafveln bakom modern, och bibliotekarien på andra sidan bordet.

Brevet besågs, upplästes, kommenterades och granskades. Bibliotekarien undersökte poststämpeln med förstoringsglas och bedömde därpå afgångstiden från Paris. Och fru Armida lyckades räkna ut, att täflingen sannolikt försiggått på tisdagen, då hon gick i en sådan oro och hade aningar.

De voro alla tre mycket lyckliga. Men en envis tystnad uppstod efter den första lifliga debatten. Ty de hade så litet att säga, men så mycket att tänka. Bibliotekarien föll i grubbel öfver sitt punschglas, frun öfver moppe i hennes knä, och Charlotte smekte ömsom moderns hufvud och ömsom hundens. Solens sista strålar öfver de bruna plåttaken stucko in genom fönstret, bröto sig mot vattenkaraffinen på nattduksbordet längst in i den skumma alkoven, aftonvinden rörde sakta de hvita musslingardinerna fram och åter, och tystnaden, som bibliotekarien tycktes ha tagit med sig nedifrån Clara, bröts endast då och då af klockan på hyrkuskkontoret i hörnet snedt emot.

Då tittade frun upp i dotterns ansigte och hviskade:
»Tusse, tänk om pappa nu kunde se oss...»

Dottern såg först ned i knäet och började sedan åter

smeka modern. Efter en stund torkade de sig båda två i ögonen.

När bibliotekarien kände, att äfven han hade behof af en dylik åtgärd, för att bli litet torrare i ansigtet, blef det hela honom för magstarkt, och han föreslog att man skulle gå ut till Kastellholmen och äta sexa i Cru-senstolpes kajuta. Detta afböjdes emellertid, ty stämningen ville ej bli riktigt matfrisk, och man kom i stället öfver ens om att afäta sexan efter Emils hemkomst och första konsert i Musikaliska Akademiens hörsal, hvarvid bibliotekarien begärde få infördt i protokollet, att han ansåg nämnda hörsal på grund af bristande akustik olämplig för besagda konsert.

»Det sa' jag både arkitekter och byggmästare, när de första gången visade mig ritningarna! Men det är som att slå vatten på... öh... på sånt folk... Nu har vi det, som vi har det, sa jag åt Svedbommen häromdan. När det kommer hit nån riktig öfverdängare, så får han gå omkring och spela på gårdarna! Som blinda Kalle! För vi har ingen lokal!... Era nöt, tänkte jag lägga till, men efter som jag kände fadern, så ville jag inte göra'n lissen, utan valde det mera klassiska uttrycket — bo-riekor!»

Nu började det skrattas igen. Och sen åts det smörgås. Charlotte benade anjovis åt farbror, som i gen-

gäld drog upp ölet och uppfann en ny mekanisk korkskruf, medan fru Armida serverade Moppe te och skorpor.

*

*

*

När bibliotekarien kom hem, blef han litet dystert. Han viste inte riktigt hvarför och tänkte inte håller efter.

Men det blef intet ljus tändt, och han märkte ej, att gummorna varit inne och städat hos honom, medan han varit borta; inte ens att de lemnat fönstret öppet efter sig, så att det hvarken luktade pipa, strumpor eller annat snusk när han kom in. Han skulle då ha fått en afledare för sitt humör. Ty missnöjet med att kärngarna släppt in den s. k. fuktiga nattluften skulle antagligen ha kommit honom att genast gå till sängs och dra täcket öfver hufvudet.

Nu blef han sittande på soffkanten med armbågen mot knäet och pannan stödd i handen.

Han satt och tänkte på pojken, som först beröfvat honom hans fiol och sen gått och blifvit en storhet. Han genomgick i minnet hela historien, men när han hann dit, där brefven från utlandet intagit pojkens plats, dessa glada, naiva, friska och sangviniska bref... då kom med ens bördan af hela hans eget förfelade lif öfver honom... alla svikna förhoppningar, allt fruktlöst arbete, alla bekymmer och fåfänga ansatser... Hvarför hade han aldrig kommit dit ut... hvarför hade han ej kastats in i de strider och täflingar, som skapa storheter af begåfningar,

sådana som hans en gång var... Han hade ensam, uppe på sin kammare, skrapat ihop sina intressen liksom varianterna på hans numrerade pappersremsor... och där de gingo upp i sömmarna, fick han lappa ihop dem med sina historiska knappnålar...

Nej... nu måste violoncellen fram!

Han satt kvar på soffkanten och spelade, först svagt, utan sammanhang, utan innehåll och kraft. Men så småningom samlades tonerna till en ren, frisk, brusande flod, som sköljde bort ur den trånga kammaren allt skräp, allt dam, all smuts, som hans gamla svarta råttor ej orkat gnaga bort, och strömmade ut genom fönstret, i den skumma sommarnatten, under den ljusa himmelen — för att falla ned som kylig, svalkande dagg öfver de halfförbrända, rykande spillrorna af ett lif, som låg förspridt och förskingradt därute, som inga varianter mer hade att bjuda, och som inte längre kunde lappas ihop med några knappnålar...

*

*

*

Pendylen slog två, och det blef kallt om bena.

Bibliotekarien steg upp, stälde violoncellen i hörnet, stängde fönstret, drog ned rullgardinen och tände ljus. När han fått af sig rocken och knäppt upp västen, stannade han med händerna i sidorna och undrade, hvad djäfvén han skulle läsa, sedan han lagt sig. Det stannade som vanligt vid statskalendern, hans gamla vän och

trätobroder. När han fullgjort sitt ordinarie pensum, som belöpte sig till en upptäckt af två tryckfel per gång, slog han ihop boken, stack in den under hufvudgården, släckte ljuset och skulle sofva...

Då kom han att tänka på Grönlunds igen.

Hvem hade egentligen skaffat den där pojken Cremonesaren? Hvem hade väckt hans intresse för den klassiska musiken? Hvem hade rådt och äggat honom att resa ut? Hvem hade rättat hans tyska scripta och hamrat de första italienska glosorna i hans skalle? Hvem hade prånglat ut biljetterna till den där konserten i Vetenskapsakademiens hörsal, som skulle inbringa medel till resan? Hvem hade gjort upp en detaljerad route på tre ark Lessebo för färden till Berlin? Hvem hade beredt honom möjlighet, att i främmande land få lugnt och oantastadt studera sin konst, genom att uppfinna nödvändigheten af ett pass, och hvem hade sprungit och räsosonnerat om detta papper med hvarenda embetsman i hela öfverståthållarembetet?... Hvem hade med ett ord upptäckt och lancerat honom?

»Mja... vi ska nu vänta och höra, hvad han säger själf... Men så mycket fävet har han inte!...»

Han drog upp täcket öfver axeln.

»Satans stadsmusikanter!»

Därefter somnade han.

GEORG NORDENSVAN

En liten historia om en omoralisk fröken och en moralisk baron.

»Beat-Julie!» hörjade baronen.

Och där låg i hans tonfall en sådan öfverraskningens och harmens smärta, så att fröken ovilkorligen borde ha känt sig förkrossad, borde ha kysst den faderliga handen, som hvit och fin och vårdad stödde sig mot bordskanten, och bedt om förlåtelse och lofvat att aldrig göra så mer.

Men Beat-Julie var sig icke lik. Hon var som bortbytt, hennes egen fader kände ej igen henne.

Hon hade hans aristokratiska näsa och hans tunga ögonlock, som gjorde att han tycktes se nedåt på sina medmänniskor. Hon hade ock hans mun med ett litet — mycket litet — leende i mungiporna, något som fadern dolde under sina hvita mustacher, men som hos dottern till en god del förtog effekten af den aristokratiska näsan. Och där kunde hos fröken spela en så gamine-

artad, skålmsk blick i de bruna ögonen, att inte ens de tunga ögonlocken kunde komma henne att se enbart öfverlägsen ut. Baronen plägade förr i tiden påstå, att hon hade *hans* ögon.

Men nu hade Beate-Julie urartat och hade att vänta en stor förhørs- och domstolsscen.

Hon stod rodnande och trutade med läpparna lik en barnunge, som inte får hvad han vill och som föresatt sig att vara så obehaglig som möjligt, stod och hamrade retsamt nervöst med fingret på messingsstiften i stolsryggen och skämdes ej det minsta.

»Beat-Julie, Beat-Julie!»

Baronen hade en lågmäld, djup, klangfull röst. När han hade föredragning i statsrådet, var det alltid kung Karls stora nöje att lyssna till de smekande, klingande tonfallen, och en gång hade majestätet behagat skämta och sagt, att baronen misstagit sig på sin kallelse, då han ej blef trubadur till yrket.

»Är du inte min dotter, Beat-Julie? Har du glömt, hvem din fader är och hvem du själf är? Har du glömt, att du har skyldigheter mot det namn, du bär? Har allt hvad dina hulda föräldrar tänkt för dig och gjort för dig varit kastadt på hälleberget? Jag känner ej igen dig, m'amie!»

Den gamle baronens röst darrade af faderlig rörelse, då han med sitt lena tonfall, som dock nu var

så bestämdt och öfverlägset som möjligt, uttalade sin sorgsna öfverraskning.

Han satt rak och prydlig med den vördnadsbjudande hållning, som var honom egen, i sin stora skrifstol af ek och pressadt läder. En bred hvit halsduk och strama skjortkragar höllo hans vackra hufvud högt. Det hvita håret var borstadt upp i en högdragen tupé öfver hjässan och framstucket i ett par sirliga krokar öfver öronen. Och ögonen — bruna, allvarliga, lugna ögon — blickade under de sömniga ögonlocken med imponerande öfverlägsenhet ned på unga fröken, som var honom så lik men på samma gång så helt och hållet olik, där hon stod — rädd och förlägen och trotsig — och lät sina fingrar spela piano på messingsknapparna i den stol, hon stält sig bakom.

Och baronen talade:

»Ha inte din goda moder och jag, som är din far, min flicka, med ditt väl för ögonen uppfostrat dig så, som kärleksfulla föräldrar uppfostrat oss för att, när timman slår, ersätta oss på jorden, taga hand om vårt namn och våra jordiska egodelar, som — hm — visserligen kunde vara större. Nå! Är det inte med tanke på din framtid, vi omhuldat unge Nils som vår son? Väntar inte Riddeby och Oxtorp på att kalla honom sin herre? Det må förvåna mig, på det allra högsta förvåna mig, att du hunnit glömma allt detta och vill göra dina

ömma föräldrar en sådan sorg. Jag talar inte om din mor, om hvad hon måste känna öfver ditt uppförande» — han gjorde en statsrådsgest åt dörren till sängkammaren. — »Jag talar inte om, hur hon fick sin migrän i går, när hon delgafs denna... denna skam, ja denna *skam*, denna obegripliga barnslighet — låt oss kalla den med ett mildt ord *barnslighet* — och hur hon ej kunnat lämna sitt rum och hur hennes plats vid frukostbordet stod orörd. Jag talar inte om all den sorg, du tillfogat *henne*, som är så sensibel och som måste aktas och som är *van* att bli aktad. Inte talar jag håller om den stackars gossen, när han får veta...»

Nu afbröt fröken helt obehjälpligt med ett:

»Men det är inte Nils, jag vill ha.»

Den gamla baronen skakade betänksamt sitt ädla hvita hufvud:

»Sannerligen jag förstår dig, min dotter! Är det detta hufvudstadslif, som besudlat också dig, denna farliga luft, dessa giftiga irrläror, som nu frodas fritt och som det tyvärr ej lyckats oss att stänga ute från vårt älskade fosterlands gränser? Dessa läror, som bära aktning hvarken för religion, moral eller sedlighet, hvarken för det höga i himmelen eller för det rena, det sanna, det tillbörliga på jorden»...

»Jag vet inte hvarför pappa säger, att jag har brutit mot någon moral», invände dottern fogligt men med

en viss säkerhet i rösten. »Hvad har det med moralen att göra, om jag inte vill gifta mig med Nils, som är *bara* dum och som inte talar om annat än om alla hästar, han är bekant med, och om deras familjeförhållanden? Får jag inte bli Vilhelms hustru, så blir jag ogift.»

Hvarpå fröken pressade ihop sina läppar, så att skalken i munvinklarne totalt försvann och hon för ett ögonblick blef lik sin fader. Hon såg ut som hade hon sagt sitt sista ord och som vore hon ej det allra minsta rädd.

Den gamle baronen teg ett ögonblick. Med mild och saktmodig röst talade han sedan:

»Jag vill visst inte såra dig, m'amie, genom att yttra mig på minsta sätt förklenande om den unge herre, du finner passande att titulera Vilhelm. Det är ju möjligt, jag vill till och med gärna tro det vara sannolikt, att han är en utmärkt ung man — fastän han heter... *var* det Lundström? — Lundeström, nå! Jag vill visst inte påstå något annat, fast jag onekligen hade skäl att...»

Emellertid behagade det ej unga fröken att höra sin tillkommande omtalas i dylika ord. Hon sköt fram underläppen och afbröt sin fader ännu en gång:

»Jag tycker jag kan få vara en människa, jag också — fast jag heter Beat-Julie!»

Detta var för mycket för fadershjärtat. Baronen tyckte ej om att bli afbruten och allra minst, när det

skedde på ett så odelikat sätt. När han inte fick i lugn utveckla sin tankeföljd, hade han svårt att finna ord.

Han knackade nervöst med fingret på bordsskifvan och fortfor i betydligt kortare ton än den smekande och liksom urskuldande, han förut funnit skäl att använda:

»Tillåt mig säga — tillåt mig — du — du har tagit intryck... ja, det har du gjort. Du vill inte tillhöra min krets, du vill inte taga ditt förnuft till fånga, du *vill* tillhöra kasten Lundström. Du kan vara glad att din stackars mor inte hör dig, att hon ligger fjättrad vid sjukbädden — eller åtminstone varit nära att... Jag har sagt att jag inte känner dig igen. Jag fäster mig inte vid sådant, som att det inte är någon artighet — för att inte säga hjärtlighet — i dina ord till din far. Du skall inse en gång, hvad du gör! Du skall inse, att det inte *kan* finnas någon moral hos den där herrn, som på sådant sätt närmar sig den, som är så godt som trolofvad med en annan —»

»Det vet jag inte af», sade fröken, nu alldeles blek och tragisk i min och hållning.

Men nu var baronen het och hörde på ingen annan än sig själf:

»Hvarför skulle jag för öfrigt appellera till moralen, till sedlighetskänslan? Det unga släktet erkänner ju ingen moral, inga plikter. Det skrattar åt vår pliktkänsla, vi som växte upp i en tid, då religion och fosterland,

plikt och dygd och heder voro ord, man böjde sitt hufvud för. På den tiden lefde ungdomen för höga, idéela uppgifter, med rena tankar och ett fromt sinne. Man lefde för allt det ädla och sköna, som nu hånas och smutskastas af denna materialistiska ungdom, dit *du* vill räknas, denna ungdom, som satt till sitt mål endast låga nöjen, förvärfsbegär, liderlighet, denna ungdom utan tro, utan samvete och moral...»

Här brast tråden. Talaren hade nämligen fått syn på en papperslapp, som hans dotter tagit upp ur sin ficka, och det irriterade honom, detta sammanvikna papper.

»Hvad har du där?

Fröken blef blossande röd öfver hela ansiktet. Hon vågade ej se sin fader i ögonen.

»Det är bara ett bref.»

»Ett bref? Har den där... herrns oförskämndhet gått så långt, så att han vågar skrifva till dig?»

»Det är ett *gammalt* bref», svarade fröken, som fann det onödigt att inlåta sig på den där herrns oförskämtheter.

»Hvad har jag med det att göra?»

Baronen kunde ej rätt förstå, hvarför han kände sig inquirerad öfver den hopvikna papperslappen. Hvarför skulle hon också stå och hålla den i sin hand — liksom för att vända hans tankar från det sorgliga ämne, som behandlades, — ville hon reta sin fader?

»Det är verkligen helt och hållet af en slump, jag fått det i mina händer.»

Nu hade frökens röst blifvit fast och lugn. Nu vågade hon se på baronen. Hon var blek nu. Men det finge bära eller brista, hon *skulle* begagna sig af alla vapen, hon hade tillgång till.

»Det är från dig», sade hon med ett tonfall, som hon sökte göra likgiltigt, i det hon vek upp papperet. »Det är från den tid, då du var ung.»

»En tid, som jag inte behöfver blygas för. *Jag* lockade inte en annans trolofvade från hennes rättmätiga fästman. Låt mig se!»

Dottern höll det ännu kvar.

»Gärna! Pappa ursäktar att jag varit ogrannläga nog att läsa det. Men jag kunde inte låta bli — det var så intressant.»

En spörjande blick. Hvad kom åt flickan? Det där sista lät misstänkt.

»För öfrigt», fortfor hon med allt säkrare röst, »är det flera som läst det. Det såldes på auktion i förra veckan.»

»Hva befaller? Ett bref från mig såldt på auktion?»

»Ja, jämte en mängd andra autografer. En... en person, som jag känner, ropade in det och har lämnat det till mig för att jag skulle återställa det till sin egare.»

Nu var fröken riktigt retsamt öfverlägsen. Det var i en verklig salongston, hon talade. Och hade baronen

nu sett på henne, så skulle han ej behöft sakna det där lilla leendet i munvinklarna.

Men baronen såg med en blick nedåt djupt in i den nya tidens depravation och talade med hånfull lenhet i tonen:

»Hvilka tider! Hvilken utsökt grannlaghet! Alla människor ha naturligtvis läst alla bref, man gjort världen det nöjet att skrifva!»

»Så högt uppsatt som pappa är...», började fröken i den mest oskyldiga ton.

»Nå! Jag kan svara för mina ord liksom för mina handlingar», sade baronen med lugn höghet.

Han satte lorgnetten på dess plats, vecklade ut papperet — ett gammalt tunnt, stort brefark — och började läsa den något bleknade skriften.

»Det är till Kasimir — herre gud, salig Kasimir, min knäkamrat från gardet.»

Hans blick genom lorgnetten gled hastigt utefter rad efter rad — »*Alltid högeligen amusan att höra dig berätta om dina petites affaires...*» Han tycktes bli en smula orolig, satte sig högre upp i stolen, läste sakta. En hastig blick upp till fröken Beat-Julie, som nu blifvit orolig igen, där hon stod och sökte se salongsintresserad ut. Så vände han bladet — och så med ens kramade han i hop brefvet till en boll och stod, lång och imponerande, eldröd i hela ansiktet, framför sin dotter.

Beat-Julie väntade en domedag. Hon visste inte

själf hvad hon väntade. Hon hade ju dittills alltid varit en lydig dotter, som blickat *upp* till sin fader...

Baronen vände sig om, hade något att ordna på skrifbordet, lyfte på brefpresen, synade den från olika håll och sade öfver axeln bort till sin dotter:

»Den där... personen, som du känner, och som...?»

»Ja, det var Vilhelm», sade hon i den mest obesvärade ton, hon kunde åstadkomma.

»Såå? Jaså! Och han går omkring och köper mina bref?»

»Nej, han har *räddat* det där brefvet. Två af Stockholms största autografsamlare öfverbjödö hvarann. Ingen af dem hade pappa representerad i sin samling.»

»Inte det! Det var skada det! Hm, det måtte vara ena vackra samlingar, de ha!»

Nu kom skälmen fram både i frökens ögon och munvinklar. Hennes leende svarade, hvad hon ej vågade uttala: Ja, att döma efter pappas bref så... Och ögonen sade, att familjescenen i alla fall var lustig, fast det var oförsvarligt af henne att nära nog drifva med sin egen imponerande pappa.

»Vi få talas vid se'n», hörde hon baronen säga.

Hon tog ögonblickligen till flykten.

Men baronen sjönk ner i sin styfva skinnstol och blef sittande där han satt. Då betjänten kom med bud, att hennes nåd friherrinnan väntade i matsalen, höll han

fortfarande det gamla brefvet — nu utslätadt — framför sig och läste om igen de fördömda raderna:

»— — — Jag undrar mycket, hur bror burit sig åt för att trassla sig ur sina fruntimmershistorier. Mig har en gismild försyn begåfvat med en ovärderlig skatt, som är lättsinnigheten, och som hjälpt mig ur många affärer, ganska dubiösa. Ty jag hör till de individer, som knapt hunnit krångla sig ut ur en rosenbuske förr än de jämfota hoppa in i en annan.

Nu har jag likväl en längre tid ej varit utom dörren — — — (hm!) stridt mot onda lustar — — tillbragt dagen med att fatta de berömligaste och starkaste föresatser, som vore goda att följa (hm hm!) — — — Men så, kan käre bror tänka sig, mottager jag nyss *une petite charmante lettre de la plus charmante petite personne du monde* — —. Ville min vidtförfarne broder att en fattig, syndig människa skulle visa oartighet mot det täcka könets allra täckaste representant?»

»Jag kommer!» ropade baronen vresigt till betjänten, som vördnadsfull och tyst stod kvar vid dörren.

Baronen stannade framför spegeln, innan han gick in till friherrinnan och till sin fröken dotter. Ett tag med borsten öfver det släta håret, och ett öfver de hvita mustascherna, som helt och hållet dolde det lilla leendet från ungdomsdagarne.

Han hade rätt. Den nya tiden, då man sålde hans gamla bref på auktion, hade platt ingen moral.

AUGUST STRINDBERG

Laokoon.

(Skriker:)

Apollo, förbannade Gud
Du jungfrupilt, den karlhatande Dianas broder,
Du skägglöse, vanföre misogyn,
Son af mörker och ljus;
Hvi hetsade Du på Siaren,
Den fosterlandsälskande Siarn,
Dina båda reptiler?
Derför manne
Att jag häfdade en qvinna
Häfdade, öfverhufvud,
Eller derför tilläfventyrs
Att jag lägrade i ditt tempel,
Ofrivilligt kyske gallgud?
Törhända hedrade Du mig med ditt hat

Och din lilla afund,
Derför att ditt ramlande Troja
Skulle få räddas af mig
Och icke af Dig,
Själfränkare!
Solgud, kantänka!
Spågud, ringud, zittergud!
Du skjuter barn med pilbåge,
Niobes alla, — du mins —
Annars mins jag.
Du ref mitt hus
Du tog min qvinna,
Mina vänner och egodelar
Det förlåter jag!
Men Du tog mina barn också,
Och det förlåter jag Dig aldrig,
Svinhund!
Bits reptil! Blod på tand!
Drag till på knutarna
Och snör min strupe
När jag ropar Nåd!
Nåd Apollo! Icke för mig,
Qvinnohäfdaren, Tempelskändaren,
Icke för mig, Trojanvännen,
Grekhataren,
Men nåd, Apollo,

För mina barn;
Mina älskade barn!
Glöm mitt öfvermod, mitt öfverord,
Glöm att jag förhäfde mig,
Att jag gladdes i glädjen,
Lefde det ljufva lifvet,
Bytte ditt kalla tempel mot mitt varma hem.
Att jag som ugglan
Fann mina ungar
Vara de vackraste!
Glöm, att det icke var mig tillfyllest
Vara Apollopresten, Orakelsvararen,
Utan äfven guda-djuret menniska.
Glöm! — — —

KARL A. JAVASTSTJERNA

På sjuklägret.

En feberhistoria.

Ävert kan se ut genom det låga fönstret med linnegardinerna, när han reser sig upp i sängen. Han har suttit kapprak hela morgonstunden med dynorna samlade till stöd bakom ryggen, men så mjuka att de gifvit efter, när han lutat sig mot dem, och då hade fönsterkarmen skymt utsikten, så när som på trädtopparna och väderflöjeln på bodtaket. Nu har han sett sig mätt på den högröda rönnen, som glesnat under stormen i natt, och konvalescenten behöfver förströ sig med annat.

Under rönnen är åkertegen genomblött af regnet. Det vore roligt att traska där och pröfva sina nya jaktstöflar, om de stå mot vatten såsom skomakaren lofvat! När han i tankarna sjunker ned till fotknölen i den mjuka marken, känner han ett stygn i ryggen och en fross-

brytning, en sådan där frossa, som ligger djupt i själfva benmärken. Men det är alltför roligt att tänka sig vara därute igen och märka, att stöflarna icke läcka, han sveper bara vårdslöst täcket omkring sig och blir sittande.

Vinden hade icke saktat af mycket, den sopar fram massor af hvitgrå skyar öfver Everts utsikt, och hvarje gång de glesna litet, bryter solen igenom dem grann och klar. Då är det som lyste den med dubbel glans öfver de stora blågröna vågorna, som ha vackra hvita skumkammar längre ute i den breda bukten, men bli smutsgulgråa närmare stranden. Där slås de sönder i små fula och ilska, lurfärgade bränningar. Han räknar mer än tre alnars djup, där lurfärgen börjar...

Då kommer hans mor in i sjukrummet, förebrår honom för att han förkyler sig igen, tvingar honom ner i bädden, och söker bland böckerna på bordet efter en religiös kalender, ur hvilken hon brukar läsa högt för honom. »Asch,» protesterar Evert, »det är ju inte något farligt, bara en liten förkylning efter senaste jakten!»

Men mor är envis, stryker honom öfver brännande tinningar, manar honom till tålmod och börjar läsa högt en historia om en snäll gosse, som låg mycket sjuk och var nära att dö.

»Den har jag läst,» förklarar Evert och kastar på sig.

Mor börjar en annan medeltidshistoria om en from pilgrim, som vandrar till Jerusalem. Evert hör på nästan

motvilligt och söker upp en förhårdnad på sin vänstra armbåge, som intresserar honom mera än alla den fromma pilgrimens lidanden. Men mors låga röst är ett behagligt ackompanjemang till behagliga tankar, han lämnar pilgrimmen hjärtlost i röfvarhänder och beger sig själf ut i höstluften, bara några tiotal steg från gården emedan han ofrivilligt vet med sig, att han gör sin mor ledsen. Där står han nu i inbillningen med sina nya jaktstöffar och vågar icke gå längre.

Tätt ofvanför sängen hänger hans nya dubbelbössa och sträcker sin blankpolerade kolf med mattare träskulpturer lockande ned mot honom. Hans magra händer famla på täcket, och plötsligt för han dem upp mot bössan och ger kolfven i smyg en blyg smekning, som hans mor icke observerar. Omkring bössan hänger hela hans jaktattiralj; patrongördel och jaktväska.

Medan mor följer med pilgrimmen utför Jordans floddal, arrangerar Evert jaktparti, och när den fromme mannen i kåpan slutligen knäböjer vid frälsarens graf, har Evert lekt, att hundarna kommit haren på spåren. Mor läser högt pilgrimens vackra bön, och Evert spänner hanen på sin bössa i vild mordlust. Slutligen lägger mor med en suck boken ifrån sig, och Evert måste hålla inne sin ifver så länge hon torkar febersvetten ur hans panna. Sedan går hon ut till sina göromål med en öm blick på sin son och en uppmaning till honom

att försöka sofva, men Evert står igen på sin post bakom rian och inbillar sig höra hundskallet.

Det är inte inbillning längre, ... nej, han hör tydligt... tyst! Han reser sig upp på armbågen, innan mor ännu hunnit stänga dörren. Jo, det är Atis, som tjuger... och nu stämmer Camilla in! — Han sitter kapprak i sängen igen och lyssnar, så han kan spränga örbinnorna. Mycket rätt! Där gå bröderna ut på jakt! Han kunde just tro, att de icke skulle försumma en jakt-dag som den i dag. Han ser dem genom fönstret, stora bror i spetsen, John efter med hundarna kopplade. Och han själf som inte slipper med!

Se så, — nu släppa de hundarna lös redan strax invid gården! Aha — det är den gamla backharen vid riorna det gäller, det gamla sluga kräket, som i två år fört hundarna på bakspår och aldrig kastat hasorna i vädret, fast den fått hagel skålpundsvi i sin sega päls. Det skulle bli ett nöje att följa med den jakten, — och så att håna bröderna sedan, när de komma hem med tomma händer! Han kände backharen vid riorna, han!

Nej, nu först hade de låtit hundarna löpa.

»Huss... huss — husssschaa!» Hetsningsropen till hundarna ljuda ända in i sjukrummet. »Huscha, — husschaa! Söka kissorna — söka, söka, söka. Ja, ja, ja, — söka, söka, söka!»

Evert sitter blek och andlös i sängen, som gälde

hetsandet honom själf. — Han trycker handen i sidan för stygnet, svettpärlorna rinna honom ned i ögonen vid ansträngningen. — Han ser, att Atis gör en lof kring jägarne och sätter in i björkskogen med ett gladt gläfsande, men Camilla nosar ifrigt och får slag på haren strax under rönnen på den blöta åkertegen, viftar häftigt på svansen och stryker iväg som en il mellan strandbuskarna.

»Tra ra — tra ra — tratarattara!» det är jakthornet, som smattrar, så fönsterrutorna skallra. Evert är utom sig af spänning, täcket har glidit ned från honom, och han sitter i bara skjortan och stirrar ut med hela sin febersjäl i blicken. Där vek stora bror in i skogen med bössan på axeln, och John gick trumpetande rakt fram mot riorna. Det blef tyst ett ögonblick, och liksom någonting brustit inom honom med den inträdande stillheten, föll Evert tillbaka i bädden och blef liggande där med flämtande bröst en god stund.

Hans hörsel var underligt skärpt, midt under det blodet sjöd honom i öronen som ett vattenfall. Han hörde uppmuntringsropen till hundarna alldeles tydliga, fast de kommo från andra sidan viken. Se så, nu stötte hundarna upp haren! Jaha!... Atis gälla gläfs... Alldeles!... Och nu föll Camilla in! Han hörde en röst, som var stora brors, ropa långdraget — skallet går!

I en blink hade han rest sig i sängen och fått ner

sin bössa. Han tummade på hanen och hade alldeles glömt att han låg sjuk. Skallet gick i ljungande fart uppför bakom riorna, och han visste ett ypperligt ställe, där han ville vänta på haren. Nu skulle han icke skjuta bom som i fjol!

Bloden for honom åt hufvudet, och hjärtat slog så häftiga slag, att skjortveckan darrade öfver bröstet. Han satt med det ena benet utanför sängen och bössan i knäet, under en ofantlig spänning, såsom gälde det hans eget lif. Skottet måste falla endera ögonblicket, han visste det, och han förblandade i feberyrseln sitt skott med jägarnes därute. Egentligen var det honom likgiltigt, hvem som skulle skjuta, han visste bara att skottet måste smälla, måste smälla, och måste smälla helt snart.

I sin spänning hade han lämnat bädden och i bara skjortan gått åt fönstret till, med stora, smygande, tysta och lömska steg, medan han höll bössan i ordning. Han kände icke, att hans hela kropp skälfdes i en våldsam frossbrytning, han stod där orörlig med spänstiga fjortonårs senor, bultande pulsar, kallsvetten i pannan, ådrorna svällande och stora och en vild feberyrsel i ögat. »Vänta ett ögonblick!» mumlade han till någon feberbild, som ville ha honom till bädden igen, »vänta ett ögonblick! Det kommer snart, det kommer snart... det kommer genast... genast!»

All trötthet från hans långa, svåra lunginflammation var borta, han var frisk och kry och stark igen, och nu skulle den gamla, sluga backharen bakom riorna äntligen falla!!

»Pang!» lät det doft, på långt afstånd genom fönsterrutorna, som skallrade lätt, i detsamma klickade hanen på Everts dubbelbössa mot den tomma cylindern i hans oladdade bössa, och han själf föll utan ett ljud framstupa öfver bössan på det bara golvet och blef liggande där orörlig. Och den samlade spända feberkraften hade det ödesdigra skottet vingskjutit under honom, och han drog endast en djup, lättande suck, när han föll.

Fem minuter därefter kom mor in och blef halft ihjälskrämd af hans underliga ställning. Hon gaf till ett högt rop och fick en plötslig misstanke om själfmord, när hon såg bössan. Men så såg man att han lefde och att ingen blod flöt. Han bars i säng, och så snart han kommit dit, bröt en förfärlig frossa öfver honom, som kallade honom till halft medvetande igen. Och han klagade sakta att han frös. Man täckte öfver honom, tvang honom att svälja varmt fläderté, och han sjönk tillbaka i en matt dvala, medan hans mor med bekymradt ansikte satt hos honom. Det här gestaltade sig till recidiv, och hon förebrådde sig djupt att ha lämnat honom ensam ett enda ögonblick.

*

*

*

När bröderna kommo hem från jakten var det redan mörkt. Evert hade otåligt frågat efter dem, och de fingo bud att komma in och hälsa på honom, ty kanske var det ute med honom nu. Åhå! sade bröderna och ville icke sätta tro till det, förrän de sågo, huru dålig han såg ut. Då stora bror kom närmare sängen, fingo Everts ögon lif, och han fäste dem på den jaktklädde länge ynglingen med ett stort, nyfiket och frågande intresse. Han mumlade något mellan läpparna, och stora bror kom med generade pojkfasoner närmare honom, fast han tyckte det var så pjåskigt förstås. Då hväste han fram sin ovisshet, som plågat honom under långa febertimmar:

»Nå... sköt jag inte haren, hva?... Den där gamla... den där bakom rian?»

Brödern nickade jakande ett medlidsamt lugnande besked. Då klarnade den sjukes uppsyn, och med ett drag af oändlig lättnad föll han samman, där han låg. Det var hans lifs sista stora fråga och sista orätta besked. Hvad hjälpte det, att hans mor sörjde? Den gamla backharen blef hans unga lifs sista vakna intresse.

ANNA WAHLENBERG

Förlåt!

Skiss.

På midsommardagen var det främmande i stora villan. Hela släkten var bjuden på middag, och man hade brådtom att få allting i ordning. Till och med Stafva fick hjälpa till inne, fastän hon redan för ett par år sedan, på grund af sin klena helsa, slutat att vara husjungfru och nu bara gick och pysslade med de yngsta barnen.

Det var Elsa, som hade veckan och ansvaret. Hon for varm och röd omkring i våningen för att se, att ingenting fattades i dukningen och den allmänna ordningen, och att allt gick bra i köket. Hon ville riktigt utmärka sig i dag och visa sig vara lika duglig husmor som sin äldre syster.

Allting gick också förträffligt. Då gästerna kommo, var maten färdig att serveras. Tant Ulrika berömde smörgåsbordet, morbror Knut åt två portioner soppa,

och innan halfva middagen gått, klappade farbror Anton henne mycket vänligt på kinden. Han tyckte hon passade att snart bli fru, ty nu hade han sett tillräckligt för att veta att hon kunde göra en man lycklig.

Men man undviker icke sitt öde. Den här gången kom det med kycklingen.

Sjelfva rätten var det emellertid inte något fel på. Foglarna lågo vackert skurna och upplagda på det stora fatet, och husjungfrun började bjuda omkring.

Men på en gång kände Elsa, att hon blef röd som en pion. Der kom Stafva efter sin kamrat och bjöd legymerna. Men hur bjöd hon dem? Icke som det anstår och passar sig på en bricka öfverbredd med en finare liten duk, utan helt enkelt och urskogsaktigt på en vanlig stor tallrik, hvars välkända form hon naivt sökt dупera bort medelst en pålagd servet.

Elsa fick hastigt fatt i hennes klädningsärm.

»Hvar ä' brickan?

»Emma hade tagit den, och...»

»Tyst! Stafva har visst glömt bort att servera!»

Den unga husmodern reste sig från bordet, gick bort till buffeten, plockade hastigt och nervöst bort paraduppsättningen af punschkaraff och glas, tog den tillhörande brickan, bredde en servet öfver den och flyttade på legymerna. Och så fick Stafva gå vidare i sin tjänsteförrättning.

Men om Elsa varit röd förut, så var det nu Stafvas tur. Hennes vissna, magra kinder kunde icke flamma upp i någon häftig rodnad, som kom och gick på ett klädsamt sätt. Blodet trängde långsamt fram genom den gulnade huden och bildade endast ett par rödaktiga fläckar på de ställen, der kindknotorna stucko mest fram.

Hon gick stillsam och allvarlig från den ena till den andra, och om någon af gästerna, som kände henne sedan år tillbaka, nickade åt henne eller sade ett vänligt ord, så kom ändå inte en skymt af ett leende öfver de tunna läpparna. Men hon skötte sin syssla lika uppmärksamt som förut, passade alltid i rätt tid på att taga bort och lade till och med helt obemärkt fram kakspaden just i det ögonblick, då Elsa märkte att den fattades.

Den unga fröken kände ett visst obehag, då hon måste tacka henne, och fastän hon som värdinna var fullt sysselsatt med sina gäster, följde hon ofrivilligt då och då Stafva med ögonen.

Då man stigit upp och hon hade ett ärende ut i köket, fick hon genast veta orsaken till den öfverbreda tallrikens opassande uppträdande. Kokerskan erkände helt öppet och ärligt, att hon haft något för brådtom och helt hastigt lagt beslag på brickan för att plocka den full med glas och likörer och bära den ned i bersån, der kaffet skulle serveras. Stafva hade i brådskan gjort så godt hon kunde och begagnat de resurser, som stodo till buds.

Vid fönsterbordet med ryggen utåt rummet stod Stafva och sysslade med diskarna så tyst och oberörd som om saken inte angick henne. Hon ansåg förmodligen det vara bäst att kamraterna talade för henne.

»Nå, då var det ju inte Stafvas fel», sade Elsa med ett lika nådigt som rättvist erkännande, och såg bort åt bordet till.

Men Stafva hvarken rörde sig eller sade något, och fröken gick efter att tvekande ha dröjt ett par ögonblick.

Medan hon satt nere i bersån hos de andra, kunde hon emellertid inte tänka på något annat än Stafva. Hon kom ihåg, hur tyst hon stod under den uppseendeväckande omplaseringen af legymerna, hur tyst hon gick omkring bordet, med de två röda fläckarna på kinderna, hur tyst hon stod i köket med bortvändt ansigte och sysselsatta händer. Och det blef klart för Elsa att det var ett fult tilltal, det der, i allas närvaro: Tyst, jag tror Stafva glömt bort att servera!

Det måtte bara vara sagdt åt en fattig tjänstflicka. Det var i alla fall en slags förolämpning.

Nåja, hon skulle nog göra det godt igen på något vis. Det fick väl gå öfver, och så försökte hon att inte tänka mera på den saken.

Men tanken satt i, och för hvar gång hon sprang uppåt byggningen spanade hon efter ett tillfälle att träffa Stafva ensam och få tala med henne. Hon hade ingen

ro, då hon visste, att någon var ovänligt stämd emot henne.

Slutligen lyckades hon träffa henne i salen, der hon stod och lade in silfret i lådorna.

Elsa hade också någonting vid buffeten att göra, och medan hon tog hvad hon skulle ha, fick hon en god idé. Der stod konfektlådan kvar. Hon tog en stor näfve med konfekt.

»Håll upp händerna, Stafva!»

Stafva höll upp sina två bruna händer, tog emot godbitarna, men förändrade inte en min i sitt ansigte, då hon tackade.

»Hör nu Stafva», sade Elsa dröjande, »ä Stafva ledsen?»

»Nej, hvarför skulle jag vara ledsen», sa Stafva.

»Äh, för jag sa så der.»

Stafva stoppade långsamt och försigtigt ner konfekten i fickan, ett par, tre bitar i sender.

»Åh», sade hon, »när man inte duger till nånting mer, så ä det väl inte underligt, att man får höra det också.»

Elsa drog en djup suck af otålighet.

»Hur kan Stafva säga, hvad Stafva inte menar», utbrast hon. »Har vi nånsin sagt att Stafva inte duger till någonting?»

»Nej, det förstås. Men...»

»Ja, gå då inte och tänk sådana der dumheter, hör hon det!»

»Ne-ej...»

Elsa klappade henne leende på axeln och höll henne fast, medan hon såg henne i ögonen.

»Lofva mig det nu!»

»Ja.»

»Och så ska Stafva vara glad!»

»Ja.»

Unga fröken gick sin väg med lättadt hjerta. Nu kunde hon då roa sig med gladt mod och helt och hållet öfverlemna sig åt sina gäster. Allting var godt och väl igen.

Men medan hon gick på gårdsplanen och spelade krocket, tänkte hon likafullt då och då på Stafva. Hon önskade, att hon skulle komma ut för att få se, hur hon såg ut, och att hon verkligen var glad igen.

Om en stund kom också Stafva mycket riktigt, på väg till bersån med förfriskningar. Elsa betraktade henne.

Nej, hon hade samma bekymrade, nedtryckta min som förut och gick lika tyst utan att se sig omkring. Allt hvad Elsa försökt hade ingenting hjälpt, hvarken vänlighet eller konfekt.

Men hvad ville hon då?

Elsa kände sig riktigt ond på henne. Hon kunde väl inte falla på knä och be henne om förlåtelse heller?

Spelet gick illa. Hon slog gång på gång de mest olyckliga slag, bara för att hon tänkte på Stafva.

Fordrade hon verkligen, att man skulle be henne om förlåtelse? Det vore då för barockt.

Då gästerna farit och man sagt god natt åt hvar-ann, gick Elsa upp på sitt lilla rum, rädd att der inte skulle vara i ordning, ty hon kände sig så trött, att hon hade lust att genast kasta sig på sängen.

Derinne var verkligen inte riktigt färdigt. Stafva höll ännu på med att bädda. Men Elsa började kläda af sig, medan hon såg på, hur de bruna, hårdnade händerna slätade på täcke och lakan, ruskade om kudden och ströko den mjuk och jemn med så mycken omsorg, att det nästan såg ut som en smekning.

»Stafva!»

Hon såg upp med sitt vanliga allvarliga och trötta uttryck, som om hon väntade någon tillsägelse. Men med detsamma slog Elsa, drifven af en plötslig ingifvelse, armen om hennes hals.

»Snälla Stafva, förlåt mig!»

Det kom så hastigt som möjligt, som om hon fruktade att ångra sig. Och Stafva blef så öfverraskad, att hon stirrade på henne.

»Åh, kära hjertandes...

Mer fick hon inte fram

»Jag är så stygg och dum», mumlade Elsa vid hennes axel. »Och Stafva som alltid ä så hygglig och rar och...»

»Åh nej, åh nej!...» Och på en gång kom det erflod af tårar ur Stafvas gamla ögon. »Säg inte så!... Det är fröken som ä rar. Fröken ä alltid rar.»

Och allt efter som hon torkade tårarna ur ögonen med förklädet, kommo nya fram i stället. Elsa mindes sig aldrig ha sett henne gråta förr, men aldrig förr hade hon heller sett henne se så glad ut som nu, då hon grät. Det var en helt annan människa än den buttra, gamla Stafva, som man träffade sju dagar i veckan.

Elsa tog henne i famn och smekte henne, och det kändes inte alls besynnerligt, fastän hon bara var »en jungfru».

Och när den unga flickan blef ensam i sitt lilla rum, log hon för sig sjelf hela tiden ända tills hon somnade. Hon tänkte på Stafvas klarnade drag, och det gjorde henne så underligt godt.

*

*

*

På morgonen vaknade hon som vanligt vid att det knackade på dörren, och Stafva kom in med de borstade kläderna. Men hon hade någonting i handen, som såg ut som en liten, konstig, röd bukett. Då hon lagt ifrån

sig sin börda, kom hon fram till sängen, och nu såg Elsa hvad det röda var.

Det var stora, mogna smultron, de första för året, plockade på sina stjelkar och sammanbundna till en liten vacker knippa.

Elsa reste sig på armbågen i sängen.

»Hvar har Stafva fått dem ifrån?»

Stafvas ansigte lyste lika gladt som kvällen förut. Jo, hon hade stigit upp tidigt medan barnen sofvo och gått bort till en öppen plats i skogen, der hon förut sett rodnande kart. Och det hade lyckats henne att göra en vacker fångst.

»Var inte Stafva trött sedan i går? Att Stafva skulle stiga upp och gå så långt för min skull», sade Elsa, under det hon vred den lilla buketten mellan fingrarna.

»Åh prat!»

Det var ingenting att tala om, tyckte Stafva. Hon började visa fröken på det och det och det smultronet, som var riktigt rart, och för resten skulle fröken äta upp hvart enda ett sjelf. Hon måste smaka på dem redan medan Stafva såg på.

Men då Stafva gått satt Elsa ännu kvar i sängen med sin lilla bukett i handen. Hon åt inte mer, utan stirrade blott på de röda bären.

Hvarför hade Stafva mödat sina gamla trötta, gikt-

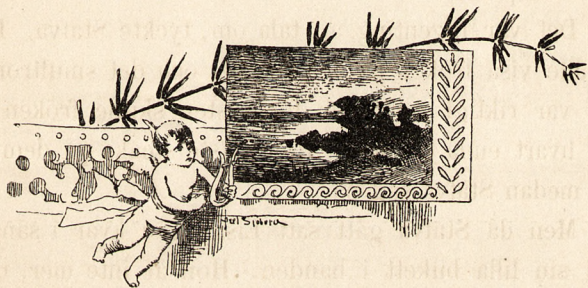
brutna ben för hennes skull? Hvarför visste hon inte, hur väl hon ville henne? Det var alldeles som om Elsa bevisat henne en välgerning, som hon velat tacka för.

Och hvad hade hon gjort? Bara sin ovilkorliga skyldighet. Hon hade bedt om förlåtelse för en förolämpning, och hon svarades med ett varmt och innerligt tack.

Var det då så sällan som Stafva fick rättvisa, eftersom det gjorde henne så lycklig, eftersom hon tog det som en välgerning?

Elsa lade sakta den lilla buketten på bordet och gömde ansigtet i kudden.

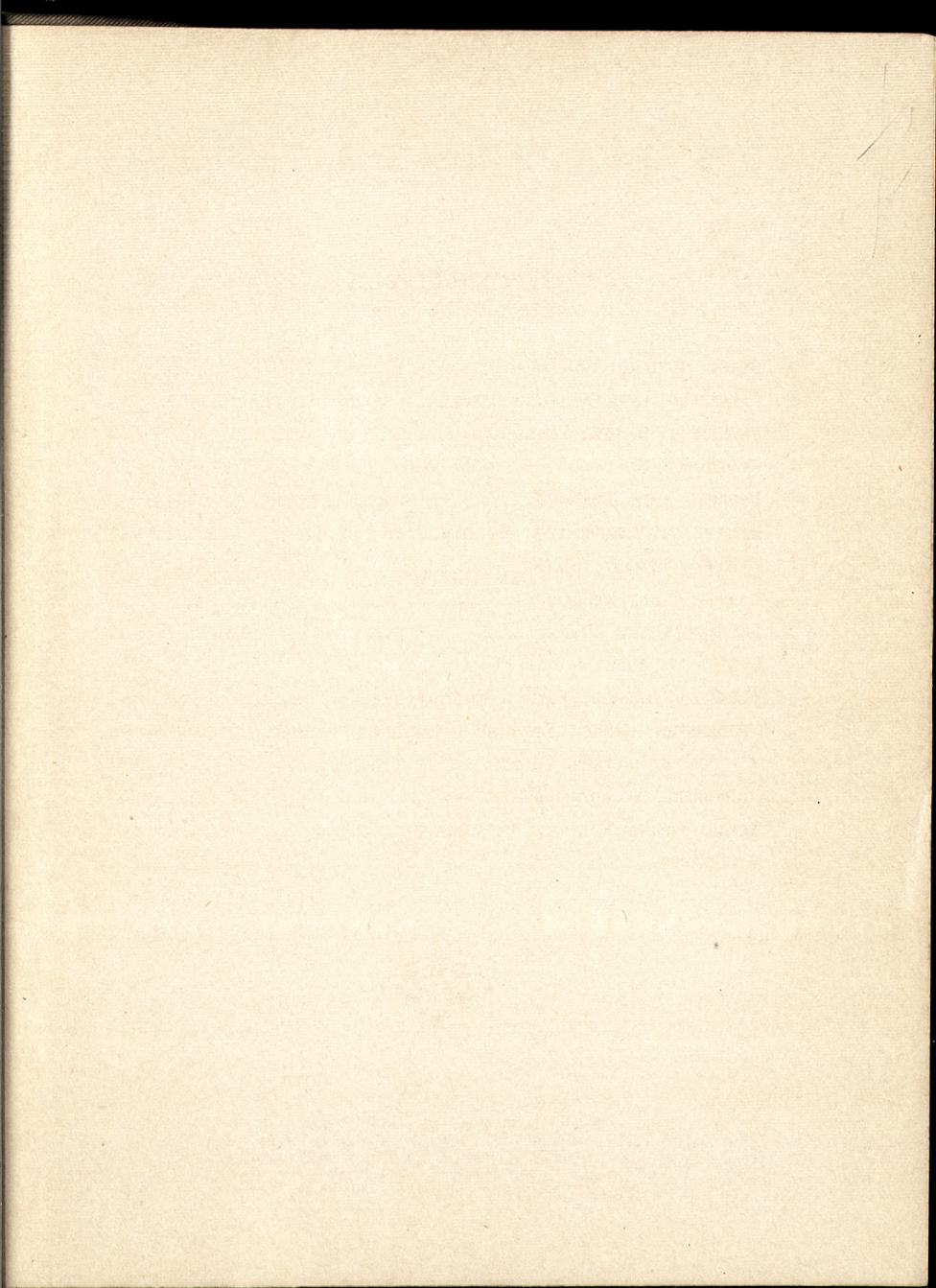
Hon skämdes. Hon tyckte att hon inte nog bedt Stafva om förlåtelse.

INNEHÅLL.

	Sid.
BERGH, RICHARD: »Konst är lif»	5
CAJANELLO, ANNA-CARLOTTA LEFFLER, D:SSA DI: Trång horisont ...	14
FALLSTRÖM, DANIEL: Venus Urania	45
GEIJERSTAM, GUSTAF AF: En mörderska	46
HEDBERG, TOR: Två viljor.....	59
HEIDENSTAM, WERNER VON: Menniskan till naturen	89
JOSEPHSON, ERNST: Dikter.....	91
LARSON, CARL: Kallgrinet.....	99
LEVERTIN, OSCAR: Dikter	105
LUNDEGÅRD, AXEL: Doktor Faust.....	111
MOLANDER, HARALD: Farbror Kuno Ottokar	167
NORDENSVAN, GEORG: En liten historia om en omoralisk fröken och en moralisk baron	192
STRINDBERG, AUGUST: Laokoon	205
TAVASTSTJERNA, KARL A.: På sjuklägret	206
WAHLENBERG, ANNA: Förlåt	214

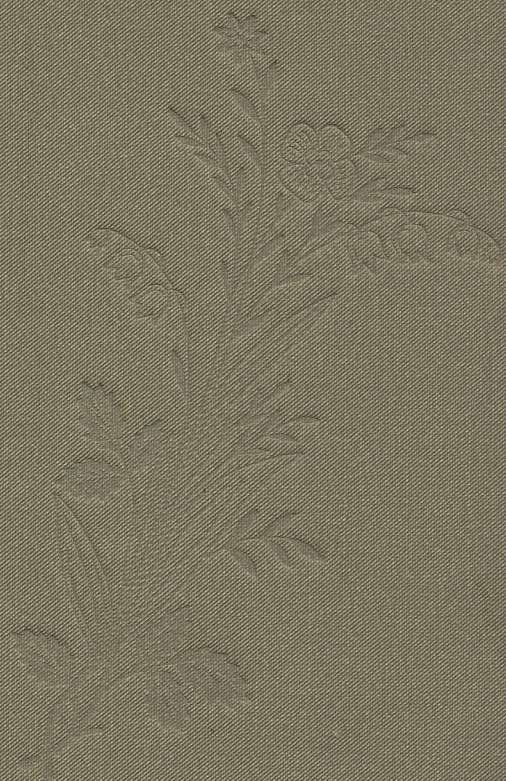

6000121652

Göteborgs universitetsbibliotek

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS